

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ВЯРТАННЕ ДА ЛІСЦЯ КАШТАНАЎ

Фота Пятра ОВАДА

20 кастрычніка ў Кіеве адбылося адкрыццё помніка класіку беларускай літаратуры Уладзіміру Караткевічу, які быў створаны ў выніку дамоўленасці паміж Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам і ўкраінскім лідарам Віктарам Януковічам. Урачыстая цырымонія прайшла каля Пасольства нашай краіны з удзелам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі і міністра культуры Украіны Міхаіла Кульняка.

Збіраючыся ва ўкраінскую сталіцу на сустрэчу з Уладзімірам Караткевічам (калі інтэрпрэтаваць заданне з камандзіровачнага пасведчання з пэўнай доляй лірыкі — менавіта так і атрымліваецца), варта было б пагартыць старонкі ягоных вершаў ці апавяданняў студэнцкіх гадоў, пачытаць радкі з публіцыстыкі і эпістальнай спадчыны. Навошта? Ды каб атрымаць той асаблівы зарад энергетыкі нашага класіка, чый лёс шчыльна звязаны з горадам над Дняпром — Горадам лісця каштанаў, Караткевічавага юнацтва, каханьня... Цяпер тая сувязь стала яшчэ больш непарушнай, уваквечанай у бронзе. 20 кастрычніка каля будынка Пасольства Рэспублікі Беларусь ва Украіне ўрачыста адкрыўся помнік Караткевічу, які стварылі ў выкананне дамоўленасці паміж прэзідэнтамі дзвюх краін, а фінансаванне работ стала магчымым дзякуючы сродкам з рэзервнага фонду Кіраўніка нашай дзяржавы.

Вечны дзень “пад белымі крыламі”

Культурны кантэкст Горада лісця каштанаў

Прыярытэты Садружнасці

А ўжо культурны кантэкст дня ва ўкраінскай сталіцы, а зрэшты — і ва ўсёй Садружнасці Незалежных Дзяржаў, вызначалі дзве партнёрска сустрэчы-пасяджэнні: Савет па культурным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД, куды ўваходзяць міністры культуры краін Садружнасці, а таксама паралельнае яму сумеснае пасяджэнне Савета па гуманітарным супрацоўніцтве і Праўлення Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва краін арганізацыі.

На чарговым, дваццаць шостым па ліку, пасяджэнні Савета па культурным супрацоўніцтве, дзе нашу краіну прадстаўляў міністр культуры Павел Латушка, асабліва ўвага была нададзена пытанню развіцця супрацоўніцтва ў сферы кінематографіі. Беларускі бок ініцыяваў стварэнне рабочай групы на ўзроўні намеснікаў міністраў культуры краін Садружнасці для забеспячэння рэалізацыі сумесных праектаў, абмену вопытам паміж кінавытворчымі арганізацыямі. Прапанова была падтрымана членамі Савета.

Беларускі бок праінфармаваў удзельнікаў пасяджэння аб рэформе падаткавага заканадаўства ў сферы культуры нашай краіны, у тым ліку з мэтай стымулявання кінавытворчасці. Як было падкрэслена на сустрэчы ў Кіеве, галоўны вынік года для сферы культуры Беларусі — уступленне ў сілу з 1 ліпеня 2011-га Указа Прэзідэнта “Аб некаторых пытаннях падаткаабкладання ў сферах культуры і інфармацыі”.

Міністэрства культуры Беларусі таксама падтрымала ідэю стварэння Цэнтра захавання сусветнай культурнай спадчыны дзяржаў — удзельніц СНД. Ідэя яго ўзнікнення была выказана на міжнародным навуковым семінары для спецыялістаў, якія працуюць у сферы захавання сусветнай і нацыянальнай культурнай спадчыны Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Казахстана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі, Туркменістана, Узбекістана і Украіны. Прадстаўнікі Міністэрства культуры нашай краіны, нагадаем, прымалі ўдзел у пасяджэннях рабочай групы па распрацоўцы праекта Канцэпцыі Цэнтра.

Ініцыятывы Беларусі

Пад час пасяджэння былі абмеркаваны і вынікі правядзення мерапрыемстваў, прысвечаных 20-годдзю Садружнасці Незалежных Дзяржаў, а таксама ход падрыхтоўкі праекта Палажэння Міждзяржаўнай праграмы “Культурныя сталіцы Садружнасці”, працэс стварэння рэестра помнікаў культуры і аб’ектаў спадчыны на тэрыторыі СНД, адзінай базы даных па заканадаўстве ў сферы гісторыка-культурнай спадчыны.

Ужо пад час цырымоніі адкрыцця помніка Уладзіміру Караткевічу міністр культуры Павел Латушка падкрэсліў, што яго калегі з Расіі, Казахстана, Азербайджана, Малдовы з ініцыятывай падтрымалі прапанову Беларускага боку аб стварэнні рабочай групы са спецыялістаў міністэрстваў культуры дзяржаў — удзельніц СНД, якая правядзе аналіз нацыянальных заканадаўстваў і складзе пералік нарматыўных прававых актаў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Апошні кірунак, як значыць кіраўнік Міністэрства культуры Беларусі, — адзін з найпрыярытэтных для галіны.

Пасяджэнне Савета паказала: міждзяржаўныя адносіны ў прасторы культуры ў рамках Садружнасці працягваюць развівацца на партнёрска пачатках. Фармат сустрэчы дазволіў аб’агульніць назпашаны досвед, абмяняцца думкамі па яго інтэрпрэтацыі, прадэманстраваць

новыя ініцыятывы і пацвердзіць зацікаўленасць у рэалізацыі дасягнутых раней дамоўленасцей.

Учора ж сустрэча членаў савета атрымала свае асаблівыя працяг у двухдзённым VI Форуме творчай і навуковай інтэлігенцыі дзяржаў — удзельніц СНД. У Кіеўскім нацыянальным універсітэце імя Тараса Шаўчэнкі разглядаліся пытанні развіцця гуманітарнага супрацоўніцтва, сумесных мерапрыемстваў і праектаў у сферы культуры на прасторы Садружнасці. У прыватнасці, як вядома, 2011-ы абвешчаны ў СНД годам гісторыка-культурнай спадчыны, таму менавіта спецыялістам названай галіны ўручылі традыцыйную міжнародную прэмію “Садружнасць дэбюту”.

Удзел у падзеі, што завяршаецца сёння, з беларускага боку прынялі міністр культуры Павел Латушка, намеснік міністра спорту і турызму Чэслаў Шульга, рэктар Акадэміі музыкі Кацярына Дулава, прадстаўнікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і творчых грамадскіх арганізацый.

Феномен Кіева

Зразумела, у перадакамандзіровачных мітрэнгах нагадаць сабе феномен Кіева Караткевіча кніжным спосабам не атрымалася, таму на экране смартфона перагортваю вынікі інтэрнэт-пошуку.

— Зрэшты, — дзеліцца ўражаннем адзін з аўтараў помніка Канстанцін Селіханав (яго калега-скульптар — Алег Варвашын, архітэктар — Аляксандр Корбут), — мы, прыступаючы да працы над эскізамі, макетами, што меліся прадставіць на рэспубліканскі конкурс, таксама не натхняліся творами пісьменніка. Нібыта адразу прыйшоў да нас яго вобраз якраз такім, што сёння пабачыце ў бронзе...

Працягваю “гартачы” старонкі Селіва. “І калі я ў творах сваіх хаця крыху ўрбаніст, то гэта таму, што многія і многія гарады я зведваў, але Кіеў быў адным з першых гарадоў, будынк і плошчы якога ненавядзліва вучылі мяне гэтаму”, — піша Караткевіч у эс-нарысе “Сон аб тым, што было”, выяўленым у ягоным архіве. Ёта калі сур’ёзна. А вось, узгадваючы студэнцтва, дадае ўжо жартам: “І дадатковай фарбай на палітры нейкага гіда XXI стагоддзя: “...Мост славеты яшчэ і тым, што яго, па прыкладу, перайшоў на руках малавядомы беларускі патэнт XX стагоддзя Уладзімір Караткевіч...” Так і хочацца крыху падправіць сціплым эпітэтам дасціпнага класіка (а тыя радкі — 1980-га) у ягонай аўтакартарыстыцы.

А статус класіка засведчыць хаця б грунтоўная кніга з аповесцю “Дзікае паляванне караля Стаха” на чатырох мовах (у тым ліку і на ўкраінскай), якую беларуская дэлегацыя везла прэзентаваць у Кіеў. Выданне, што падрыхтавана Беларускай фундаментам культуры па ініцыятыве Міністэрства культуры нашай краіны, зазначым, ужо пабывала ва Украіне: тры асобнікі фаліянта ўжо перададзены беларускім Пасольствам Нацыянальнай бібліятэцы і Нацыянальнаму музею літаратуры краіны-суседзі, а таксама Цэнтру беларускай мовы і культуры пры Інстытуце філалогіі Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі. Якраз там — у alma mater Уладзіміра Караткевіча — і распачаліся ўрачыстасці нашага высокага слова... На сустрэчу-прэзентацыю завіталі студэнты філалогічнага факультэта...

— А вось да юбілею Максіма Багдановіча маем намер выдаць томік, які будзе змяшчаць тры ягоныя вершы на дзясці мовах свету, — падзяліўся планами старшыня БФК Уладзімір Гілеп.

“Пры сціжме людзей незлічонай...”

Ў гэты радок з “Песні пра зубра” Міколы Гусоўскага прыйшоў на памяць, калі, прайшоўшы колькі кварталаў ад Кіеўскага ўніверсітэта, звярнуў на вуліцу Міхаіла Кацюбінскага. Ля будынка Пасольства Беларусі ва Украіне было сапраўды шматлюдна. Прыслухаўшыся, разумею: тут не толькі афіцыйныя асобы, але і тыя кіеўляне, што шчыра ўлюбены ў слова нашага класіка. Урачыстасць моманту надало выкананне дзяржаўных гімнаў Беларусі і Украіны, а лірычную нотку ўнесла выступленне ансамбля “Купалінка” Белдзяржфілармоніі.

Зразумела, жыхары горада над Дняпром ужо маглі пабачыць твор беларускай скульптараў, паколькі помнік прыбыў у Кіеў колькі месяцаў таму. Аднак менавіта 20 кастрычніка міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка і яго ўкраінскі калега Міхаіл Кульняк знялі палатно, што ў нейкі момант нават нагадала тыя белыя крылы над нашай зямлёй, апетыя Уладзімірам Караткевічам. За ягонай спінай яны бачыліся нават анёлскімі крыламі. Зрэшты, аналогія — невыпадковая: знакаміты нарыс пісьменніка “Зямля пад белымі крыламі” ўпершыню пабачыў свет менавіта на ўкраінскай мове і быў адрасаваны якраз тамтэйшаму чытачу.

Як зазначыў Павел Латушка, звяртаючыся да прысутных, адкрыццё помніка Караткевічу, незадоўга да ягонага 81-га дня нараджэння, — толькі пачатак своеасаблівай акцыі, што мяркуе ажыццявіць Міністэрства культуры Беларусі. Помнік Янку Купалу і Якубу Коласу мае паўстаць у Варшаве, постаць Францыска Скарыны ўпрыгожыць вуліцы Вільнюса, а жыхары і госці Санкт-Пецярбурга праз пэўны час змогуць прыпыніцца ля помніка Яну Баршчэўскаму... Міністр падкрэсліў таксама, што Беларусь — заўжды адкрытая для ўшанавання памяці спыненых сыноў і дачок іншых народаў свету, прывёўшы ў якасці прыкладу мемарыяльную шыльду Лесі Украінцы і помнік Тарасу Шаўчэнку.

Пад час адкрыцця помніка міністр культуры адзначыў вялікую ролю Караткевіча ў айчынай культуры. Творца, на думку Паўла Латушкі, даў беларусам разуменне таго, што наш народ мае багатую гісторыю, якая з’яўляецца часткай еўрапейскай. Помнік, падкрэсліў міністр, фактычна стане сімвалам яднання беларускага і ўкраінскага народаў. Таксама Павел Латушка сказаў пра вялікі ўплыў украінскай культуры на творчасць Уладзіміра Караткевіча.

Гатоўнасць да далейшага супрацоўніцтва прагучала і з украінскага боку ў слове міністра культуры Украіны Міхаіла Кульняка, культурыны фактар дыпламатыі адзначыў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ва Украіне Валянцін Вялічка, сваю канцэпцыю бачання постаці Караткевіча агучыў скульптар Канстанцін Селіханав...

Здавалася б, сухі факт: работы па ўстаноўцы помніка ў Кіеве і добраўпарадкаванні прылеглай тэрыторыі ажыццяўляліся за кошт сродкаў Кіеўскай мэрыі. Зразумела, без падобных нітоў уз’аемадзяння нельга рэалізаваць ніводзін праект. І пра партнёрства ў культурнай сферы паміж беларускім і ўкраінскім бакамі было сказана нямаля. А яшчэ адзін варыянт яго развіцця падказвае сам класік: “Мы дамо па Пячэрску вялікі крук, я мясціны табе пакажу...”. Чым не будучы маршрут для турыстаў па вулках Кіева, што шчыльна паяднаны і з постацямі нашага мінулага? Пачатак — ля помніка Уладзіміру Караткевічу, які (выпадак ці задума стваральнікаў?) размясціўся акурат пад улюбёным пісьменнікам высокім каштанам, чыё лісце так і хінула ўнесці сваю фарбу ў кіеўскую стрымана-сонечную вясеннюю завею...

Фота Пятра ОВАДА, нашага спецыяльнага карэспандэнта Мінск — Кіеў — Мінск
На здымку: Пасол Беларусі ва Украіне Валянцін Вялічка і скульптар Канстанцін Селіханав пад час адкрыцця помніка.

Пляцоўка для Кніжнай

Ганаровым госцем XIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, якая пройдзе 8 — 12 лютага 2012 года, будзе Венесуэла.

Традыцыйна выстаўка-кірмаш праходзіла ў “БелЭКСПА”, аднак сёлета ў сувязі з адкрыццём пасля рамонту адноўленага будынка па праспекце Пераможцаў месца правядзення форуму можа змяніцца.

Загадчык аддзела гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва Пасольства Марыя Элена Рохас адзначыла: па магчымасці на выстаўку-кірмаш прыбудуць выдаўцы, кнігараспаўсюджвальнікі, паліграфісты, а таксама міністр культуры Венесуэлы.

Пра гэта паведаміла на пасяджэнні аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні выстаўкі-кірмашу першы намеснік міністра інфармацыі нашай краіны Лілія Ананіч.

Прэзентацыі Гомеля

“К” працягвае знаёміць з тымі маштабнымі мерапрыемствамі, што адбываюцца сёлета ў Гомелі ў рамках праекта “Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011”.

Гэтая акцыя адбылася ў рамках праекта “Дні культуры краін Садружнасці”, што ладзіцца ў Гомелі цягам апошніх двух месяцаў. У лістападзе жыхары і госці Культурнай сталіцы змогуць убачыць выстаўкі і канцэртныя выступленні ансамбляў з яшчэ дзвюх краін блізкага замежжа — Украіны і Арменіі.

Як распавяла нашаму карэспандэнту начальнік аддзела культуры Гомельскага гарвыканкама Кацярына Дзегцярова, учора ў горадзе выступіў з канцэртм малдаўскі танцавальны калектыў “Малдавеняска”. Мерапрыемства было арганізавана пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва краін — удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

А 20 кастрычніка ў палацы Румянцавых і Паскевічаў адбылася прэзентацыя вынікаў работы рэстаўрацыйнай майстэрні Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. Пад час імпрэзы наведвальнікі здолелі не толькі пазнаёміцца з працай рэстаўратараў, а і убачыць ды пагутарыць з самімі прафесіяналамі справы, якія даюць другое жыццё прадметам мастацтва.

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу: — дацэнт кафедры жывапісу; — выкладчык кафедры гукарэжысуры; — старшы выкладчык кафедры інтэр’ера і абсталявання.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Увага!

“ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ”

па актуальных пытаннях адукацыі ў сферы культуры і працы з творчай моладдзю

26 кастрычніка з 10-й па 12-ю гадзіну ў Інфацэнтры “Культура-інфа” будзе працаваць “гарачая лінія” з удзелам начальніка аддзела навучальных устаноў і працы з творчай моладдзю Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алены РЫБЧЫНСКАЙ.

Пытанні, звязаныя з адукацыяй у сферы культуры, можна задаваць па тэлефонах — (8-017) 290-22-50 і 292-99-18 — непасрэдна 26 кастрычніка, альбо загадзя на форум (www.forum.kimpress.by ў раздзеле “Ёсць пытанне!”) ці праз электронную пошту: kultura@tut.by.

Дзякуем за віншаванні!

На адрас рэдакцыі цягам тыдня паступалі віншаванні з нагоды 20-годдзя выхаду ў свет першага нумара газеты “Культура”. Шчыра дзякуем усім, хто накіраваў віншаванні рэдакцыі ў лістах, факсаграмах, па электроннай пошце, у тэлефанаваннях!

Дзякуем за ўвагу і цёплыя словы на адрас выдання, што мы атрымалі ад Цэнтральнага камітэта Беларускага Пасольства работнікаў культуры і асабіста яго старшыні Наталлі Аўдзеевай, ад кіраўніцтва ўпраўлення культуры Брэсцкага і Магілёўскага аблвыканкамаў і работнікаў культуры рэгіёнаў, членаў Грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў” і яго старшыні Уладзіміра Савіча, калектыву РУП “Беларускі відэацэнтр” і яго дырэктара Юрыя Ігрушы...

Заставайцеся і надалей з газетай “Культура”, шаноўныя чытачы!

Слова для сваёй Радзімы

Пытанні далейшага развіцця айчыннай літаратуры ляглі ў аснову маштабнага і прадстаўнічага форуму, што днямі адбыўся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі і сабраў больш за пяцьсот пісьменных крываўяў як з нашай краіны, так і з замежжа.

Сваё прывітанне ўдзельнікам II З’езда грамадскага аб’яднання “Саюз пісьменнікаў Беларусі” даслаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Як паведамлілі ў Прэс-службе Кіраўніка дзяржавы, Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на важную ролю мастацкага слова ў грамадстве. “Кніга — гэта не толькі крыніца пазнання свету, але і мудры выхавальнік, нястомны настаўнік, таму дзяржава будзе заўсёды спрыяць дзейнасці пісьменнікаў, чые творы свядраджаюць сапраўдныя духоўныя і эстэтычныя каштоўнасці, вучаць чытачоў любіць сваю Радзіму, ганарыцца яе гісторыяй і культурай”, — адзначыў беларускі Лідар. Слова прывітальнага адрасу дэлегатам з’езда агучыў памочнік Прэзідэнта — начальнік Галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі Кіраўніка дзяржавы Усевалод Янчэўскі.

Удзел у пісьменніцкім форуме прыняў і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. У сваім выступленні ён адзначыў, што прыярытэтам для Міністэрства культуры нашай краіны з’яўляецца папулярызацыя беларускай літаратурнай спадчыны за мяжой, а таксама актывізацыя супрацоўніцтва з айчыннымі літаратарамі. Павел Латушка запэўніў, што Міністэрства культуры будзе і ў далейшым актывізаваць сферу пісьменства. Яскравымі прыкладамі такога супрацоўніцтва мусіць стаць падрыхтоўка да святкавання юбілейных дат з нагоды нараджэння класікаў беларускай літаратуры Максіма Багдановіча, Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Акрамя таго, па словах Паўла Латушкі, Міністэрства культуры ініцыявала распаўсюдку Нацыянальнай праграмы чытання, што павінна ўключыць цэлы комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на папулярызацыю най-

лепшых твораў беларускай літаратуры, фарміраванне грамадскай думкі пра важнасць чытання, далучэнне да гэтага працэсу дзяцей.

Паводле слоў старшыні Саюза Мікалая Чаргінца, арганізацыя актывізаваць удзельнічае ў грамадскім і культурным жыцці краіны, распрацоўвае і рэалізуе праекты ды праграмы, накіраваныя на прапаганду лепшых дасягненняў айчыннага слова, ажыццяўляе літаратурна-прапагандысцкую і культурна-асветніцкую дзейнасць. Як адзначыў Мікалай Чаргінца, Саюз пісьменнікаў Беларусі стаў магутным літаратурным цэнтрам, ён уносіць важкі ўклад у прапаганду духоўнасці і маральнасці.

Старшыня Саюза пісьменнікаў падвёў вынікі папярэдняй пяцігадовай працы аб’яднання. Як адзначыў Мікалай Чаргінца, арганізацыя заключыла шэраг пагадненняў аб творчым супрацоўніцтве з пісьменніцкімі аб’яднаннямі Кубы, Венесуэлы, Сербіі, Расіі, Казахстана, Балгарыі, Турцыі і Сірыі.

Невыпадкава, на думку Мікалая Чаргінца, адным з асноўных напрамкаў работы Саюза, які актывізаваць развіццё, стаў пераклад твораў айчыннай літаратуры на іншыя мовы, у тым ліку японскую, сербскую, балгарскую, англійскую і многія іншыя, а таксама пераклад літаратуры народаў свету.

Папулярызацыя айчыннай літаратуры паспрыяе і супрацоўніцтва нашых майстроў прыгожага пісьменства з іх замежнымі кале-

гамі, якія таксама прымалі ўдзел у працы З’езда, у тым ліку творцамі з Сірыі, Чэхіі, Расіі, Літвы, Латвіі, Турцыі і Азербайджана.

Як адзначыў у размове з карэспандэнтам “К” пісьменнік і журналіст з Чэхіі Ян Элпек, чэшска-беларускія культурныя стасункі сёння развіваюцца досыць павольна. Наташа Вэберава, старшыня Таварыства чэшска-беларускай дружбы, якая далучылася да нашай размовы, падкрэсліла: “Задача нашага таварыства — папулярызаваць беларускае слова на чэшскай зямлі. Толькі нядаўна я адкрыла для сябе надзвычай прыгожую беларускую мову. Цяпер сябры нашага аб’яднання імкнучца авалодаць ёй у дасканаласці, каб, найперш, чытаць вашу класіку ў арыгінале”. Акрамя таго, Наташа Вэберава паведаміла, што такой

падтрымкі літаратуры, якая існуе ў Беларусі, у ейнай краіне няма, і ў першую чаргу — у сферы кнігавыдання.

Як адзначыў член СПБ, святар Свята-Аляксандра-Неўскай царквы горада Мінска, прагаіерэй Павел Баянкоў, айчынныя творцы значна часцей сталі звяртацца да духоўнай літаратуры, скіраванай да найлепшых чалавечых памкненняў. Да таго ж, па словах святара, наўнасць такой колькасці беларускіх пісьменнікаў сведчыць, што кніга — жывая. І вельмі важна, на думку айца Паўла, каб нашы суайчыннікі знаходзілі час не толькі на прагляд тэлебачання, але і на чытанне.

**К.А.
Фота Юрыя ІВАНОВА
На здымку: у час працы форуму.**

цый па адукацыйных і культурных праектах, сумеснай дзейнасці па захаванні агульнай культурнай спадчыны ды іншых пытаннях, якія ўяўляюць цікавасць для нашай краіны. У прыватнасці, будзе разглядацца пытанне па ўключэнні святкавання 1150-годдзя Полацка ў Спіс юбілейных дат UNESCO на 2012-ы.

Плануецца, што на сесіі будзе зацверджана праграма работы і бюджэт арганізацыі на 2012 — 2013 гг. па кожнай з асноўных праграм: адукацыя, натуральныя, сацыяльныя і гуманітарныя навукі, культура і камунікацыя, а таксама будзе разгледжаны праект праграмы і бюджэту на 2014 — 2015 гг.

Сітуацыю карэспандэнту “К” пракаменціраваў пракурор аддзела Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь па наглядзе за выкананнем прыродаахоўнага і зямельнага заканадаўства Віктар Леўша.

— На жаль, падобныя факты фіксуюцца прадстаўнікамі правяраючых органаў не ўпершыню і не толькі на Віцебшчыне, — значыць наш суразмоўца. — Як вядома, цягам бягучага года Міністэрства культуры Беларусі ажыццяўляецца праверка абласных упраўленняў культуры: высвятляецца, наколькі якасна імі кантралююцца пытанні аховы спадчыны, а таксама даецца ацэнка эфектыўнасці праверак у рэгіёнах Беларусі...

Ю.Ч.

часткі да нашых дзён не захаваліся). Да нядаўняга часу ў ім месціўся Дом дзіцячай творчасці, але пасля таго, як будынак прызналі аварыйным, установа была змушана яго пакінуць. У лютым бягучага года былі “Эрмітаж” перадалі на баланс музея-запаведніка.

Рэстаўрацыя будынка і стварэнне ў ім музейнай экспазіцыі патрабуюць вельмі вялікіх сродкаў. Таму было вырашана ўжо цяпер выкарыстоўваць яго падворак для правядзення культурных імпрэз. Ініцыятыву падтрымала суполка аматараў электроннай музыкі. Першая з імпрэз адбудзецца сёння ў фармаце mini-open-air.

Прэмія “з бонусам”

Прыём заявак на Нацыянальную музычную прэмію ў галіне эстраднага мастацтва павінен быць завяршыцца 1 лістапада. Але — прадоўжаны да 15-га! Можна, гэта шанец менавіта для вас?

Паводле шматлікіх намінацый, выбірацца будуць 16 лепшых: песня (асобна — яшчэ і беларускамоўная), жаночы і мужчынскі вакал, музычны гурт, аўтары музыкі і слоў, альбом, канцэрт, кліп, журналіст (музычны крытык), прадзюсар, гастрольны тур ды іншыя. Для мэтраў — намінацыя “За ўклад у развіццё беларускай эстрады”. Для дзятвы — “Зорачка года (лепшы юны выканаўца)”. Для дэбютантаў — “Адкрыццё года”. А яшчэ ж ёсць і спецыяльныя прызы! Та-

му — спяшайцеся зрабіць адкрыццё сваіх здольнасцей і дасягненняў! Але цягнуць да 15-га лепей не трэба. Што, калі раптам акажацца: у сабраных дакументах чагосьці не хапае?

— Як звычайна, большасць заявак прыпадае на апошнія дні, — адзначае начальнік канцэртнага аддзела Маладзёжнага тэатра эстрады Ірына Пазнякова. — Таму і быў прадоўжаны тэрмін — гэта, лічыце, бонус для тых, хто мог спазніцца...

Тое ж пацвердзіла дырэктар прадзюсарскага цэнтра тэлеканала “СТБ” Настасся Пузель-Ганіева: “З кожным днём заявак паступае ўсё больш. І гэта добры знак: чым больш заявак — тым больш магчымасцей выбару будзе ў адборачнай камісіі, якая пакіне ў кожнай з намінацый трох прэтэндэнтаў для далейшага абмеркавання”.

Малітва на Святой зямлі

25 кастрычніка ў храме ў гонар Гасподняй малітвы загучыць беларуская мова, а на яго сцяне з’явіцца тэкст “Ойча наш” па-беларуску.

Згодна з царкоўным паданнем, тым месцам, дзе маліўся Гасподзь, была Елеонская гара пад Іерусалімам. Ужо ў IV стагоддзі там паўстаў храм у гонар Гасподняй малітвы.

За стагоддзі сваёй гісторыі храм неаднойчы руйнаваўся, але штораз аднаўляўся. Параўнальна нядаўна з’явілася традыцыя ўстанавліваць на сценах касцёла керамічныя табліцы з тэкстам Гасподняй малітвы на розных мовах свету. У хуткім часе іх колькасць дасягнула 130. І неўзабаве гэты спіс папоўніцца таблічкай на беларускай мове.

Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця табліцы прымуць удзел каталіцкія біскупы Беларусі, а таксама каля 150 пілігрымаў з нашай краіны.

“Манументальнае...” і “Графіка-2011”

20 кастрычніка ў Палацы мастацтва адкрылася Рэспубліканская выстаўка “Манументальнае мастацтва Беларусі”.

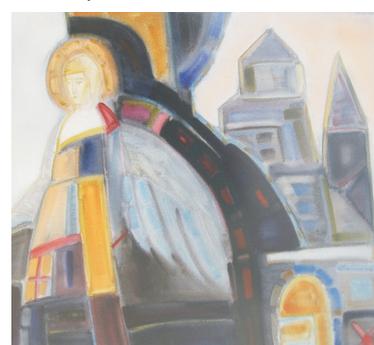

А.Прохараў, Л.Мінкевіч, С.Ігнацьеў. Помнік князю Усяславу Чарадзею.

У экспазіцыі, нагадаем, прадстаўлены манументальны і манументальна-дэкаратыўны жывапіс, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, манументальная, мемарыяльная і паркавая скульптура. Па рашэнні аргкамітэта выстаўкі ў экспазіцыю таксама ўключаны некалькі станковых, жывапісных і скульптурных твораў нашых сталых мастакоў-манументалістаў, педагогаў кафедры

манументальнага роспісу і скульптуры, з імёнамі якіх звязаны росквіт гэтых відаў творчасці.

У той жа дзень у Палацы мастацтва адбыўся вернісаж “Графіка-2011”. Гэта справядная экспазіцыя творчай секцыі графікі Беларускага саюза мастакоў. Сярод удзельнікаў — не толькі ўласна члены секцыі, але і ўсе жадаючыя сябры Саюза, у тым ліку з рэгіёнаў краіны. На выстаўцы прадстаўлены творы станковай і кніжнай графікі, створаныя за апошнія пяць гадоў, разнастайныя па тэматыцы, па фармаце, па тэхніцы (лінаграфія, дрэварыт, літаграфія, афарт, малянак, акварэль і г.д.).

П.Басалыга. “Ахоўнік”.

Каляндар і бюджэты

Шэраг пытанняў, у тым ліку звязаных з унясеннем у Спіс гісторыка-культурнай спадчыны UNESCO найлепшых узораў матэрыяльных і нематэрыяльных каштоўнасцей нашай краіны, будзе разглядацца ў рамках 36-й сесіі Генеральнай канферэнцыі.

Яна пройдзе з 25 кастрычніка па 10 лістапада ў Парыжскай штаб-кватэры арганізацыі. Як паведаміла прэс-служба МЗС Беларусі, у рабоце сесіі прыме ўдзел і айчынная дэлегацыя на чале з паслом па асобых даручэннях, старшынёй Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах UNESCO Уладзімірам Шчасным.

Праграма работы беларускай дэлегацыі прадугледжвае сустрэчы з кіраўніцтвам міжнароднай арганізацыі, а таксама кансультацыі з кіраўнікамі нацыянальных дэлега-

А праграма аховы?

Днямі Генеральная пракуратура Віцебскай вобласці правяла праверку выканання мясцовымі выканаўчымі органамі заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Па яе выніках устаноўлены парушэнні, у тым ліку — невыкананне ўмоў аховы помнікаў архітэктуры і археалогіі, адсутнасць на іх ахоўных дошак, і многае іншае.

Напрыклад, было вызначана, што на Віцебшчыне, акрамя Дубровенскага раёна, адсутнічаюць рэгіянальныя праграмы па ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Таксама правяраючымі органамі ў некаторых раёнах зафіксаваны факты правядзення вытворчых работ на аб’ектах спадчыны пры адсутнасці дазволу Міністэрства культуры.

Для выкаранення парушэнняў пракурорамі ўнесена 15 прадстаўленняў, вынесена 36 прадпісанняў. Пракуратурай Віцебскай вобласці па дэзным пытанні будзе ўнесена адпаведнае прадстаўленне ў аблвыканкам.

Эрмітаж у Заслаўі?

Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе” распачынае новы праект, які ставіць сабе за мэту звярнуць увагу грамадскасці на мала каму вядомы помнік спадчыны.

У 2-й палове XVIII стагоддзя наўзбоч ад мястэчка паўстаў сядзібны ансамбль Пшаздзецкіх, аўтарам якога лічыцца італьянскі дойд Карла Спампані. Апрача шыкоўнага класі-

цэстычнага палаца, комплекс уключаў таксама і мноства іншых пабудов, сярод якіх — паркавы павільён. Паводле тагачаснай моды, што паўплывала таксама і на расійскую царыцу Кацярыну II, ён атрымаў назву “Эрмітаж”. Аднапавярховая каманічка ад пачатку мела выключна культурную функцыю: там месціліся бібліятэка і карцінная галерэя, адбываліся тэатральныя пастаноўкі ды канцэрты.

Сёння пра існаванне сядзібы нагадвае менавіта той самы паркавы павільён (іншыя

На чарзе — “Панарама”

З 20 па 27 лістапада ў Мінску пройдзе V Міжнародны фестываль тэатральнага мастацтва “Панарама”. Гэтым разам ён прапануе аматарам Мельпамены дзевяць сустрэч з найлепшымі замежнымі і беларускімі спектаклямі з пяці краін свету.

Гледачам “Панарамы-2011” прапануюць, у тым ліку, спектаклі венгерскага тэатра “Sokolai Színház” з горада Дэбрэцына і знакамітую “Чайку” ў пастаноўцы сусветна вядомага літоўскага рэжысёра Эймунтаса Някрошуса тэатра “Бальтійскі дом” з Санкт-Пецярбурга.

Гледачы таксама ўбачаць “Анну Карэніну” трупы “Anzelika Cholina Dance” і “Ідыёта” паводле Ф.Дастаньскага калектыву “MENO FORTAS” з Вільнюса, а таксама спектакль “Прывісцэнне Еве”, з удзелам актэраў Тэ-

атра імя Вахтангава з Масквы, польскую версію знакамітай “Пінскай шляхты” ў пастаноўцы Мікалая Пінігіна варшаўскага тэатра “Ramp”.

Беларускае тэатральнае мастацтва будзе прадстаўляць купалаўскія спектаклі “Не мой” па прозе Алеся Адамовіча ў пастаноўцы Аляксандра Гарцуева і “Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл” Мікалая Пінігіна, а таксама “Драй швэстэрн” Аляксея Ляляўскага паводле драматургіі А.Чэхава Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек. Нагадаем, спектаклі Аляксандра Гарцуева і Аляксея Ляляўскага зусім нядаўна сталі пераможцамі першай у гісторыі нашай краіны Нацыянальнай тэатральнай прэміі.

Арганізатарамі фестывалю, які праводзіцца з 2003 года, з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы.

Супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту даўно чакалі гэтага дакумента. Больш за тое: зрабілі ўсё для таго, каб ён быў максімальна поўны і дакладна адлюстроўваў адметную спецыфіку скансена. Паводле меркавання дырэктара ўстановы Святланы Лакотка, зроблена галоўнае: адпраўная, так бы мовіць, база для далейшага руху наперад, а дакладней — для ўдасканалення ўсіх відаў дзейнасці нешараговага музея, што па сваёй інтэрактыўнай структуры, а таксама па мэмарыяльных змесце і форме з'яўляецца беларускай вёскай пазамінулага стагоддзя. Ад гэтай старадаўняй унікальнай "печы" і варта танчыць у накірунку асэнсавання і аналізу ўзнятай намі праблематыкі.

Гаранты і праблемы

Удакладню, Палажэннем вызначаюцца асаблівасці прававога становішча музея пад адкрытым небам, яго аховы і выкарыстання. Давайце ўчытаемся ў радкі дакумента... Як вядома, у скансене ля вёскі Строчыцы з усёй Беларусі старанна сабраны архітэктурныя каштоўнасці, якія, кажучы мовай Палажэння, "музеефікаваны на месцы іх бытавання". У чым жа асаблівасці прававога становішча ўстановы? Вектары яе развіцця і дзейнасці вызначаюцца згодна з профілем і канцэпцыяй. Апошняя — аснова для складання творчых праграм. Скансен, як падкрэслена ў Палажэнні, мае пераважнае права на культурную і іншую дзейнасць на ўласных 150 гектарах. Плошча, пагадзіцеся, дастатковая для самых смелых творчых эксперыментаў, старт якім і дае новае Палажэнне.

Пад "іншай" дзейнасцю музея маецца на ўвазе магчымасць развіцця раслінаводства, жывёлагадоўлі, вытворчасці тавараў народнага спажывання, прыгатавання прадуктаў харчавання. Натуральна, усё гэта павінна ажыццяўляцца з выкарыстаннем старадаўніх тэхналогій і прылад працы. Не будзем забывацца на тое, што неабходная ўмова існавання скансена ва ўсіх праявах ягонай непаўторнасці — абавязковая адпаведнасць пэўнаму гістрычнаму перыяду, гарантыя таго, што музейным прадметам не будуць пагражаць пры гэтым пашкоджанні, страты, знішчэнні.

Самае галоўнае, удакладняе Святлана Лакотка, што дакументам прадугледжаны асаблівы рэжым дзейнасці ўстановы, абсалютна не характэрны для "звычайных" музеяў. Паколькі ва ўласнасці — немалая зямельная плошча, дык патрэбны адмысловы рэжым яе аховы. Тое ж самае датычыцца і зялёных насаджэнняў, прыродных аб'ектаў. Мясцовая рачулка, да прыкладу, патрабуе дасканалы водаахоўнага рэжыму. Далей: праз музейную тэрыторыю не павінны пракадацца інжынерныя камунікацыі, дарогі, што не з'яўляюцца неабходнай умовай музейнага існавання. Прынамсі, так яно павінна быць. А насамрэч...

— У сапраўдную праблему ператварылася тое, — распавядае кіраўнік Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту, — што жыхары вёскі Строчыцы праклалі сцяжыну да роднага жытла праз нашу музейную зямлю. А гэта не павінна быць па вызначэнні... Больш за тое: праз скансен праходзіць лінія электраперадач, што таксама зусім не пасуе нашай канцэпцыі. Уявіце: карпатліва створана асяроддзе, узноўлены адпаведны гістарычны антураж, а эмацыйнае ўспрыняцце наведвальнікаў адцягвае чужародны элемент, які, натуральна, прыбраць цяпер проста нерэальна...

Гаворка — ніяк не пра пэўную запозненасць зацвярджэння вышэйназванага палажэння. Цудоўна, што зроблены такія важныя крокі ў справе нарматыўна-прававога забеспячэння работы скансена. Наступная задача — прывесці ў адпаведнасць з дакументам шматлікія нюансы музейнай практыкі пад адкрытым небам.

Адзін з іх, як запэўнівае Святлана Лакотка, — нарматыў зімовага спецадзена для дзесяці музейных наглядчыкаў. А дакладней — поўная адсутнасць згаданага нарматыву. Сённяшняе заканадаўчае база, скардзяцка наглядчыкі, рэгламентуе толькі... халат. Дакладна ведаю, што цяжучка кадраў сярод гэтых музейных работнікаў — менавіта з гэтай прычыны. Паспрабуйце папрацаваць дзень на бязлітаснай сцэне без валёнкі і кажуха! Больш за тое: яны, гэтыя валёнкі і кажухі,

новым палажэннем, неаспрэчна, прадугледжваецца тое, што ў скансене "ўстанаўліваецца спецыяльны рэжым захоўвання музейных прадметаў з улікам размяшчэння іх ва ўмовах нестабільнага тэмпературна-вільготнаснага і светлага рэжымаў". Да слова, нюанс гэты — адзін з асноватворных для мясцовых музейшыкаў. І тут скансен таксама якасна адрозніваецца ад іншых "шараговых" музейных устаноў. Тэмпературны рэжым тут цягам года скача ад -30 да +30 градусаў, таму захаванне старадаўняй драўлянай архітэк-

Вернемся да дыферэнцаванага рэжыму аховы скансена, таксама дакладна абумоўленага новым Палажэннем. "У мэтах забеспячэння цэласнасці і захаванасці музейных прадметаў, выключэння выпадкаў іх пашкоджання, страты ці знішчэння музей пад адкрытым небам павінен быць абсталяваны неабходнымі сродкамі аховы і іншымі інжынерна-тэхнічнымі сродкамі абароны". Пра катэгарычную забарону забруджвання навакольнага асяроддзя, паніжэння бяразнастайнасці якасцём, парушэння захаванасці зямельнага фонду,

— Па-другое, мы імкнуліся, — распавядае Святлана Гаўрылава, — каб гэты музей быў "жывым". А колішняе заканадаўства прадугледжвала ашчаднае захоўванне музейных прадметаў у асаблівым месцы. Усе гэта правільна, але — для "звычайнага" музея, а не для скансена. Тут у якасці прадметаў выступаюць хаты, свірны і млыны... Дык вось, мы хацелі, каб усё гэта ў скансене не толькі захоўвалася, але і было абавязковым складнікам музейнай інтэрактыўнай дзеі. Цяпер музей пад адкрытым небам можа, ска-

Скансен: з палаяўнічым ці з цвёрдым прэйскурантам?

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь зацвердзіў Палажэнне аб асаблівасцях прававога становішча музея пад адкрытым небам

жам, выпякаць па старадаўніх тэхналогіях і рэцэптах хлеб і рэалізоўваць яго. Можна квас вырабляць, медавую ці іншыя традыцыйныя напоі, што існавалі колісь у самых розных рэгіёнах Беларусі, архітэктура якіх і прадстаўлена ў Строчыцах... Цяпер на тэрыторыі скансена можна вырошчваць традыцыйныя для беларусаў сельскагаспадарчыя культуры...

Словам, інтэпрэтуючы словы Святланы Гаўрылавай, музейшыкам цяпер заканадаўча дазволена *тварыць*, пашыраючы тым самым і ўласны пазабуджэт і кола наведвальнікаў. А як быць з кажухом і валёнкамі? Па перакананні намесніка начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці, менавіта гэты нюанс уключаць неабходна не ў музейнае Палажэнне, а ў тое, што рэгулюецца заканадаўчымі актамі Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь. Для гэтага, па словах Святланы Гаўрылавай, не існуе ніякіх перашкод. Як, дарэчы, і для пашырэння відаў платных паслуг ды штатных адзінак. Калі ласка, з абгрунтаваннем усіх перспектывных творчых задум і адпаведнымі прапановамі — у Міністэрства культуры. Паразуменне — гарантавана.

І апошняе. Аналагічны скансен дзейнічае ў Вітаславіцы Наўгародскай вобласці. "Была там колькі гадоў таму, — распавядае Святлана Гаўрылава, — і ўражанняў прывезла, бадай, на ўсё жыццё. У скансене напоўніцу паказаны лад жыцця тых мясцін пазамінулага стагоддзя. Для наведвальнікаў прапановуецца форма разнастайнага інтэрактыўнага фармы паслуг. Дзяўчаты і хлопцы ў нацыянальных строях уцягваюць цябе ў бясконцую тэатралізаваную дзею, што доўжыцца ад хаты да хаты, ад сялянскай школі да царквы. Усё гэта, натуральна, — платна і заснавана на мясцовай традыцыі".

Калі мы маем на мэце захаванне ў скансене нашай беларускай традыцыі, нашага старадаўняга побыту, рухацца варта менавіта ў гэтым кірунку. Тым больш, што першыя крокі ў скансене ля Строчыц — больш чым упэўненыя.

Яўген РАГІН

па цвёрдым перакананні дырэктара музея, зноў-такі, павінны адпавядаць агульнай канцэпцыі ўстановы. Інакш кажучы, пажадана, каб зімовае спецадзене мела выгляд традыцыйнай нацыянальнай вопраткі.

Яшчэ колькі слоў пра "іншую" дзейнасць

Адносна нядаўна вока наведвальнікаў скансена радала не толькі старадаўняй архітэктура і летні першародны ландшафт, але і куры, гусі, што давалі хатам і свірнам прывабны выгляд гэткай абжытасці і турыстычнай прывабнасці. Па словах Святланы Лакотка, працэс птушкагадоўлі спынілі мясцовыя драпежнікі, для якіх скансен стаў не менш родным, чым для "свойскага" птушынага статку. Пытанне ўвядзення стаўкі музейнага палаяўніча не ўзнікла не толькі з той прычыны, што Палажэнне гэтага пакуль не прадугледжвае, але і з-за таго, што скансен не мае права парушаць прыродны баланс. "Мы з прыродай сябруем, бо з'яўляемся не толькі этнаграфічным, але і ландшафтным музеем, — запэўнівае кіраўнік установы. — У нас па тэрыторыі, нягледзячы на заўсёдны турыстычны наплыў, і зайцы бегаюць, і лось аднойчы прайшоў. А ўночы скансен, па сутнасці, пусты, усе помнікі апячатаны. Працуюць толькі тры ахоўныя пасты, сабак, як у сапраўднай вёсцы, няма. Вось драпежнікі праз чаротавую заслонку і прабраліся да нашых птушак. Шкада, канешне ж, але пра неабходнасць палаяўніча гаворкі, безумоўна, няма. Паўтаруся: мы з прыродай сябруем". Аналагічнае стаўленне — і да флоры. Рэдкія расліны, занесеныя ў Чырвоную кнігу, ахоўваюцца музейшыкамі гэтак жа старанна, як і непаўторнае драўлянае дойлідства. Да-

турны — абавязковы штодзённы клопат мясцовых музейшыкаў. Інакш кажучы, і раней у названым кірунку працавалі, і надалей рук апускаць не збіраюцца. Як, дарэчы, і ў прадпрымальніцкай дзейнасці, пра што "К" пісала неаднаразова.

— Мы займаемся гандлем прадукцыі, — працягвае Святлана Лакотка, — якая цалкам адпавядае нашай музейнай дзейнасці. Гэта сувеніры, рэчы-рэканструкцыі... Ва ўласных інтарэсах замаўляем і рэалізуем рэкламныя тавары, да прыкладу, кепкі ці бланкеты з музейным лагатыпам, а таксама друкаваныя прэзентацыйныя выданні...

Усе гэтыя творча-камерцыйныя захады, да слова, прадугледжаны і новым музейным палажэннем. Калі ж казаць пра заўтрашнюю перспектыву музейнага прадпрымальніцтва, дык ідзі ў Святланы Лакотка тут шмат. Адна з іх — рэканструкцыя гістарычных вытворчасцей. Кераміка і ткацтва значна пашырылі б музейны гандлёвы прэйскурант. Але для гэтага неабходны ўвод у штатную структуру новых спецыялістаў. Любы селянін ведае: пашырэнне працоўнай дзялянкі немагчымае без павелічэння колькасці рабочых рук. І названы музейны клопат — адзін з надзённых, бо гарантуе ў перспектыве немалыя дывідэнды. Як, зрэшты, і вырашэнне хваравітага пытання аб хранічным недахопе тэхнічных памяшканняў.

— Наведвальнікі нам часта задаюць пытанне: чаму не ўзялі на сябе прыгатаванне нацыянальных страў і аддалі карчму ў арэнду? — Святлана Лакотка працягвае гаворку аб музейных праблемах. — Адказ — просты: штатаў адпаведных пакуль няма, таму арэнда — адзінае на сёння выйсце...

гідралагічнага рэжыму тэрыторыі мы сёння збольшага ўжо згадалі. А пра заўсёдную супрацьпажарную гатоўнасць скансена "К" пісала нядаўна з нагоды пажару ў Дудутка, што выпалі адзін з будынкаў прыватнай этнаўстановы. Дзяржаўны музей архітэктуры і побыту прыводзіўся тады ў прыклад узорнага стаўлення да аховы ўласнай маёмасці. Нагадаем, ва ўстанове з 2007 года дзейнічае пажарнае дэпо, дзе ёсць два пажарныя аўтамабілі і кругласучасна дзяжураць пятнаццаць пажарных. Пажарная машына дзяжурыць і на любым маштабным музейным мерапрыемстве. А іх тут шмат: на пачатак верасня ўстанова аказала культурных паслуг на 230 мільёнаў рублёў.

Заканадаўча дазволена тварыць

Гаворка пра дзейнасць скансена і пра новае музейнае Палажэнне была б не поўнай, натуральна, без каментарыя намесніка начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святланы Гаўрылавай. Па яе словах, у свой час законам урэгуляваліся пытанні, што датычыліся музеяў-запаведнікаў. З гэтай нагоды пры падрыхтоўцы новага палажэння найперш было дадзена азначэнне скансена. Для яго не патрэбна гістарычная прывязка да тэрыторыі. Да прыкладу, для музея пад адкрытым небам і з ваенна-гістарычным профілем можна абраць любы кавалак зямлі і сканцэнтраваць там ваенную тэхніку... Дзяржаўны музей архітэктуры і побыту ў Строчыцах — пакуль адзіны на Беларусі. І Палажэнне на сёння дакладна адлюстроўвае спецыфіку яго дзейнасці менавіта пад адкрытым небам.

У паваенны час будынкi выконвалі адну і тую ж пачэсную місію: у іх былі размешчаны вясковыя амбулаторыі. Абодва некалі мелі статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, але ж потым яго страцілі (у Зборы помнікаў 80-х гадоў пра іх згадваецца, а вось уключыць тыя адметнасці ў сучасны Дзяржаўны спіс чамусці “забыліся”). Урэшце, ужо ў нашым стагоддзі яны абодва спусцелі і засталіся без гаспадары.

Мінулаў восенню дом, дзе пісаў свае творы вядомы філосаф-мараліст Фларыян Бохвіц, быў разабраны на дрывы. Ляхавіцкая раённая бальніца, на балансе якой знаходзіўся будынак, вырашыла паставіць у яго гісторыі кропку. Мясцовыя ўлады не запырэхчылі. Хаця, як мяркуюць некаторыя даследчыкі, гэтая гісторыя мае вытокі ажно ў XVII (!) стагоддзі.

Прыкладна ў той самы час лёс дома Раецкіх, які месціцца ўсяго за паўсотні кіламетраў ад Вошкаўцаў, зрабіў піруэт зусім у іншы бок. І ўжо сёння можна з упэўненасцю казаць, што яго гісторыя мае працяг.

Майстар-класы замест карпаратываў

Аляксандр і Вера Салдатавы — сям’я незвычайная. Муж — ікананісец і мастак, жонка — вядомая саломкапляцельчыца, чые творы ўжо лічацца “класікай жанру”. Амаль пятнаццаць гадоў таму яны пакінулі Мінск ды перабраліся на хутар непадалёк ад вёскі Райцы.

— Прыехала туды на лета — адпачыць, — ды так і засталася, — сцісла распавядае пра гэтую змену ў жыцці Вера Яўгенаўна. — Потым у мяне неаднаразова ўзніклі спакуслівыя магчымасці з’ехаць за мяжу, але ж... Мне падабаецца тут!..

Якім чынам сярэдняга дастатку сям’я стала ўласнікам шляхецкага маёнтка? Гэта — невыпадковая выпадковасць.

— Прызнацца, у нас нават і думак такіх не было! — кажа Вера Салдатава. — Ініцыятыва зыходзіла менавіта ад раённай улады. Нам прапанавалі, мы парахавалі і — пагадзіліся...

Як распавяла гаспадыня, на збудаваны два стагоддзі таму дамок Раецкіх ды прылегла да яго парк знайшоўся і яшчэ адзін прэтэндэнт, куды больш заможны. Ён планаваў стварыць у вёсцы буйны турыстычны цэнтр. Але не ў сядзібе, а менавіта замест яе, не пакінуўшы і слядоў ад гістарычнай мясціны. Раённыя ўлады палічылі такі варыянт непрымальным.

Маёнтка, які ўключае дом і паўтара гектары зямлі, дастаўся Салдатавым, лічы, задарма: за адну базавую велічыню. А вось яго аднаўленне запатрабуе куды больш сродкаў ды высілкаў. Сёе-тое ў сядзібным доме захавалася і ад былых часоў — прыкладна, паркет, камін з характэрнай кафляй... Але агулам інтэр’еры іначай як занябанымі не назавеш: усё ж даюцца ў знакі тыя шэсць гадоў, цягам якіх будынак прастаяў пусты. Зарос і парк, дзе ўсё яшчэ сустракаюцца экзоты — напрыклад, васьмітычынкавы каштан, які з’яўляецца помнікам прыроды рэспубліканскага значэння.

Усе рамонтныя работы сям’я робіць сваімі рукамі. Нават печкі самі складаць навучыліся! І хаця сядзібны дом сёння не мае афіцыйнага статуса культурнай каштоўнасці, гаспадары ставяцца да ацалелай спадчыны Раецкіх вельмі беражліва. Дзяржаўныя законы гэтага, нібыта, не вымагаюць, а вось закон унутраны... Таму і давялося вынаходзіць адмысловую канструкцыю для той самай пянчой трубы — каб толькі не прывабіць дах.

Натуральна, ад гаспадароў можна атрымаць і вычарпальную на сёння інфармацыю пра іх папярэднікаў — Раецкіх, Верашкаў ды іншых. Прычым тыя звесткі ўвесь час папаўняюцца. Акурат надоечы вось прыйшоў адказ з польскіх архіваў...

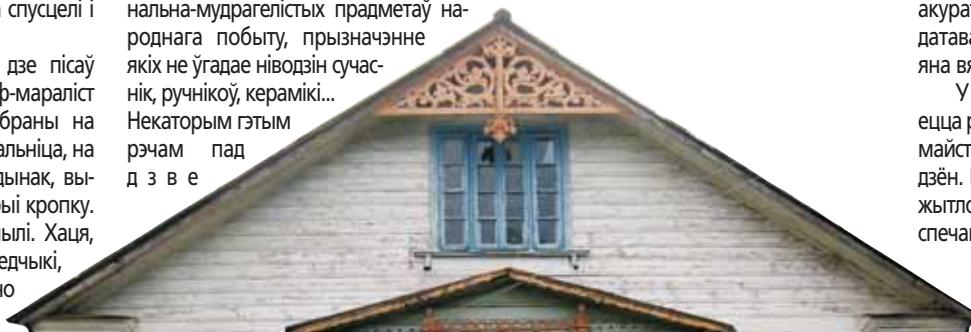
Працы засталася яшчэ вельмі шмат, сродкаў бракуе — іх даводзіцца зараб-

ляць выключна ўласным майстэрствам. Але ж сядзіба ўжо сёння прымае турыстаў. За сімвалічныя грошы ім прапануюць наведаць хатні музей Салдатавых. Экспазіцыя пакуль — часова, аднак экскурсія па ёй можа доўжыцца хоць тры гадыны.

У музеі можна ўбачыць не толькі творы саміх гаспадароў, але і ладную калекцыю “аскепкаў даўніны” — рацыянальна-мудрагелістых прадметаў народнага побыту, прызначэнне якіх не ўгадае ніводзін сучаснік, ручнікоў, керамікі...

Некаторым гэтым рэчам пад

д з в е

Да нядаўняга часу гісторыі гэтых двух сядзібных дамоў былі амаль аднолькавыя. Родавыя котлішчы Бохвіцаў у Вошкаўцах (цяпер — вёска Ураджайная Ляхавіцкага раёна) і Раецкіх у Райцы Карэліцкага раёна — гэта ўзоры жытла шляхціца сярэдняй рукі: не Версаль, але... з густам. Абодва драўляныя аднапавярховыя дамы некалі атачаў дагледжаны парк з экзотамі ды іншымі цікавосткамі...

"Хатні"

фармат канкурэнцыі

сотні гадоў. Большасць з іх паходзіць менавіта з ваколіц Райцы. Балазе культурны слой тут унушальны — ва ўсіх сэнсах.

— Трэба быць уважлівым, збіраючы грыбы, — Вера Салдатава дзеліцца сакрэтаў папаўнення фондаў. — Неяк у лесе я літаральна спатыкнулася аб збан, прыналежны да ўнікальнай ды ўжо зніклі школы гарадзенскай керамікі. А аднойчы мы дапамаглі мясцовай бабулі капачь бульбу, і тая не ведала, як нам аддзячыць: маўляў, грошай вы не бераце, чаркі цураецца... І вось, у яе знайшлося старое ды ўжо “непатрэбнае” крэсла...

Ракурс тэмы

Брэнд — не кола на фасадзе

Тэма развіцця рамёстваў у кантэксце агратурызму абмяркоўвалася днямі ў сталічным грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы.

Намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі зазначыў, што традыцыйныя рамёствы ў краіне апошнімі дзесяцігоддзямі развіваюцца сістэмна. У раёнах дзейнічае 99 дамоў рамёстваў, у многіх ёсць сельскія філіялы. Для рэалізацыі сувенірнай прадукцыі створана 60 салонаў-крам. Але ўсё гэта не выключае і наяўнасці сур’ёзных праблем. Да прыкладу, пакідае жадаць лепшага метадычнае забеспячэнне названых спецыялізаваных устаноў. Наспела неабходнасць больш актыўнага стварэння рамесніцкіх класаў і школ, якія ўзначалілі б народныя майстры. Кожнаму з іх, па словах Тадэуша Стружэцкага, патрэбна падтрымка — і маральная, і матэрыяльная. З гэтай нагоды больш чым актуальным з’яўляецца наладжванне спецыялізаваных турыстычных тураў “па мясцінах рамесніцкай славы”. А гэты патэнцыял выкарыстоўваецца далёка не напоўніцу.

Дзе можна пабачыць жывыя беларускія традыцыі? Толькі на святах ды фестывалях. А, скажам, у ЗША існуе Музей саломкапляцення. Беларусь жа ў гэтым мастацтве, можна сказаць, задае тон усяму свету, але музея народнага мастацтва пакуль не мае. Не сталі “канцэнтратам” беларускага рамесніцкага майстэрства і шматлікія агра- і эксадызібы, дзе збольша-

Падобнае крэсла Вера Салдатава ўбачыла на старых фотадымках са спаленай яшчэ ў вайну сядзібы ў Варончы. Апрача гэтай рэчы, ад апошняй нічога, мабыць, і не засталася...

Цяпер мясцовыя жыхары ўжо ведаюць, куды можна збыць “старое ламача”. Дзякуючы гэтаму калекцыя

ёй знайшлася своеасаблівай замена. На “майстар-класы” да Веры Яўгенаўны сталі наведвацца дзяўчаты з суседніх паселішчаў. Шасцёра з іх атрымалі такім чынам шлях у прафесію, стаўшы дыпламаванымі майстрамі альбо мастакамі-рэстаўратарамі, і цяпер у вольны час дапамагаюць настаўніцы ў яе шчыраваннях па стварэнні музея. Ды і акурат пасля нашай размовы Вера Салдатава заспяшала ў мясцовы СДК, дзе яна вядзе гурткі для дзятвы.

У перспектыве на базе музея плануецца рэгулярна ладзіць больш сур’ёзныя майстар-класы, разлічаныя на некалькі дзён. Іх удзельнікі будуць забяспечаны і жытлом, і хатняй кухняй... Пакаштуюць і спечанага гаспадыняй хлеба.

А вось “першы-лепшы” замовіць тут пакой ды вячэру не здолее. Гаспадары адразу абралі сваю нішу, якая не прадугледжвае правядзення тлумных карпаратываў. Яны збіраюцца прымаць толькі адмысловых гасцей — аматараў культуры і даўніны.

— Мы зразумелі, што не створаны для “звычайнага” агратурызму, — кажа Аляксандр Салдатаў. — І таму тут будзе ўсё ж музей, а не аграсядзіба.

Дэталі да самавыяўлення?

У памяць аб колішніх уласніках Райцы застаўся не толькі сядзібны дом. Непадалёк на высокім узгорку стаіць храм,

Ці стане ініцыятыва “фішкай”?

Салдатавых няспынна папаўняецца. Таму наконт нападнення экспазіцыі яны не хвалюцца. Адны толькі кросны зоймуць столькі месца... Гэта пакуль што яны стаяць разабраныя, а калі іх наладзіць, дык будуць спраўна працаваць.

Да пераезду ў вёску Вера Салдатава выклала саломкапляценне ў Беларуска-дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. Пакідаць гэтую працу было вельмі шкада. Ды ўжо неўзабаве

вежа якога вельмі нагадвае замкавую. Яго “двайніка” на Беларусі не знойдзеш. Цяпер гэта праваслаўная царква Святой Варвары, а ад пачатку — фамільная пахавальня Раецкіх. Цяпер яна дзейнічае, але яшчэ адносна нядаўна была ў руінах, пра што ўскосна сведчыць вялізны надпіс “2000”, выкладзены са свежай цэглы на тыльнай частцы архітэктурнага помніка. Мабыць, тхосці з будаўнікоў вырашыў “самавыявіцца”... І наўрад ці такая дэталі мела належную санкцыю Міністэрства культуры краіны. Зрэшты, гэта далёка не самая прыкраса недарэчнасць у тых мясцінах.

Пасярод колішняга парку, чыя цэласнасць была парушана ўжо паваеннымі пабудовамі, можна натрапіць на загадкавую каменную стэлу з гербам Раецкіх. Вырашэнне загадкі тайлася на прымацаванай да яе шыльдзе, але... яна знікла яшчэ ў часы паўстання Каліноўскага. Як распавяла Вера Яўгенаўна, несучы пан пахаваў там сэрца сваёй заўчасна памерлай жонкі. У кожным разе, пра характар гэтага таямнічага аб’екта сведчаць выявы крыжа ды чэрапа.

А за некалькі метраў ад магілы яшчэ за савецкім часам з’явілася... грамадская прыбіральня. Той, хто з мноства варыянтаў яе размяшчэння выбраў менавіта гэты, наўрад ці кіраваўся класовай варожасцю — хутчэй, ім рухала да абсурду ашаламляльная бездухоўнасць. Натуральна, ад такой ганейнай “адметнасці” трэба пазбаўляцца як мага хутчэй, пакуль яшчэ ў Райцы няшмат турыстаў.

3 музея ў музей

Музей Салдатавых пакуль нават не пачынаў сябе рэкламаваць: у гаспадароў дастаткова іншых клопатаў. Але ж наведвальнікі туды ўжо завітваюць. Прычым Вера Яўгенаўна адзначае вялікую цікавасць замежнікаў. Часам да іх трапляюць цэлыя групы палякаў.

І сапраўды, геаграфія тут спрыяе турызму. Кіруючыся з Міра ў Навагрудак, чаму б не зрабіць кола, каб наведаць яшчэ пару-тройку цікавых мясцін — пакуль “нераскручаных”... і ўжо гэтым прывабных?

Вырушыўшы з Райцы на поўдзень, праз якія сем кіламетраў трапляеш у вёску Варонча, дзе можна агледзець барочны касцёл, у якім хрысцілі Яна Чачота, ды старыя могілкі, здатныя навеяць романтичныя сплін ды натхніць пісьменніка на захапляльныя сюжэты. А потым — і заначаваць у аграсядзібе, пад дахам якой таксама створаны невялічкі этнаграфічны музейчык.

Той, хто абярэ ўсходні напрамак, неўзабаве трапіць у Асташын, на радзіму Яна Булгака. Не так даўно рэшткі сядзібы выкупіў зямляк знакамітага фатографа — прадпрымальнік родам з тых мясцін. І ўжо неўзабаве руіны пераўтворацца ў невялічкі турыстычны комплекс. А далёкасяжная мэта — запачтаваць Музей фатаграфіі.

Але большасць падарожнікаў, мабыць, абярнуць менавіта заходні напрамак — балазе ад Райцы да Свіцязі не будзе і 10 кіламетраў. Непадалёк ад чароўнага возера можна загасцяваць у аграсядзібе выкладчыкаў Навагрудскага дома рамёстваў Піразевых. У ёй таксама ёсць свой музей: гаспадыня малюе, вышывае, стварае габелены і г.д., засвойваючы ўсё новае і новае тэхнікі. Гаспадар з’яўляецца вядомым у краі кавалём. Інтэр’еры двухпавярховага дамка, які прапануюць наведвальнікам, выка-

наны зусім не па стандартах еўра-ремонта. Кожная са шматлікіх дэталей зроблена менавіта ўручную.

Ці здолеюць такія музейчыкі канкураваць з сур’ёзнымі і паважнымі ўстановамі? Пытанне — рытарычнае і недарэчнае. Бо пра канкурэнцыю тут казаць не выпадае. Ці ж можна параўноўваць вячэру ў добрым рэстаране з прыязнай гутаркай на кухні ў сяброў? І відэавочна, што кожны з гэтых варыянтаў мае свае плюсы. Мо такі “хатні” фармат турызму і стане той “фішкай”, якая вылучыць айчыны прадукт на размаітым рынку прапановаў? Урэшце, людзей прывабліваюць не толькі дзівосны прыроды або архітэктурны, але таксама і іншыя людзі — тыя, у чый вачах ёсць іскарка Божа. І ўжо хаця б гэта можа стаць добрай нагодай наведаць Райцу.

Сёння ўжо відавочна, што распачатая на дзяржаўным узроўні ініцыятыва пошуку прыватных інвестараў для закінутых шляхецкіх маёнткаў моцна “буксуе на месцах”. Зразумелыя і прычыны. Адна з самых распаўсюджаных — брак імгтэту з боку мясцовых улад.

Звыклія адгаворкі, якія даводзілася чуць ужо неаднойчы, гучаць такім чынам: “Ды ўсё адно ніхто не купіць, каму тая сядзіба патрэбна?”, “Ну, мы ж шукаем інвестара, нават думаем на сайт райвыканкама даць абвестку... Можа, у наступным годзе яна ўжо і з’явіцца”, і г. д.

Не прапануючы нікому ружовых акуліраў, варта, аднак, заўважыць: калі мясцовыя ўлады праўляюць належную руплівасць у пошуках інвестараў альбо гаспадароў, тыя нярэдка знаходзяцца. Балазе ініцыятыўных і прадпрымальных людзей у краіне не бракуе. Такую аптымістычную тэндэнцыю адлюстроўваюць канкрэтныя прыклады — ад магутнага туркомплексу, што літаральна праз месяц таму адкрыўся ў старой сядзібе на Стаўцоўшчыне, і да невялічкага, але працулага музея сям’і Салдатавых.

Ілья СВІРЫН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Карэліцкі раён — Мінск

Я.Р.

— Другі фестываль Співакова ўжо, можна лічыць, існуе. Праўда, пакуль на паперы, але гэта таксама вельмі важна, бо ўсё ўжо практычна спланавана.

— **Максім Аркадзевіч, вы заўсёды робіце ўсё задоўга да правядзення мерапрыемства? Няўжо не здараюцца выпадкі, калі праграма фарміруецца літаральна пад час канцэрта?**

— Доўгатэрміновае планаванне — гэта нармальнае еўрапейскае і сусветнае практыка: у сферы канцэртна-гастрольнай дзейнасці і, тым больш, фестывальнага руху так працуе ўвесь свет. А намагацца штосьці “выцягнуць” у апошні момант... Калі ўсё атрымаецца, гэта, пэўна, можа быць прыраўнавана да “подзвігу”. Але ці патрэбны ён, калі можна абысціся без усялякіх аўраляў? Адказ — відавочны.

— **Ды ўсё ж ад экстрэмальных сітуацый не застрахованы ніхто. Адна з іх здарылася ў час “Магіі раяля”: народны арыст ССР Мікалай Пятроў патрапіў у шпіталь. Але ніводны з канцэртаў не сарваўся!..**

— Насамрэч, гэта не столькі наша заслуга, колькі саміх музыкантаў — беларускіх і замежных. Ніхто з музыкантаў, увай-

Любы фестываль і нават канцэрт, не кажучы ўжо пра іншыя творчыя праекты, пачынаецца не ў дзень яго ўрачыстага адкрыцця, а нашмат раней. Гэта добра ведае кіраўнік вядомага канцэртнага агенцтва, менаджар і маркетывы дырэктар Каралеўскага музычнага фестывалю Максім БЕРЫН. Яго чарговы прыезд у Мінск быў прысвечаны арганізацыі і падрыхтоўцы II Міжнароднага фестывалю “Уладзімір Співакоў запрашае”, што пройдзе... 20 — 27 красавіка 2012 года.

добрачылінасцю, ствараць ім утульнасць, папраўдзе творчыя ўмовы — і гэтым усё сказана. Той жа Уладзімір Співакоў неаднойчы казаў, што пачувае сябе ў Беларусі, як дома: яму тут утульна, ёсць шмат сяброў, канцэрты заўсёды праходзяць у добрай, узнёспай атмасферы, плануецца час для адпачынку, творчых зносін і сустрэч...
— **Дык што ж мы пачнем і ўбачым на II Міжнародным фестывалі “Уладзімір Співакоў запрашае”?**

— Адкрыццё пройдзе ў Вялікім тэатры Беларусі, гэта будзе оперны гала-канцэрт з Нацыянальным філарманічным аркестрам Расіі і маладымі салістамі Беларусі, Расіі, Украіны, Італіі. Гэты ж калектыў выступіць у Гомелі і Магілёве, бо традыцыя ахопу абласных цэнтраў прадоўжыцца. Два канцэрты “не ў сталіцы” адбудуцца з “Віртуозамі Масквы” і стыпендыятамі Фонду Співакова. Між трыма гарадамі аб’яўлены своеасаблівы “тэндэр”: хто з іх прадаставіць найлепшыя ўмовы для прыняцця і выступлення знакамітага калектыву. Вельмі рады, што дасягнута дамоўленасць на прыезд аркестра “Камерата Зальцбург” — найлепшага ў свеце выканаўцы музыкі Моцарта. Саліраваць з ім будзе Уладзімір Співакоў, а гэта ўжо эксклюзіў. Завітае да нас аўстралец Томі Эмануэль, які ўваходзіць у тройку лепшых акустычных гітарыстаў свету. Раскажу таксама пра яшчэ адзін цікавы праект, які на фестывалі Співакова ў шведскім Кальмары сабраў звыш шасці тысяч чалавек з усяго свету. Мы набылі аўтарскія правы і агучылі фільм “Агні вялікага горада”. Паказ суправаджаецца жывым выкананнем аркестра на чале са Співаковым. Тэхнічна ажыццявіць гэта складана, але, упэўнены, у вас гэтая чорна-белая стужка зазвезе яшчэ больш яркай музычнай палітрай і зборэ прыхільнікаў не толькі музычнай класікі, але і Чарлі Чапліна. Будучы і іншыя сюрпрызы, але давайце хоць што-небудзь пакінем “для таямніцы”.

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

Як “завабіць” зорку...

“Райдар” красавіка ў кастрычніку

шоўшы ў сітуацыю, не адмовіўся таксама выступіць дадаткова, замяніўшы на сцэне Пятрова. І ніхто не здаў білеты, хаця пра хваробу гэтага папраўдзе зорнага музыканта і пра замены ў праграме мы папярэдзілі адразу. Ва ўсім гэтым, пэўна, выявілася яшчэ і павага да майстра.

— **Калі, дарэчы, чакаць чарговы Міжнародны форум “Магія раяля”?**

— Як і запланавана, у 2013-м: ён мае праходзіць раз на два гады — у адрозненне ад штогадовага фестывалю Співакова.

— **Кажучы, летась білеты “на Співакова” разышліся за чатыры гадзіны. Няўжо не перабольшанне?**

— Сапраўды: людзі паверылі ў імя маэстра на афішы. Столькі яшчэ нараканняў было, што, маўляў, камусьці не хапіла! Сёлета, думаю, білеты разыдуцца яшчэ хутчэй: гадзіны за дзве. І гэта, паверце, далёка не рэкорд у параўнанні, зноўтакі, з сусветнай практыкай. Але на фестывалі Співакова мы ўлічваем, што хтосьці з той або іншай прычыны не зможа трапіць на канцэрт, таму замаўляем тэлеверсіі. Сёлета такая дамоўленасць з Першым каналам таксама дасягнута.

— **Ці змагаецеся вы за якасць тэлетрансляцый? Здараецца, канцэрты не суправаджаюцца цітрамі, а ў ідэале на экране ўвогуле павінны паказвацца тыя інструменты і выканаўцы, якія саліруюць... Рэжысёр павінен спачатку вывучыць партытуру, папрысутнічаць на рэпетыцыі аркестра... Так і рабілі ў нас калісьці, калі новыя творы айчынных кампазітараў запісвалі ў студыі тэлебачання, накладваючы “карцінку” на адшліфаваны радз’ёзапіс...**

— Такая літаральна “патактавая” праца практыкуецца ва ўсім свеце. Але для яе неабходны спецыялісты не толькі з рэжысёрскай, але і адначасова з музычнай адукацыяй — гэта і ёсць сапраўдны прафесіяналы менавіта музычных тэлеверсій. Ці, можа, патрэбна запрашаць на запісы музыкантаў, каб тыя дапамагалі разабрацца ў партытуры? Мы, вядома, зацікаўлены ў як мага больш якасных трансляцыях, бо апошняе ўплывае на імідж фестывалю. Але не будзем забываць, што ў рэшце рэшт, гэта найперш імідж тэлекампаніі. Таму спадзяёмся, што сёлета запісы і эфіры будуць весціся з яшчэ большай увагай. Дадам, некаторыя леташнія хібы фестывальных трансляцый былі выпраўлены тэлебачаннем ужо пры паўторах. Гэта добры знак! Калі меркаваць па слухачскіх водгуках, публікацыях спецыялістаў (найперш, дарэчы, у вашай газеце), дык усё канцэрты, якія мы тут праводзілі, былі запамінальнымі і значнымі.

— **Акрамя згаданых фестывальных праектаў, вы ладзілі ў Беларусі шмат іншых канцэртаў. Ці ёсць у вас нейкія сакрэты, як “заманіць” зорку? Некаторыя лічаць, што зрабіць гэта магчыма выключна грашыма...**

— Усё гэта так, грошы заўсёды даводзіцца шукаць. Без дапамогі дзяржавы і Міністэрства культуры, без падтрымкі

спонсараў нічога не адбылося б. Але для творчых асоб вельмі вялікую ролю звычайна адыгрываюць і іншыя фактары: асабістыя кантакты, сяброўства, зацікаўленасць праектам і шмат чаго яшчэ.

— **Дык што там сярод “яшчэ”?**

— Тое, як у тым або іншым горадзе творцу віталі. Беларусы ўмеюць прымаць гасцей, ахінаць іх сваёй сардэчнасцю,

...І сабраць “Лістапад” партнёраў?

Арганізатары XVIII Мінскага міжнароднага фестывалю “Лістапад”, які пройдзе з 5 па 12 лістапада, вырашылі зрабіць сюрпрыз сталічным кінаманам і адзначылі фінішную прамую да кінафоруму шэрагам вечарын у сталічных галерэях і кафэ. “Cinema Parties” — менавіта так называецца іх цыкл.

На першай сустрэчы сяброў “Лістапада”, якая адбылася 14 кастрычніка, глядзелі “Масакру” Андрэя Кудзіненкі і абмяркоўвалі за гарбатай патэнцыял маладога беларускага кіно на фоне кінарынку Еўропы і Азіі, які цяпер дынамічна развіваецца, а таксама выказалі свае эмоцыі і чаканні напярэдадні беларускага кінафоруму. Другая вечарына — 19-га — была прысвечана знаёмству з творчасцю беларускіх кінарэжысёраў-пачаткоўцаў — студэнтаў і выпускнікоў творчых ВНУ, удзельнікаў айчынных і міжнародных конкурсаў у сферы візуальных мастацтваў.

Змяніў сваё аблічча і афіцыйны сайт Мінскага міжнароднага. Замест старога дызайну, які з’явіўся два гады таму і быў прызнаны большасцю карыстальнікаў Сеціва не самым удалым, ён атрымаў новае, больш стыльнае афармленне.

Паводле інфармацыі дырэкцыі форуму, фарміраванне конкурсных і пазаконкурсных праграм амаль завершана. Іх дакладны выгляд будзе прадстаўлены грамадскасці на прэс-канферэнцыі 26 кастрычніка, якая пройдзе ў сталічным кінатэатры “Цэнтральны” — на галоўнай фестывальнай пляцоўцы “Лістапада-2011”. А першай стужкай, што ўпрыго-

жыць цырымонію адкрыцця форуму 5 лістапада, стане адна з самых нашумелых карцін гэтага года — “Алена” расійскага рэжысёра Андрэя Звягінцава, які разам са здымачнай групай, як мяркуецца, прадставіць фільм у Палацы Рэспублікі.

Атрымаўшы чарговы прэс-рэліз ад дырэкцыі фестывалю і звярнуўшы ўвагу на шматлікія лагатыпы спонсараў форуму, вырашылі пацікавіцца ў прадстаўнікоў гэтых кампаній прынцыпамі падтрымкі культурных мерапрыемстваў. Прынамсі, практычна кожны з партнёраў Мінскага міжнароднага так або інакш падтрымлівае шэраг іншых культурных ідэяў. Сёння некалькі пытанняў мы адрасавалі начальніку ўпраўлення маркетынгу і продажэй РУП “Белтэлекам” Волзе ВіТКОўСКАЙ.

— **Як даўно развіваецца супрацоўніцтва з Міжнародным кінафестывалем “Лістапад”?**

— Супрацоўніцтва кампаніі “Белтэлекам” з кінафестывалем пачалося шэсць гадоў таму, калі мы аб’ядналі свае

намаганні, каб стварыць адзін з самых яркіх культурных праектаў краіны.

Пазней мы заснавалі спецыяльны прыз “На сувязі з жыццём”, які штогод уручаем рэжысёру ўпаданай фестывальнай стужкі. Кампанія заўсёды з вялікай цікавасцю назірае за развіццём сітуацыі пад час конкурсных паказаў кінафоруму — усе фільмы годныя і ўнікальныя, — і з задавальненнем далучаецца да раз’яснення глядачоў і журы.

— **Чаму менавіта “Лістапад”?**

— Беларускі кінафорум — адна з самых значных культурных падзей міжнароднага маштабу ў нашай краіне. А кінамастаграф, як і тэлефон, мае больш чым стогадовую гісторыю развіцця і з’яўлення адным з тых вынаходстваў, якое зрабіла чалавецтва духоўна развітым і, не пабаюючыся гэтага слова, шчаслівым. Зрэшты, мы здаўна імкнёмся падтрымліваць розныя культурныя мерапрыемствы, якія нясуць эстэтычную каштоўнасць і спрыяюць пранікненню духоўнасці ў жыццё кожнага чалавека.

— **Такім чынам, ваша формула культурнага аддзінкі паняцця “сацыяльнага складнасця бізнеса”.**

— Для нас сёння становіцца ўсё больш відавочным той факт, што поспех на рынку шмат у чым залежыць ад аб’ёму інвестыцый кампаніі ў сацыяльную сферу краіны. Як паказвае практыка, высокая карпаратыўная сацыяльная адказнасць дазваляе сфарміраваць станоўчы імідж прадпрыемства. У год “паўналецця” “Лістапада” кампанія “Белтэлекам” жадае ўсім глядачам прыемных праглядаў, журналістам — плённай і цікавай працы, арганізатарам фестывалю — поспехаў і росквіту!..

Тыдзень Кубы

У галерэі “Акадэмія” Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў завяршыліся мерапрыемствы Тыдня кубінскай культуры, арганізаванага Пасольствам Рэспублікі Куба ў Рэспубліцы Беларусь пры падтрымцы БДАМ.

Тыдзень сапраўды насычаны падзеямі, сярод якіх асабліва цікавае выклікае выстаўка кубінскага плаката з калекцыі Пасольства Рэспублікі Куба ў Рэспубліцы Беларусь і з прыватнай калекцыі рэктара Акадэміі, прафесара Міхаіла Баразны.

Прадстаўленыя плакаты ахопліваюць самую розную тэматыку: ад палітыкі ды культуры да народнай гаспадаркі і асветы. Многія работы прысвечаны кубінскай рэвалюцыі.

Шэраг плакатаў выкананы ў тэхніцы шаўкаграфіі вядомым майстрам Феліксам Белтранам. Яго творы можна ўбачыць у вядучых музеях свету. У галерэі ж “Акадэмія” прадстаўлены плакаты Ф.Белтрана “А” — гэта першая літара алфавіта, “Антыімперыялістычнае адзінства” і дзве работы, прысвечаныя Анжэле Дэвіс.

Не менш цікавыя творы іншага вядомага кубінскага дызайнера і плакатыста Альда Менендэза на тэмы 70-годдзя з дня нараджэння кубінскага паэта Нікаласа Глена і выставак Нацыянальнага музея лацінаамерыканскай краіны.

Кацярына КЕНІГСБЕРГ

Выстаўка — крэпасці

Знакавая кніжная выстаўка адкрылася днямі ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь.

Як распавяла “К” супрацоўнік аддзела бібліятэчнага маркетынгу ўстановы Алена Поўжык, яна прымеркавана да 40-годдзя з дня адкрыцця Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць — герой”. На выстаўцы экспануюцца каля 20 выданняў, прысвечаных гісторыі стварэння легендарнага мемарыяла. Гэта кнігі розных гадоў выпуску — пачынаючы ад 1960-х мінулага стагоддзя да самых “свежых”.

У прыватнасці, на выстаўцы прадстаўлены такія выданні, як “Брэсцкая крэпасць у часе і прасторы”, “Брэсцкая крэпасць. Сведчанні часу. Аб’екты. Помнікі. Рэліквіі”, “Брэсцкая крэпасць: старонкі гісторыі” і многія іншыя. Прычым усё прадстаўлена на выстаўцы кнігі можна не толькі паглядзець, але і заказаць у электронным каталогу на сайце Прэзідэнцкай бібліятэкі Беларусі ці непасрэдна ў самой установе.

Гальшанскія знаходкі

24 кастрычніка распачнецца новы праект — “Гальшанскі альфабэт”.

Як паведаміў “К” старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, менавіта такую назву атрымала выстаўка, што пасляўтра адкрыецца ў пасялковым Доме культуры пры падтрымцы Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO, беларускага прадстаўніцтва ІКАМОС, мясцовых органаў улады і абласнога кіраўніцтва. Цікава, што да праекта далучылася і прыватная фірма з Гальшан.

Стваральнікі “Гальшанскага альфабэта” імкнуліся адлюстраваць у новай экспазіцыі гісторыю мястэчка з часоў Сапегаў, будаўніцтва замка да XX стагоддзя. Для яе фарміравання скарысталі матэрыялы з архіваў Беларусі, Літвы, Польшчы. Сярод іх — і невядомыя раней. “У прыватнасці, — прыдакрывіў таямніцу адной са знаходак Уладзімір Гілеп, — удалося ўстанавіць месца знаходжання колішняй мясцовай сінагогі, што згарэла ў гады Першай сусветнай вайны”.

сасуды, блюда, чайнікі, кубкі, кубкі з узорами. Другая палова выстаўкі — драўляныя (бамбукавыя) вырабы, а таксама вырабы з металу, шкла, паперы і тэкстылю. Асабліваю ўвагу прыцягвае цудоўнае кімано для візітаў “Водар ветру”, а таксама шаўковыя тканіны для кімано.

А якое захапленне выклікаюць бамбукавыя кампазіцыі, напрыклад, з клеткай для насякомых! Цвыркуны, багамолы, конікі, доўгагаловая саранча — усё з бамбуку і амаль у “натуральную” велічыню (ад 2,5 да 6 сантыметраў)! Я ўжо не кажу пра паперу ручной работы і пісьмовыя прылады — гэта штосьці фантастычнае!

Як адзначыла на прэс-канферэнцыі з нагоды адкрыцця выстаўкі сакратар па культуры Пасольства

"Водар ветру" і штосьці фантастычнае

**Чым здзівіла
сталіцу Японія?**

Вядома, што арыгінальная культура Краіны ўзыходзячага сонца налічвае некалькі тысячагоддзяў, пачынаючы з таго часу, калі продкі японскага народа перасяліліся на свой архіпелаг з мацерыка і ў перыяд Дзёмон (ад 10 000 гадоў да н.э. — да 300 гадоў н.э.) заклалі свой першы “камень” мастацтва нацыянальнай керамікі. Маленькую часцінку гэтага мастацтва сёння можна ўбачыць у Нацыянальным мастацкім музеі на выстаўцы, якую арганізавалі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства замежных спраў Японіі і Пасольства Японіі ў Беларусі.

Вялікія традыцыі не зніклі і па сённяшні дзень. Асабліва сці японскай культуры звязаны з тым, што яна доўга развівалася ў ізаляцыі ад усяго астатняга свету. Уплыў, канешне ж, аказвалі і адметныя прыродныя з’явы, што выявілася ў спецыфічным стылі японцаў да прыроды як да жывога стварэння. Гэта і наклала адбітак на ўсю традыцыйную дэкаратыўна-прыкладную творчасць Японіі.

У экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага — 92 творы дваццаці аўтараў. Сярод іх — знакамёты майстра, кераміст Дзюн Ісэдзакі, які

мае тытул “Жывы Нацыянальны скарб Японіі”, што прысуджаецца за клопат па захаванні і развіцці класічных метадаў вытворчасці ў традыцыйных рамествах. На выстаўцы можна ўбачыць яго чорную вазу Бідзэн.

Уласна кажучы, палову экспазіцыі займаюць менавіта керамічныя вырабы: кубкі, бутэлькі, талеркі,

Японіі ў Беларусі спадарыня Тамака Ханана, “...кожная рэч у экспазіцыі мае сваю радзіму, і таму Японскі фонд культуры купляе мастацкія вырабы з розных раёнаў краіны. Такім чынам і была складзена выстаўка”. Значным, што ўдзел у адкрыцці экспазіцыі прыняў Часовы павераны ў справах Пасольства Японіі ў нашай рэспубліцы Мацудзакі Кіёсі.

Б.К.

На здымках: экспанаты выстаўкі.

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва праходзіць выстаўка “Сатырычныя рысункі. Плакат” Богны Ота-Вэнгжын і Монікі Старовіч.

Б.Ота-Вэнгжын. “Сатырыкон”.

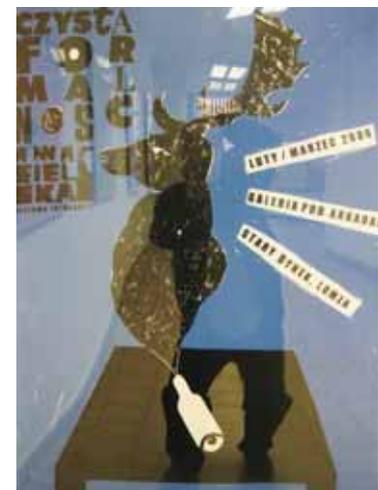
Моніка Старовіч абрала шлях жывапіснага плаката. Яна займаецца праблемамі, якія хвалююць сучаснае грамадства. Дыяпазон іх вельмі шырокі: пачынаючы ад праектаў, звязаных з Дэкалагам — старым біблейскім законам, — да творчасці, цесна спалучанай з нашым штодзённым жыццём, каханнем і эпасам Эраса. Яе лічаць прапагандысткай мастацтва без межаў. Яе плакаты — бы каляровыя матылькі, нібыта лялечкі, якія падміргаюць нам інтрыгуючымі вобразамі.

Творы Богны Ота-Вэнгжын выходзяць за межы адзначанай класіфікацыі — яны знаходзяцца на памежжы станковай графікі ды ілюстрацыі. Але гэта не звычайныя ілюстрацыі, а добра прадуманая сатырычная гульня, збудаваная на прыгожых, фантастычна сканструяваных калажах, у якіх ёсць гумар, іронія, метафара. Яна выкарыстоўвае тэхніку калажа, спалучаючы між сабой элементы з даўніх графічных работ, граўюр і ілюстрацый са сваімі ўласнымі творами, што дае дзіўсны эфект сувязі гісторыі і сучаснасці.

Метафары Дэкалога

Польскі плакат, дзякуючы арыгінальнасці і тэхнічнаму майстэрству, карыстаецца прэстыжам у свеце. Жарт, метафара, сцэнаграфія — гэта яго пазнавальныя знакі. Плакат з’яўляецца вулічным мастацтвам, але на вуліцах яго жыццё не заканчваецца — пазней ён трапляе ў галерэі і музеі.

Сёння ў нас ёсць магчымасць параўнаць асобы двух твораў-жанчын. Абедзве яны — выхаванкі з адной навучальнай установы: Акадэміі выяўленчага мастацтва ў Катавіцэ, якая цяпер, бадай, найбольш адкрытая для розных кірункаў сучаснага мастацтва. Выстаўка твораў Монікі Старовіч і Богны Ота-Вэнгжын сведчыць пра моцную пазіцыю плаката, які менавіта ў гэтай навучальнай установе развіваецца найбольш свабодна.

М.Старовіч. “Чыстая фармальнасць”.

Як дакрануцца да самога сонца?

В.Пяшкун. “Набліжаецца Новы год”.

Пад назвай “Дакрануцца да сонца” з 21 кастрычніка ў мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” працуе персанальная выстаўка жывапісу Васіля Пешкуна.

Менавіта сонечнае святло з’яўляецца “галоўным героем” яго твораў. Яркія блікі, стракатая вясёлка, гулівыя сонечныя зайчыкі — вось палітра мастака. Жвавая і імпрэсіяністычная манера пісьма, вытанчанае майстэрства і незвычайная шчырасць аўтара ўвасабляюць на карцінах гмін характэрны прыроды і радасці жыцця.

Васіль Пяшкун працуе ў асноўным у жанры пейзажа і нацюрморта. Яго нацюрморты — утульныя і

камерныя, аднак майстэрства мастака прымушае глядача па-новаму зірнуць на простыя рэчы і прадметы, спыніцца ў задуменнасці і ўбачыць тонкую прыгажосць у будзённым і звыклым.

Але ўсё ж такі ўлюбёным для творцы з’яўляецца пейзажны жанр. Практычна ўсе свае работы аўтар стварае на пленэры, менавіта таму іх вылучае трапнасць і свежасць імгненнага ўражання. Асабліваю ўвагу Васіль Пяшкун надае колеравым адносінам, каларыту і асвятленню. Колер для яго — гэта спосаб перадаць настрой, гаму перажыванняў і адценні пачуццяў. Дзякуючы гэтаму жывапіс мастака прыцягвае асаблівай цеплынёй і эмацыйнасцю. Васіль Пяшкун не проста непрудзяты назіральнік, які суха і метадычна канстатуе як факт характэрнае наваколля, — ён тонка адчувае прыроду, ейны характар і стан, спрабуе злавіць і перадаць яе дзіўныя нюансы, ледзь заўважныя паўтоны і пераходы, прыўносіць у пейзаж свае асабістыя стаўленне і адчуванні.

Разглядаючы карціны Васіля Пешкуна, мы здзіўляемся дзіўнае падарожжа — не толькі геаграфічнае, але і падарожжа ўнутр сябе, што дорыць пачуццё неверагоднай і незвычайнай сувязі чалавека і прыроды, знешняй і унутранай гармоніі.

Ганна СІЛІВОНЧЫК, мастачка

Futura як каштоўнае футра

Кампазітарскі дыялог з майстар-класамі

Учора ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі завяршыўся трохдзённы форум "Творчы дыялог: Санкт-Пецярбург — Мінск". Яго дэвізам сталася музычнае азначэнне *mf*, толькі яно сімвалізавала не сілу гучнасці ў меццафорце, а музыку будучыні — "musica future".

М.Рымскага-Корсакава па двух аддзяленнях (фартэпіяна і кампазіцыі), напісала дысертацыю пра творчасць Барыса Цішчанкі і цяпер выкладае там, стаўшы пераемніцай знакамітага майстра. Мінчанка Настася Пермінава спачатку займалася на цымбалах, потым, у сталічным вучылішчы імя М.Глінкі, — сольнымі спевамі, факультатывна наведваючы клас кампазітара Алега Соніна. Цяпер веданне "знутры" інструментальнага і вакальнага выканальніцтва дапамагае

культуры і самімі музыкантамі абедзвюх краін — усё гэта, бясспрэчна, будзе мець доўгатэрміновыя вынікі, спрыяць прафесійнай творчасці і сяброўству. Вучыліся не толькі мы ў іх, але і яны ў нас. Пецярбургжы самі папрасілі арганізаваць ім колькі майстар-класаў у нашых знаных Сяргея Картэса і Вячаслава Кузняцова. А як іх зацікавілі беларускія цымбалы! І не толькі сам інструмент, але і тыя фантастычныя феерыі, што стварае лаўрэат міжнародных конкурсаў, цымбалістка Вераніка Прадзед.

Падмурак такіх сустрэч быў закладзены колішняй Дамовай аб двухбаковым супрацоўніцтве паміж профільнымі навучальнымі ўстановамі гарадоў. Ідэя ж цяперашняга дыялога прыйшла з Пецярбурга — ад нашых ураджэнцаў, якія прадоўжылі там сваё навучанне. Дзінара Мазітава з Ліды, выпускніца Рэспубліканскага каледжа пры БДАМ, пра якую ўсе нашы газеты пісалі як пра вундэркінда, скончыла Санкт-Пецярбургскую дзяржаўную кансерваторыю імя

ёй працягваць навучанне кампазітарству ў тамтэйшай кансерваторыі. Усяго ж "...Дыялог" сабраў каля 20-і маладых кампазітараў, шматлікіх выканаўцаў іх твораў — і, вядома, публіку, сярод якой таксама было шмат патэнцыйных удзельнікаў.

Чатыры сумесныя канцэрты, зацікаўленыя творчыя сустрэчы, абмеркаванні, больш шчыльнае знаёмства з асаблівасцямі нацыянальных

Ф о - рум даў магчымасць правядзення і арганізацыі нашым здольнасцям студэнтаў на чале з музыказнаўцай Юліяй Тарануха. Практычна ўсё — ад фарміравання праграм (а кожная была са сваёй адметнай канцэпцыяй) да выпуску буклета і афіш — рабілася імі самімі. Ці ж гэта не яшчэ адна прыкмета будучыні?..

На здымку: удзельнікі "Творчага дыялога..."

Святкуючы сваё 20-годдзе, "К" абмянялася прывітаннямі-віншаваннямі са сваёй аднагодкай — кафедрай Беларускай музыкі, якая была адкрыта ў Беларускай акадэміі музыкі таксама 20 гадоў таму, разам з атрыманнем Беларуссю сваёй Незалежнасці.

— Нацыянальны фактар умацоўвае дзяржаўнасць, — падкрэслівае загадчык кафедры, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга ДАДЗІЁМАВА. — Сведчаннем гэтаму тое, што газета і кафедра, якія абедзве працуюць на захаванне і развіццё нацыянальнай культуры, узніклі практычна ў той самы час.

— Усё ж, мабыць, неяк дзіўна, што беларуская музыка існавала, а кафедры па яе вывучэнні — не было...

— Гэта зусім не значыць, што не было даследчыкаў! Наадварот, толькі дзякуючы іх нястомнай, плённай дзейнасці (а яна, дарэчы, не заўсёды знаходзіла ўзаемаразуменне ў тагачасных структу-

— Больш за тое: часта імкненне папулярываваць новыя веды апырджвае сам працэс іх атрымання. Здраецца, толькі-толькі навукоўцы знойдуць які-небудзь невядомы раней твор, не паспеючы яшчэ як след яго даследаваць, асэнсаваць, пашукаць, можа, іншыя асобнікі, што захаваліся лепш, а выканаўцы ўжо хапаюць тыя ноты, хутчэй адаптуюць іх для свайго калектыву — ды выносяць на публіку. Лепшыя ж выканаўцы і самі клапацяцца пра навуковы падыход. Той жа Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбер-

Кафедра адкрыццяў

Колькі ж гадоў беларускаму музыказнаўству?

рах улады) быў закладзены той трывалы навуковы падмурак, на якім і можна было будаваць кафедру.

— Цікава, а хто быў ініцыятарам яе з'яўлення?

— Аўтарам ідэі і арганізатарам наступіў тагачасны рэктар БДАМ, народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Казінец. І ўжо адно гэта сведчыць пра тое, што ён — сапраўдны рухлівец нацыянальнай культуры, які глыбока ўсведамляе не толькі яе праблемы, але і магчымасці іх вырашэння. Падтрымлівалі нас і наступныя рэктары. Сапраўды, ці можна сабе ўявіць, каб у якім-небудзь знаным еўрапейскім універсітэце былі б кафедры іншых нацыянальных культур — і не было б той, што вывучае сваю? І не толькі вывучае! З самага пачатку свайго існавання кафедра яднала не толькі перадавую навуковую думку і метадычна-педагагічную дзейнасць, але і ўласна мастацкую практыку. Так павінна быць апрыйёры, бо музыка існуе толькі тады, калі яна гучыць. І мы, даследчыкі, вельмі ўдзячныя ўсім творчым калектывам і выканаўцам (а сярод іх — Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр і яго шматлікія камерныя склады, "Беларуская капэла" на чале з Віктарам Скоробагатавым, наш Вялікі тэатр, ансамбль "Класік-Авангард", піяністы Ігар Алоўнікаў, Уладзімір Дулаў, Зоя Качарская, Ганна Каржанеўская і многія іншыя), якія вяртаюць забытую спадчыну не толькі ў навуковы, але і ва ўласна мастацкі "ужытак".

гам даўно ўжо працуе толькі ў тандэме з вамі: вы адшукваеце ноты, складаеце канцэпцыі канцэртных праграм і нават выступаеце на ўсіх такіх фестывалях як вядучая, папулярывуючы найноўшыя навуковыя веды...

— Скажу яшчэ пра адзін кірунак. Наш кабінет народнай музыкі, што месціцца ў маленечкім пакойчыку, стаўся сапраўднай навукова-даследчай лабараторыяй, якая захоўвае каля тысячы гадзін гучання аўтэнтычных запісаў. Яны ж таксама не ляжаць мёртвым грузам! Імі карыстаюцца і замежныя даследчыкі, асабліва тыя, якія займаюцца памежнымі з Беларуссю тэрыторыямі, і нашы кампазітары, творчыя калектывы. Кожны з тых, хто ў нас выкладае (Іна Назіна, Тамара Якіменка, Ларыса Касцюкавец, Тамара Ліхач ды іншыя), не толькі адметная творчая асоба, але і заснавальнік цэлай галіны музыказнаўства. Такі ахоп усіх складнікаў — спеўнага фальклору, народна-інструментальнай культуры, гісторыі беларускай музыкі, музыказнаўства, літургічнай музыкі, беларускага музыказнаўства і крытыкі — і дазваляе даваць адказы на вечныя пытанні: "Хто мы?" і "Куды ідзем?" А ці ж не гэтым займаецца газета "Культура"? Так што мы папраўдзе не толькі аднагодкі, але і аднадумцы. Са святам вас — вашым і нашым! І — далейшага сумеснага плёну!

На здымках: Вольга Дадзіёмава; пад час фальклорнай экспедыцыі.

Магілёў-опера? Чаму б і не!

У тым, што Магілёў — адна з калысак сучаснага опернага мастацтва Беларусі, пераконвае дзейнасць студыі класічнага вакалу Магілёўскай абласной філармоніі. І ў Магілёве, і ў Мінску, і далёка за межамі нашай краіны яе ведаюць па імені кіраўніка. Так і кажуць: "Студыя Людмілы Браілоўскай".

Сярод яе выхаванцаў — такія знаныя салісты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, як народны артыст краіны Сяргей Франкоўскі і заслужаная артыстка Ніна Шарубіна. Ужо адных гэтых спевакоў хапіла б, каб залатымі літарамі ўпісаць імя іх выкладчыка ў гісторыю нашай нацыянальнай культуры. Бо абое яны — не проста прызнаныя майстры, якія вядуць практычна ўвесь тэнарковы і сапранавы рэпертуар тэатра. Яны, да ўсяго, — адны з самых стабільных выканаўцаў, што пры любых абставінах выдаюць выдатны вынік: голас захоўвае сваю напоўненасць, сакавітасць і моц ва ўсіх рэгістрах, нават у самых нязручных акустычных умовах, калі іншыя папросту "губляюцца". І калі ўласна прыгажосць тэмбру даецца ад прыроды, дык усё астатняе, што вызначае ўменне валодаць сваім голасам і зберагаць яго, залежыць ад школы.

У тым, што найлепшая школа — менавіта ў Л.Браілоўскай, калісьці пераканаўся С.Франкоўскі. Як кажуць, на ўласным горкім вопыце. Пазаімаўшыся ў ёйнай студыі, паехаў вучыцца ў Маскву. Але штосьці не пашанцавала з педагогам: малады спявак літаральна страціў голас. Нават вырашыў ніколі больш пра спевы не згадваць. Але па старой памяці завітаў у родную магілёўскую студыю: раз, другі... Пасля заняткаў у Л.Браілоўскай голас вярнуўся.

Можа, оперная аўра Магілёўшчыны была закладзена яшчэ стагоддзе таму? Першай беларускай операй савецкіх часоў сталася "Вываленне працы" Мікалая Чуркіна, увасобленае сіламі аматараў... Мсціславе яшчэ ў 1922-м. Гэтая опера была пастаўлена і ў самім Магілёве — у 1924 годзе. А ў Мінску, дзе потым жыў і працаваў кампазітар, так і не ішла. Людміла Браілоўская пераехала ў Магілёў у 1980-м, папярэдне скончыўшы Маскоўскую кансерваторыю і атрымаўшы багаты педагогічны вопыт, бо цягам дзесяцігоддзя выкладала сольныя спевы ў Кіргізскім дзяржаўным інстытуце мастацтваў. Так забытыя оперныя традыцыі Магілёва, заснаваныя на шырокім далучэнні да жанру оперы падрыхтаваных аматараў і шчырых рухліўцаў, набралі новыя абароты. У музычным вучылішчы імя М.Рымскага-Корсакава існавала дырыжорска-харавое аддзяленне (яго, дарэчы, скончыла тая ж Ніна Шарубіна), і Людміла Яўгенаўна стала выкладаць пастаноўку голасу. А галоўнае — адкрыла ў горадзе студыю класічнага вакалу, якая ўжо праз пяць гадоў атрымала званне народнай.

Сёння выхаванцы Л.Браілоўскай працуюць не толькі ў нас, але і ў замежжы: у маскоўскай "Телікон-опера", у Санкт-Пецярбургскім тэатры музычнай камедыі, у оперных тэатрах і філармоніях краін СНД. Дый тыя, хто застаўся ў Магілёве, нясуць найлепшыя традыцыі бельканта не толькі сваім землякам, але і замежным слухачам. Тая ж Алена Мацярынка, салістка абласной філармоніі і аркестра народных інструментаў імя Л.Іванова, неаднойчы гастралювала па Францыі і Расіі.

Увогуле, зорных выхаванцаў Браілоўскай столькі, што юбілей Людмілы Яўгенаўны не ўклаўся ў адзін вечар. Гэта была цэлая чарада шыкоўных канцэртаў: і пад раяль, і з аркестрам. І хто б ні выходзіў саліраваць — сусветная зорка ці пачатковец, — творчы почырк педагога, які займаўся пастаноўкай голасу гэтага выканаўцы, адчуваўся адразу.

На здымку: Сяргей Франкоўскі, Людміла Браілоўская, Ніна Шарубіна.

Бадай, упершыню за ўсю гісторыю фестывальнага руху ў беларускай сталіцы — спектакль з Карэі. Рэклама “Кілбета” паводле шэкспіраўскага “Макбета” абяцала шмат цікавага, а перадусім — “лятаючых акцёраў”, што, безумоўна, не магло пакінуць гледача абьякавым: сучасны ўсплэск кінакультуры і яе шырокае прызнанне, натуральна, заахвочвала і да знаёмства з яе тэатральнымі праявамі. І “Play Factory Mabangzen” гэты інтарэс цалкам задаволіў.

якасці свайго асноўнага адрасата бачыць маладое пакаленне, для якога стыль жыцця, пачэрпнуты з экрану, уяўляе з сябе пэўнага кішталту эталон. І, разам з тым, спосаб сцэнічнага існавання карэйскіх акцёраў не трансфармуецца, а працягвае нацыянальныя традыцыі: выразная, падкрэслена дэманстратыўная міміка, абазначэнне характараў персанажаў праз гратэскавую пластыку, асабліва “катурнавая” манера прамаяўлення тэкстаў...

Аднак карэйскі Макбет усяго толькі “скарыстоўвае” шэкспіраўскі тэкст, сам жа ён — “прадукт” і герой XXI стагоддзя. Ён — не персанаж трагедыі, а хутчэй, герой баевіка, таму не адчувае ні трагічнай віны, ні увогуле драматызму іс-

стагоддзя і да нашых дзён кантынгент тэатральнай публікі значна змяніўся. Тэатральная пераарыентацыя тэатра-трыбуны ў бок тэатра рэжэрацыйнага натуральным чынам прывяла да таго, што інтэлектуальны глядач стаўся рэдкасцю, бо аказаўся выцеснены гледачом-спажывцом. І гэты працэс у пэўнай ступені аб’ектыўны. Адаючы належнае дадзенаму факту, наступная задача — выхаванне гэтых самых спажывецкіх густаў, прывітанне думкі аб тым, што дыяпазон прапановы сёння здольны задаволіць і інтэлектуальнага “спажывца”, і таго, хто арыентаваны на забаўляльнасць. Толькі для таго, каб ведаць ды разумець гэтую розніцу, неабходна спрычыніцца і “пакаштаваць” рознага тэатра. І хаця дадзены працэс на першы погляд здаецца вельмі няўдзячным і непадатлівым, азіраючыся ў

Як “Макбет” стаў “Кілбетам”?

Палёты з адрэналінам

“Прыгоды класікаў” — у дадзеным выпадку Шэкспіра — адкрылі сваю новую серыю: дзеянне карэйскай версіі твора, свядома перайменаванага ў “Кілбета”, адбываецца ў турме будучага, дзе няма наглядчыкаў і абмежаванняў, а насельнікі яе шляхам “натуральнага адбору” самі знішчаюць адно аднаго. Рэжысёр пастаноўкі будзе сцэнічную дзею, моцна закручваючы яе на стэрэатыпах і штампам сучаснага галівудскага кіно, бадай, таму, што ў

навання чалавека ў свеце. Для яго жыццё — гэта сцвярдзэнне свайго лідарства і пастаяннае паставанне ўласных амбіцый. Яго літаральна агняе не столькі ўлада, колькі адчуванне ўласнай усмагутнасці. І галоўнай спакусай становіцца для яго не ўлада, а той адрэналін, у якім літаральна “патаннае” герой. Але новыя адрэналінавыя “порцыі”, раз ад разу ўсё большыя, перастаюць даваць ранейшы эфект, і гіне Макбет не ад рук сваіх ворагаў, а ад таго, што, як кажа сам, перастае адчуваць. “Адрэналінавая ломка” асобы — вось пра што, на маю думку, важна было сказаць рэжысёру спектакля сёння. І гэта, лічу, удалося.

Вяртаючыся да самога “ТЭАРТ”у, хочацца адзначыць адну важную акалічнасць. Арганізатары фестывалю ўсклалі на свае плечы і свядома развіваюць надзвычайную для беларускай тэатральнай прасторы дзейнасць: эстэтычную і тэатральную адукацыю гледачоў. З дзевяностых гадоў мінулага

мінулае, можна з упэўненасцю сказаць, што заняткаў такіх не безнадзейны. Згадваецца, мінулым разам пад час “Панарамы” тэатральную залу пакідалі “абураныя” гледачы: спектакль “Соня” ў пастаноўцы Алвіса Херманіса, які сабраў мноства прэстыжных еўрапейскіх узнагарод, аказаўся для айчынных гледачаў незразумелым “на смак”. Затое гэтым разам “на Херманіса” прыйшлі менавіта тыя, для каго мастацтва рэжысёра стала сугучным уласным інтарэсам і настроям. І кола тых асоб аказалася даволі шырокім. Таму, заўважаючы, як пад час карэйскага спектакля пэўная частка гледачоў выказвала незадаволенасць тым, што сцэнічнае дзейства разгортвалася па адрозных ад айчынных традыцый законах, я думала пра іншую катэгорыю — тых, для каго пастаноўка стала адкрыццём новай, незнаёмай і пакуль, бадай, “іншапланетнай” тэатральнай культуры. Значыць, гэты “палёт у краіну “Кілбета” аказаўся ўдалым і важным.

Т.К.

На здымках: сцэны са спектакля.

Сальеры ў Шарлевілі

Маршруты брэсцкіх лялечнікаў

Для брэсцкіх лялечнікаў восень распачалася са здзяйснення адной з запаветных мар: калектыў тэатра атрымаў запрашэнне прыняць удзел у Сусветным фестывалі тэатраў лялек у французскім Шарлевіль-Мезьеры.

— Шарлевіль-Мезьер — сапраўдная сталіца лялечнага мастацтва, — кажа дырэктар — мастацкі кіраўнік Брэсцкага тэатра лялек Міхаіл Шавель. — Тут праходзіць самы буйны і знакаміты ў свеце лялечны форум, які сёлета адзначыць сваё 50-годдзе. Тут жа працуе і Міжнародны інстытут лялечнага мастацтва, пры якім утварылася аўтарытэтная школа лялечнага тэатра, месціцца штаб-кватэра Сусветнага саюза лялечнікаў...

У час фэсту, што доўжыцца дзесяць дзён, у гэты невялічкі гарадок з 50 тысячамі насельнікаў прыязджае амаль сто тысяч гасцей не толькі з Францыі, але і з многіх краін свету. Для артыстаў-лялечнікаў усіх кантынентаў і іх шматлікіх прыхільнікаў Шарлевіль-Мезьер становіцца месцам, дзе можна пазнаёміцца з усім шматлікім чынам гэтага мастацтва. Дастаткова сказаць, што сёлета ў фэсце прынялі ўдзел 283 тэатры!

— Мы кожны год бываем на буйных фестывалях, — адзначае Міхаіл Шавель, — але шарлевільскі фэст нельга параўнаць з ніякім іншым. Мы ігралі “Месяц Сальеры” паводле трагедыі А.Пушкіна тройчы, і нас парадаваў прыём, які выказалі яму гледачы. Успрыняцце было вельмі дакладнае і зацікаўленае. Пасля спектакля цягам амаль гадзіны гледачы знаёміліся з лялькамі, фатаграфавалі іх, прасілі артыстаў паказаць, як яны ажыўляюць сваіх герояў. Вельмі важна, што на такім адказным форуме годна прагучала імя нашай краіны. Як прызнанне паспяховасці нашай працы мы можам разглядаць і запрашэнне арганізатараў прыняць удзел

і ў наступным фестывалі — праз два гады. Па вялікім рахунку, Брэсцкі тэатр лялек у адзіночку прадстаўляў у Шарлевілі ўсю лялечную “культурную прастору” постсавецкіх краін.

Акрыленыя поспехам, нашы лялечнікі вярнуліся ў Брэст, каб праз дзень зноў выправіцца ў дарогу. Гэтым разам іх чакалі на Украіне, у Івана-Франкоўску, дзе праходзіў V Міжнародны фестываль нацыянальнай класікі на сцэне тэатраў лялек “Абярэгі”.

— Не прыняць запрашэнне ўкраінскіх сяброў мы не маглі, — кажа Міхаіл Шавель, — бо фестываль у сталіцы Прыкарпацця нарадзіўся пасля таго, як калегі з Івана-Франкоўска пабывалі ў Брэсце на “Белай Вежы”. Яны лічаць нас ледзь не хроснымі бацькамі свайго фэсту...

Маштаб івана-франкоўскага фестывалю, у параўнанні з шарлевільскім, больш лакальны, але падкупляе гасцінасцю і ўвагай арганізатараў да кожнага ўдзельніка. У яго праграме — тэатры з Украіны, а таксама з яе краін-суседак: Расіі, Малдовы, Славакіі, Чэхіі, Польшчы і Беларусі.

Прыемнай нечаканасцю для брэсчана было і тое, што гаспадары фестывалю ўключылі ў праграму адрозныя свае спектаклі, пастаўленыя на іх сцэне галоўным рэжысёрам Брэсцкага тэатра лялек Зміцерам Нуянзіным: у свой час рэжысёр працаваў на гэтай сцэне над сваім дыпломным спектаклем, і яго стасункі з калектывам захаваліся на доўгія гады.

І ў Івана-Франкоўску інтарэс да “Месяца Сальеры” быў вялікі. Амаль гадзіна, цягам якой на сцэне адбывалася гэтая трагічная гісторыя, паддалася імгненню, і ў фінале, пасля напружанай цішыні, — шквал апладысмантаў. Ён паўтарыўся праз два дні, на цырымоніі закрыцця фэсту, калі журы аб’явіла, што дыплом за лепшы спектакль уручаецца Брэсцкаму тэатру лялек.

Рыгор БАКІЕВІЧ

Брэст

На здымках: сцэна са спектакля “Месяц Сальеры”.

На свае вочы і па-за

Што знайшоў у спектаклі рэжысёр?

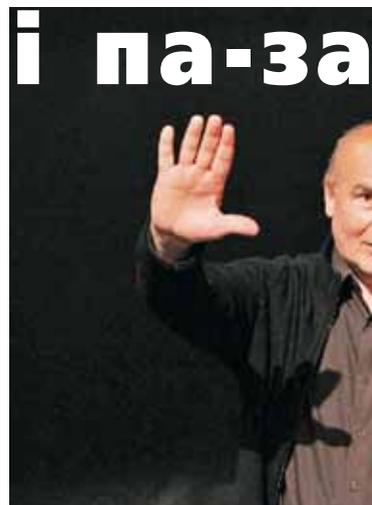
Напрыканцы мінулага сезона на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа выйшаў спектакль “Я чакаю сапраўднага мужчыну” паводле Э.Радзінскага. У галоўнай ролі — Аэліты — Тамара Кабяк, якая на пачатку вясны адзначыла свой юбілей. Рэжысёр-пастаноўшчык Юрый ЛІЗЯ-ГНЕВІЧ таксама неўзабаве адзначае “круглую дату”.

— Ды справа не ў “круглых датах”, — парыруе Юрый Лізянговіч. — А чым жа?

— Момантамі, калі становіцца неабходна спыніцца і паразважаць пра жыццё і пра сябе. Да таго ж, наша прафесія, сама па сабе — вучнёўская.

— Чаму для “агульнага” бенефіса вы абралі гэты матэрыял?

— Калі я думаў пра юбілей Тамары Аркадзеўны, то шукаў такую п’есу, дзе змясціліся б і Алена Андрэеўна з “Дзядзькі Вані”, і Ранейская з “Вішнёвага саду”, і Аркадзіна з “Чайкі”, і Марта з “Непаразумеў”, і Фру Альвінг з “Грахоў бацькоў” — усё тая вобразы, якія яна стварыла на сцэне. Як я пра сябе паўжартам кажу, шукаў тое, што магло б увабодзіць сыграную ёю “жаночую сусветную душу”. І — знайшоў! Мы дазволілі сабе зрабіць уласную сцэнічную рэдакцыю.

Фота Сяргея Ніканорава

— Ці можна прымірыць любоў публікі да лёгкіх жанраў з элітарнасцю?

— Тэатр — гэта ўсё ж прастора інтэлектуальнага насычэння і духоўнага ачышчэння. І таму для мяне гэтае пытанне простае: на сцэне павінна быць цікава. Калі там існуе

снсава аб’ём, калі артысты будуць апаўдаць па-чалавечы і пра чалавека, то кожны глядач пацягнецца да мастацтва і зразумее яго.

— А чым вы будзеце здзіўляць публіку ў час свайго вечара?

Вікторыя ДАШКЕВІЧ

Якім павінен быць сучасны артыст музычнага тэатра: оперны спявак, выканаўца аперэты і мюзікла? Гэтае пытанне, здаецца, ніколі не страчвала сваёй актуальнасці, але яшчэ больш абвастрылася ў час правядзення Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі, якая нечакана для ўсіх пакінула на роўных, у адной намінацыі, пералічаныя катэгорыі салістаў з артыстамі драматычных і лялечных тэатраў. Сапраўды, цяперашні спявак, акрамя шыкоўнага вакалу, павінен таксама валодаць акцёрскім майстэрствам і глыбокай. Менавіта такія артысты патрабуюцца, каб рэалізоўваць смелыя рэжысёрскія задумкі не толькі ў драме і камедыі, але і ў музычным тэатры — у яго самым шырокім жанравым азначэнні. Дзе ўзяць такія кадры? Як іх рыхтаваць? Што робіцца ў нашай краіне, каб узрошчваць у гэтым кірунку таленавітую творчую моладзь? Дадзеныя пытанні і паспрабавала высветліць “К”.

Прыкладныя веды ці базавая адукацыя?

У адрозненне ад Еўропы, музычны тэатр Беларусі развіваўся прыступкава, перажываючы перыяды, калі патрабавалася найхутчэй падрыхтаваць неабходныя кадры. Адзін з такіх этапаў, што прыпадаў на XVIII стагоддзе, выпрацаваў схему своеасаблівай “школы-студыі” пры тэатры. У прыватны оперны тэатр таго або іншага магната запрашаўся замежны спецыяліст, які займаўся з найбольш адоранымі артыстамі, набранымі з прыгонных сялян. Тыя адораныя, у сваю чаргу, рыхтавалі астатніх. Але навучанне было скіравана, найперш, на падрыхтоўку пэўнага спектакля.

У XX стагоддзі Беларусь, як і іншыя савецкія рэспублікі, клапацілася, наадварот, пра выхаванне спецыялістаў шырокага профілю. І хутка прыйшла да трохпрыступкавай сістэмы (дзіцячая музычная школа — музычны тэхнікум — дзяржаўная кансерваторыя), скіраванай на грунтоўную адукацыю. Праўда, на сольныя спевы

2009-га (курс Міхаіла Кавальчыка) у тэатры працуе Вікторыя Жбанкова-Стрыганкова. Цяперашнія студэнты — пакуль на 3-м курсе.

— Акадэмія мастацтваў рыхтуе, найперш, добрых акцёраў з прыгожымі галасамі адметных тэмбраў, — адзначае мастацкі кіраўнік Музычнага тэатра Адам Мурзіч. — Але задзейнічаць іх у класічнай аперэце бывае цяжкавата: не хапае добрай вакальнай школы, якая дазваляла б спраўляцца з вельмі складанымі вакальнымі партыямі. Праўда, цяпер там пачаў выкладаць Віктар Скорбага, які ўгадаваў не адно пакаленне маладых перспектывных оперных салістаў. Таму будзем спадзявацца на ўзаемаразуменне. Я пачаў хадзіць на ўсё іх спеўныя залікі і іспыты, каб падабраць у нашу трупку патэнцыйных артыстаў. З Акадэміі музыкі, наадварот, да нас часта прыходзяць добрыя вакалісты, а вось над іх сцэнічным абліччам, сцэнічнымі паводзінамі давдзіцца папрацаваць.

“У кадры” — вакальныя кадры

Оперныя “інтэрны”: замена ці новая змена?

і дагэтуль можна паступіць без папярэдніх прафесійных ведаў, але — на падрыхтоўчае аддзяленне, пасля якога, паскорана вывучыўшы неабходнае, давядзецца трымаць уступныя іспыты разам з астатнімі абітурыентамі.

Ды ўсё ж у савецкі час беларускія оперныя кадры “каваліся”, пераважна, у іншых рэспубліках, а потым “імпартаваліся” ў Мінск. Да нас з радасцю размяркоўваліся выпускнікі Маскоўскай і Пецярбургскай кансерваторый, ехалі працаваць лаўрэатамі конкурсаў. Хтосьці затрыміліваўся на год-два, іншыя — на ўсё жыццё. Вабіла і блізкасць да культурных цэнтраў былога СССР, і еўрапейскасць нашай нацыянальнай культуры... Добрых спецыялістаў “заманьвалі” і творчымі перспектывамі (маўляў, у Маскве ўвесь час будзеш на другім плане, а ў Мінску — атрымаеш усе цэнтральныя партыі), і побытавымі выгодамі (замест шматгадовага блукання па інтэрнатах — адразу ўласная кватэра).

Таму мэтанакіравана рыхтаваць тых жа артыстаў аперэты і мюзікла ў нас пачалі толькі з канца 1990-х, калі рэжысёр Барыс Утораў набраў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў свой, папраўдзе “зорны”, курс. Першы выпуск 2001 года прынёс нашай нацыянальнай культуры рэжысёра-пастаноўчыка Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Настассо Грыненка, яе брата Аляксея Грыненку, які цяпер стажыруецца ў ЗША, харэографа Дзмітрыя Якубовіча, салістку Кацярыну Дзегцярову, артыстку Купалаўскага тэатра Юлію Шпілеўскую. З выпуску

вакаліст — са сваёй “разыначкай”. У апошнім, дарэчы, можна было пераканацца пад час нядаўніх канцэртных праграм, у якіх ужо паспелі паўдзельнічаць стажоры. Да таго ж, кожны з іх распачаў працу над адной ці нават некалькімі невялічкімі опернымі партыямі. А днямі, калі на партыю Радамэса ў “Аідзе” ўводзіўся Васіль Мінгалёў, на аркестравай рэпетыцыі Наталля Салавей праспявала Аіду. Гэта для яе — вялізны вопыт.

Як жа ажыццяўляецца стажыроўка? І ці не перашкаджае яна навучальнаму працэсу?

— Яна яго толькі дапаўняе, — лічыць Наталля Руднева, — бо пераносіць атрыманую ў класе веды на практыку. Двойчытройчы на тыдзень стажоры сустракаюцца з канцэртмайстрамі і вучаць оперныя партыі. Да таго ж, займаюцца з харэографам.

Вам — білет на балет

Да танцавальных па салістаў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра мы прывычаліся літаральна з моманту з’яўлення самога тэатра. За гэтыя гады харэаграфічнае майстэрства спевакоў так узрасло, што ўжо і не адрозніш, хто з артыстаў — вакаліст, а хто і папраўдзе танцоўшчык. Дый артысты хору гэтага тэатра танцуюць не горш за артыстаў балета, замяняючы іх ледзь не ва ўсіх пастаноўках, акрамя класічных балетаў. А што ж у Беларускай оперы?

З пачатку сезона з салістамі стаў працаваць педагог-рэпетытар па харэаграфіі. Для оперных артыстаў наступіла “новая эра”: заняткі двойчы ў тыдзень, якія праводзіць Генадзь Кулінковіч, уключаюць, як і мае быць, практыкаванні ля станка, па цэнтры ўяўнай сцэны, маленькія пластычныя эцюды і нават разнастайныя паклоны.

— Спачатку, — усміхаецца Генадзь, які адначасова працуе ў кардэбалеце тэатра, — некаторыя салісткі, сярод якіх многа старэйшых за мяне, ставіліся да новаўвядзення выключна з гумарам. Нават адкрыта казалі: “Навошта мне ўсё гэта трэба?” Але паступова ўцягнуліся. Так што ў новай пастаноўцы “Яўгенія Анегіна”, якая плануецца на вясну, мазурку ды польку будуць танчыць не балетныя, а оперныя артысты. Многія папросту знайшлі сябе ў танцы! Тая ж Аксана Волкава так захапілася, што акрамя абавязковых харэаграфічных заняткаў у тэатры пайшла яшчэ ў нейкую прыватную школу, каб навучыцца сальсе...

Вынікі нашага “даследавання” праблемы падвёў першы намеснік дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Уладзімір Рылатка:

— У краіне павінна існаваць свая палітыка падрыхтоўкі маладых спевакоў. Апошнім часам здаралася так, што нашы лепшыя галасы не даходзілі нават да Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, бо адразу з’язджалі вучыцца ў Санкт-Пецярбург ці Маскву. Не вярталіся яны да нас і пасля навучання. Цяперашняя ж практыка стварэння стажорскай групы і хуткі ўвод пачаткоўцаў у рэпертуар дае ім добры творчы стымул, адкрывае перад імі тыя перспектывы, якіх яны, вядома, не атрымаюць у замежжы. Да таго ж, такі ранні прыход студэнтаў у тэатр, дзе ім даюць час на адаптацыю, ашчадна ставяцца да галасы, садзейнічае не канфрантацыі, а ўзаемадапамозе паміж навучальнымі ўстановамі і тэатрам як месцам працы іх будучых выпускнікоў. З’яўленне стажорскай групы, на нашу думку, павінна стымуляваць і тых салістаў, што ўжо працуюць у трупі. Будзе замацоўвацца пераемнасць пакаленняў, а з імі — і традыцыі. Праз час жа хтосьці падобнае з’явіцца і ў балетнай трупі: навучэнцы нашага харэаграфічнага каледжа павінны прыходзіць да нас у тэатр нашмат раней, чым скончаць навучанне.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Версія “Набука”

28 кастрычніка ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета краіны адбудзецца канцэрт прымадонны Марыінскага тэатра — беларускі Ірыны Гардзеі.

Яе драматычнае сапрадна маглі пачуць у лонданскім “Ковент-Гардэне”, міланскім “Ла Скала”, нью-ёркскім “Метрополітэн-опера”, Вялікім тэатры ў Пекіне. А ў Марыінскім Ірына Гардзеі спявае больш за дзясятак гадоў.

Пад час сольнага канцэрта ў Мінску салістка прадставіць толькі невялікую частку свайго рэпертуара — гэткую кароткую творчую справаздачу. У суправаджэнні аркестра тэатра пад кіраўніцтвам Андрэя Галанавы прагучаць арыі з опер “Набука”, “Тоска”, “Норма”, “Сіла лёсу”, “Манон Леско”.

Лідар — з Беларусі

На III Міжнародным конкурсе харавых дырыжораў імя Віктара Папова ў Маскве Беларусь стала лідарам.

Цікава, што Другую прэмію (Першая не ўручалася нікому) і спецыяльны прыз за лепшую інтэрпрэтацыю рускай народнай песні для нашай краіны заваявала аспірантка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі з Кітая Гун Лі. У творчым спаборніцтве яна здолела абысці амаль чатыры дзясяткі прэтэндэнтаў. Каб дасягнуць такога высокага выніку, аспірантка цягам некалькіх месяцаў развучвала песню “Вниз по матушке по Волге”.

Значым, першым педагогам аспіранткі Акадэміі музыкі, які перадаў ёй асновы дырыжыравання, быў знакаміты Віктар Роўда. І ўжо цяпер яна рыхтуецца да новага конкурсу, што носіць яго імя.

Фінал з аркестрам

Сталі вядомыя імёны лаўрэатаў і дыпламантаў Рэспубліканскага творчага радыё-конкурсу “Маладыя таленты Беларусі”.

Па яго выніках са 137 чалавек, што прайшлі папярэдні адбор, аўтарытэтнае журы на чале з кампазітарам, педагогам, членам Пастаяннага камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу краіны па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці Алены Атрашкевіч вызначыла ў трох намінацыях 26 лаўрэатаў і 16 уладальнікаў спецпрызоў. Прычым гэта не толькі навічкі на эстрадзе, але і пераможцы шматлікіх іншых творчых спаборніцтваў.

Нягледзячы на тое, што конкурс праводзіўся Першым каналам Беларускага радыё, версію яго фінальнага канцэрта ў суправаджэнні сімфанічнага аркестра Нацыянальнай дзяржаўнай тэле радыёкампаніі змогуць пабачыць і тэлеглядачы.

Віктар Тураў нарадзіўся 75 гадоў таму, але ўжо 15 гадоў яго няма з намі. І абедзве гэтыя даты прыходзяцца на кастрычнік: 25-га і 31-га. Так склаўся лёс... І сёння, можна сказаць, сам Гасподзь загадаў нам яшчэ раз успомніць гэтага цудоўнага чалавека, выдатнага кінарэжысёра, педагога і актыўнага грамадскага дзеяча, жыццё і творчасць якога цалкам былі аддадзены роднай Беларусі. Ад Магілёва, дзе ён нарадзіўся, да Мінска, дзе знайшоў месца вечнага спачыну, — вялікі, шчодро ўсыпаны не толькі чырвонымі ружамі, але і цяжкімі калячкімі, шлях. Такая доля ўсіх Асоб, для каго мастацтва і жыццё былі абсалютна непадзельныя...

Віктар Тураў на здымачнай пляцоўцы.

нальнае свята французскага народа — Дзень узятця Бастыліі — адбыўся афіцыйны візіт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі ў Францыю. А культурныя сувязі гэтай краіны і нашай Беларусі ніколі не перарываліся.

Газета “Культура” тады звярнулася да Турава з просьбай распавесці пра яго сустрэчы з французскай актрысай Марынай Уладзі, з якой ён сябраваў. І Віктар Цімафеевіч з задавальненнем паведаміў пра тое, як да яго ў госці ў час здымак у раёне Навагрудка прыехалі ягоныя сябры — Марына Уладзі і Уладзімір Высоцкі. Вось тады і высветлілася, што Віктар шмат гадоў быў бліжнім сябрам Уладзіміра Сямёнавіча! Але пра гэта ён ніколі нікому не раскаваў, у тым ліку і прэсе. “К” ледзь угаварыла рэжысёра распавесці пра гэтыя старонкі няпростага жыцця двух выдатных людзей. Але Тураў пагадзіўся толькі з умовай: пра гісторыю таго сяброўства ён раскажа толькі мне, каго ведае нібыта “сто гадоў” як журналіста-прафесіянала.

шыню заспяваў свае песні менавіта ў маіх фільмах, ды і якія песні: “Холода, холода”, “Высота”, “Братские могилы”...

Віктар нагаварыў мне два дзсяткі касет, і пра сяброўства не толькі з Высоцкім, але і з іншымі дзеячамі кіно: Уладзімірам Белакуравым, Генадзем Гарбукам, Юрыем Гарабцом, Барысам Няўзоровым, Данатасам Банінісам, Нінай Ургант, Анатолем Забалоцкім, Яўгенам Ганкіным, Яўгенам Ігнацьевым, Дзмітрыем Зайцавым, Алесем Адамовічам, яго сакурснікамі па ВГИКУ Вітаўтасам Жалаквічусам, Ларысай Шапіцька, Рытай Касывавай, Джэмай Фірсавай, Атарам Іаселіяні, Георгіем Шенгелія, Аляксандрам Мітой. У коле сяброў асабліва вылучаў “за чалавечнасць і прафесіяналізм найвышэйшай пробы” літоўскага акцёра Бронюса Бабкаўскаса і аператара Аляксандра Княжынскага.

Першы мой артыкул “Пра сяброўства з Высоцкім я маўчаў шаснаццаць гадоў...” з’явіўся ў газеце “Культура” 15 — 21 кастрычніка (№ 42 за 1996 г.). Апошні, дзевяты, — у № 50, 17 — 23 снежня, ужо

Прытча пра чайную ружу і пра ружу чырвоную

Аднойчы Віктар Цімафеевіч раскаваў мне прытчу, што ў студэнцкія гады пачуў ад сябра і аднакурсніка Атара Іаселіяні. Аднаму мастаку, які лічыўся майстрам адлюстравання кветак, заказалі намалюваць тыгра. “Спецыяліст па кветках” падумаў, памаўчаў, а потым адказаў: “Я з задавальненнем намалюю вам тыгра, толькі ён у мяне будзе падобны на чайную ружу як дзве кроплі вады, — вы ўжо мяне не судзіце строга...”

Віктар раскаваў прытчу, усміхаўся і казаў, што сапраўдны мастак тым і адрозніваецца ад халоднага рамесніка, што яму важна заўсёды заставацца самім сабой. У гэтым, мне здаецца, — залаты ключык да патаемнай дзверцы ўсёй душэўнай арганізацыі самога Турава. Бо Віктар Цімафеевіч заўсёды заставаўся самім сабой: і на здымачнай пляцоўцы, і дома, і ў коле сяброў і студэнтаў, і ў сваёй майстэрні на “Беларусьфільме”, і на “кіношных” афіцыйных ды неафіцыйных сустрэчах, і ў час кіраўніцтва Саюзам кінематаграфістаў, і нават у дні доўгай хваробы, ад якой ён “вылечваўся” частымі ўцёкамі з бальніцы проста на кінастудыю, дзе ўбываў у свой кабінет на другім паверсе і адчуваў сябе на гэты час цалкам здаровым... Менавіта ў тым кабінете, акрамя, зразумела, іншых месцаў, мы сустракаліся з Туравым амаль штодзённа цягам лета і пачатку восені 1996 года. Нам было пра што пагутарыць. Іншым разам у нашай гутарцы прымалі ўдзел ягоныя калегі, якія заходзілі сюды “на хвіліначку”: Міша Пташук, Юра Марухін і Саша Яфрэмаў. Захавалася колькі кадраў тых сустрэч, якія зняў Генадзь Жынкаў. Гэта былі апошнія фоты ў жыцці Турава на яго роднай студыі.

...Я пазнаёміўся з Віктарам Цімафеевічам далёкай вясной 1965-га ў Маскве, на кватэры сцэнарыста і паэта Генадзя Шпалікава, майго старога знаёмага. Памятаю, у маленькім пакойчыку вялікай камуналкі дома ў Чаромушках размясцілася цёплая кампанія за тузінам бутэлек з “вогненнымі водамі”. Тамадой быў “аксакал кіно” Марлен Хуцыеў — тады ўжо вядомы рэжысёр, аўтар “Вясны на Зарэчнай вуліцы”. Віктар сядзеў у куточку побач з Юрыем Файтам. Я прылазіў злева ад Турава, якога да гэтага не ведаў. Выпіўшы, Шпалікаў няцвёрда стаяў краю стала і чытаў свой верш: “По белому снегу я палкой вожу/ Стихи — они с неба./ А я — перевожу...” (чытую па памяці).

Там я і даведаўся, што мой сусед па сталае Віктар Тураў — з Беларусі, з Магілёва, год таму ён скончыў “ВГИКаўскую” майстэрню Аляксандра Даўжэнкі, працуе ў Мін-

Віктар Тураў, які заўсёды заставаўся сабой. Частка 1

Фота Генадзя ЖЫНКОВА

Адзін з апошніх кадраў Віктара Турава (у цэнтры) на кінастудыі разам з аўтарам артыкула і Аляксандрам Яфрэмавым.

ску на “Беларусьфільме”, а ўчора прыехаў спецыяльна да Шпалікава наконот удакладнення сцэнарыя карціны пра “рэха вайны” (у будучым — фільм “Я родам з дзяцінства”). Але гэтым разам “камандзіроўка”, шапнуў мне на вуха Тураў, — “нулявая”...

Ад Генадзя мы выйшлі ўдвух з Туравым і павольна пакрочылі па мокрым асфальце ў кірунку да станцыі метро “Акадэмічная”. Віктар раскаваў, што не трэба адмоўна ставіцца да Шпалікава, вельмі таленавітага чалавека, яго трэба разумець: жонка, актрыса Іна Гулая, з маленькай дачкой Дашай пакінула яго, маці таксама адварнулася ад сына, вельмі цяжка з фінансамі і г. д. Канешне, шкада, што так здарылася: заўтра яму, Тураву, трэба вяртацца ў Мінск. Ну, яшчэ паспеў раскаваць трошкі пра сябе, пра бацьку Цімафеева Антонавіча, якога расстралялі фашысты, пра маці Марыю Ісаеўну, з якой ён, сямігадовы хлопчык, апынуўся ў Германіі, у канцлагеры, адкуль іх, ужо напрыканцы вайны, вызвалілі амерыканцы. “Бачыш, Бора, вось застаўся “на памяць” шрам, — Тураў паказаў метку на твары. — Гэта след ад фашысцкай дубінкі начальніка канцлагера, сапраўднага звера... Ведаеш, я ўжо ў школе, калі іграў у драмгуртку ў Палацы чыгуначнікаў, даў сабе клятву нейкім чынам распавесці лю-

дзям пра тое, што паспеў перажыць у час вайны. А натхніў на тое, каб стаць рэжысёрам, фільм Сяргея Герасімава “Маладая гвардыя”. Я прачытаў, што многія акцёры прыйшлі ў кіно з самай што ні ёсць правінцыі. А што я — горшы? Чаму не папрабаваць? Праўда, спачатку думаў паступаць на акцёрскі, але васьм гэта шрам... А тут якая даўжэнка набіраў курс на рэжысуру. Ну, я і рызыкнуў... Здарылася гэта дзесць гадоў таму”. Значыць, у 1955-м...

...З таго часу прайшло амаль 30 гадоў, але з Туравым я не сустракаўся, хаця і даўно жылі ў адным горадзе — Мінску. Канешне, я ведаў пра яго поспехі ў кінематографіі, глядзеў усе ягоныя стужкі. Аднак асабіста нашы шляхі не перакрываўваліся: мабыць, важкай нагоды для гэтага не было. А тая маскоўская мімалётная сустрэча даўным-даўно растаяла ў тумане як нязначная. Але лёс ёсць лёс: пабачылі адзін аднаго на пасяджэнні камісіі Мінгарвыканкама па перайменаванні вуліц і плошчаў сталіцы. У перапынку выйшлі з Туравым пакурыць, пагутарылі, успомнілі той далёкі маскоўскі вечар, Генадзя Шпалікава, якога ўжо даўно не было на свеце...

На тым і разышліся, як кажуць, “да хуткай сустрэчы”. Прайшоў яшчэ нейкі час... Ліпень 1996 года. Акурат у нацыя-

пасля смерці Віктара Цімафеевіча. Праўда, рукапіс майго вялікага матэрыялу ён паспеў прачытаць і выказаў сваё задавальненне. Памятаю, з якой дакладнасцю, скупулёзнасцю ён вычытаў — ужо ў бальніцы — гэты рукапіс нашай шматдзённай гутаркі, каб — крый Божа! — не з’явіліся ў тэксце якія-небудзь памылкі або недакладнасці.

Матэрыял, апублікаваны ў “К”, меў вельмі пазітыўны рэзананс не толькі ў Беларусі. Яго вялікі фрагмент — пра сустрэчу Высоцкага з Хрушчовым, — напрыклад, перадрукавала маскоўская “Літаратурная газета”, некаторыя аўтары мемуараў пра Высоцкага пазней таксама штосьці бралі з яго, праўда, “без двукосся”, не заўсёды спасылаліся на першакрыніцу. А васьм у сваёй манаграфічнай кнізе пра Турава “Ад сэрца — да сэрца” вядомы кіназнаўца, прафесар Ефрасіння Бондарава двойчы адсылае да гэтага матэрыялу, называючы яго шчырым апавяданнем. Яна піша: “Пасля смерці Высоцкага пра яго сталі пісаць сябры і зласліўцы. Віктар Цімафеевіч маўчаў, не хацеў трывожыць памяць, уключаючы ў плёткі і інсинуацыі, і толькі праз шаснаццаць гадоў, у апошнім месяцы жыцця, ён пагадзіўся раскаваць аб іхнім сяброўстве карэспандэнту беларускага штотыднёвіка “Культура” Барысу Крэпаку... Я адсылаю чытача да гэтых публікацый... У іх шмат падрабязнасцей, пра якія не пісалі “ўспамінацелі” рознага рангу...”

Я ведаю з аповедаў Турава і іншых людзей, што не ўсе калегі па рэжысуры і некаторыя высокія чыноўнікі ад культуры добра ставіліся да яго. Казалі, маўляў, ён пастаянна п’е, не заўсёды справядлівы і ўважлівы да людзей, асабліва ў здымачнай гарачцы, нібыта, ідзе на кампрамісы там, дзе патрэбна прыныповаць. Яго абвінавачвалі ў саўдзеле ў ліквідацыі на кінастудыі творчых аб’яднанняў, якія ўзніклі пасля перабудовы кінавытворчасці ў адпаведнасці з рэкамендацыямі V Усесаюзнага з’езда кінематаграфістаў. На хвалах дэмакратычнай эйфарыі гэты з’езд лічыўся “р-рэвалюцыйным”. Віктар жа быў упэўнены, пра гэта ён сам мне казаў: той форум быў “пачаткам разбурэння вялікага савецкага кінематографа”. Што ж, у выніку, ён меў рацыю!..

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Глыбокае ў наступным годзе, як вядома, прыме чарговы Дзень беларускага пісьменства. Ужо цяпер мясцовыя культработнікі прыкідваюць планы будучага знакавага мерапрыемства, а кожная ўстанова рыхтуе свой крэатыў да маштабнай акцыі. Самае ж, бадай, галоўнае тое, што да свята ў райцэнтры плануецца палепшыць матэрыяльную базу клубаў і бібліятэк. А яна, як раней пісала “К”, на жаль, далёкая ад ідэалу. І цэнтральная праблема — капітальны рамонт гарадскога Дома культуры, які адкладваецца ўжо цягам некалькіх гадоў. Зрэшты, зрухі ёсць. Сёлета ўжо фактычна завершана ўзвядзенне танцавальнай залы — прыбудовы да ГДК, — якая пашырыць творча-камерцыйныя магчымасці галоўнай гарадской установы культуры. У прыбудаваным памяшканні з’явіцца новыя кабінеты для працы гурткоў і аматарскіх аб’яднанняў. І, як спадзяецца кіраўніцтва райвыканкама, капітальны рамонт будынка Дома культуры таксама не за гарамі. Але ж і гэта — толькі частка планаў мясцовага кіраўніцтва па пераўтварэнні Глыбокага ў сапраўдную “перліну” Віцебшчыны, куды пастаянна будуць прыязджаць турысты як з усёй Беларусі, так і з замежжа. Натуральна, без працы культработнікаў гэтая “дзялянка” шмат прыбытку не прынясе. Таму ўжо цяпер перад аддзелам культуры райвыканкама паўстала пытанне пра належае выкарыстанне, так бы мовіць, геаграфічнага становішча рэгіёна, раскрутку мясцовых брэндаў і ўнясенне Глыбоччыны ў турыстычныя маршруты краіны. Дарэчы, пра тое, што глыбачане недастаткова поўна “раскручваюць” сваіх землякоў, “К” пісала яшчэ два з паловай гады таму. Дык ці ўдасца стварыць пазнавальныя брэнды і ўдала іх скарыстаць?

Народ п’ягаецца і прапануе

Пра што маўчыць апаратура?

Жыхароў Глыбоччыны перш за ўсё цікавілі пытанні матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры райцэнтры. І тое цалкам заканамерна: на Дзень беларускага пісьменства сюды з’едуцца госці з усёй рэспублікі, таму зразумела, што глыбачане рупяцца аб тым, каб іх родны край выглядаў найлепшым чынам.

Андрэй Мікалаевіч, настаўнік, г. Глыбокае:

— Ужо доўгі час наш Дом культуры стаіць на рамонце. Танцавальную залу пабудавалі, а ці возьмуцца сёлета ўласна за будынак ГДК?..

Валянціна, маладая маці, г. Глыбокае:

— Нарэшце ў нашым горадзе з’явілася дзіцячая пляцоўка, дзе можна пагуляць малечам. А ці паўстане сапраўдны парк культуры і адпачынку са стацыянарнымі атракцыёнамі? Без іх у горадзе дзецям сумнавата...

Людміла Мікалаеўна, служачая, г. Глыбокае:

— Я лічу, што наш горад і раён вельмі прывабныя ў турыстычным плане: шмат знакамітых людзей тут нарадзілася, прыгожая прырода, адметныя помнікі архітэктуры — словам, паказаць ёсць што. Нездзе чытала: маўляў, з цягам часу ў Глыбокім мяркуецца стварыць нешта нахштальт турыстычнага цэнтры... Ці так гэта і наколькі падобныя планы рэальныя?..

Таццяна, школьніца, г. п. Падсвілле:

— У нас вельмі прыгожы Дом культуры. Часта бываю там на танцавальных і канцэртных вечарах. Вельмі падабаецца тое, што сюды часта прыязджаюць розныя знакамітыя калектывы і спевакі. Мерапрыемствы, якія ладзяць мясцовыя культработнікі, праходзяць вельмі цікава, і на іх заўсёды шмат людзей. Вось толькі з танцамі, як я лічу, не ўсё добра: на суботніх вечарах у ДOME культуры наведвальнікаў малавата. Апошнім часам з сяброўкамі хаджу ў суседні аграгарадок “Галубічы”. Але шкада, што там няма сучаснай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры...

Намеснік старшыні па сацыяльных пытаннях Глыбоцкага райвыканкама Галіна УНУКОВІЧ у свой час скончыла музычную школу, Аршанскае музвучылішча і нават працавала загадчыкам сельскага Дома культуры на Ушаччыне. Так што сферу культуры ведае не з чужых слоў і адразу пагадзілася пагутарыць пра яе праблемы і перспектывы развіцця. У традыцыйнай райвыканкамаўскай “лятуцы”, ініцыяванай “К”, прыняла ўдзел, натуральна, і начальнік мясцовага аддзела культуры Таццяна МАЛАТОЎНІК. Хоць і працуе на пасадзе Таццяна Леанідаўна крыху больш за чатыры месяцы, але ўжо мае свой погляд на развіццё сацыякультурнай сферы рэгіёна. Таму і “лятучка” ў райвыканкаме замест запланаваных дваццаці хвілін расцягнулася амаль на паўтары гадзіны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Галіна Уладзіміраўна, якія, на вашу думку, самыя значныя дасягненні ў сферы культуры Глыбоччыны за апошні час?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Адрозна адначу, што, на мой погляд, культработнікі працуюць на даволі высокім узроўні. І ў першую чаргу гэта датычыцца выканання плана платных паслуг: па гэтым паказчыку мы на сёння займаем лідзіруючыя пазіцыі сярод іншых раёнаў Віцебскай вобласці.

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— За дзевяць месяцаў 2011-га зарабілі прыкладна 300 мільёнаў рублёў — план выканалі дзесьці на 140 працэнтаў. Хаця, як вы ведаеце, нашаму і іншым раёнам Віцебшчыны пастаўлена задача выйсці на 180-працэнтны паказчык ад латаняга факта. Крыху не дацягваем...

Галіна УНУКОВІЧ:

— Але і 140 працэнтаў — выдатны паказчык. Таму я лічу, што жыхары раёна не абдзелены ўвагай з боку культработнікаў. А міжнародны фестываль “Magnificat” ведаюць і за межамі краіны!

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Пастаянна шукаем новыя формы працы. Сёлета ўпершыню правялі “Баль выпускнікоў”. На гэтае свята, што праходзіла на цэнтральнай плошчы горада, з’ехалася звыш трохсот чалавек з усіх куткоў Глыбоччыны. Таксама сёлета ў райцэнтры з’явілася дзіцячая пляцоўка, дзе ладзяцца цікавыя мерапрыемствы і канцэртна-гульнівыя праграмы для падлеткаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Колькі гадоў таму, калі “К” прыязджала на Глыбоччыну, мясцовыя жыхары ставілі пытанне пра пабудову дзіцячай пляцоўкі, а таксама — парку адпачынку. Пляцоўка ўжо ёсць. А што з паркам?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Сапраўды, дзіцячая пляцоўка была вельмі патрэбна ў нашым горадзе, і мы яе зрабілі з дапамогай шматлі-

кіх спонсараў, ахвяраванняў жыхароў горада, усіх тых, хто ў свой вольны час працаваў на гэтым аб’екце... Там побач знаходзіцца возера, дзе мы прапануем напраткат катамараны, а ў будучым плануем разбіць побач з дзіцячай пляцоўкай і гарадскі парк. Да таго ж, гэтае возера злучана каналамі з іншымі, што знаходзяцца на тэрыторыі горада. Мы ўжо цяпер працуем над тым, каб прачысціць гэтыя шляхі, добраўпарадкаваць іх, і ў будучым зладзім водны маршрут.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што канкрэтна плануецца зрабіць у Глыбокім да Дня пісьменства?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Хочам абнавіць экспазіцыю гісторыка-этнаграфічнага музея. У планах — адкрыць музейны філіял у будынку былой дзіцячай бібліятэкі, дзе маем намер прадставіць галерэю знакамітых людзей Глыбоччыны, а таксама зменныя экспазіцыі, якія можна было б прывозіць з усёй Віцебшчыны ды іншых куткоў Беларусі. У нас ёсць выставачная зала ў гарадскім Цэнтры культуры, але яе плошчаў відавочна мала. Таксама будзем паліпшаць матэрыяльна-тэхнічную базу гарадскіх устаноў культуры. Зрухі ў гэтым кірунку ўжо ёсць. Маю на ўвазе танцавальную залу ў гарадскім ДOME культуры. У хуткім часе яна будзе адкрыта.

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Моладзь “стамілася” чакаць гэтага дня, і мы яе разумеем. Таму летам ладзілі дыскатэкі ў фармаце “open air”, а заезджыя артысты выступалі ў нас на стадыёне... А неспрэчна да Дня пісьменства мы падрыхтавалі кнігу пра Глыбоччыну, цяпер жа працуем з нашымі паэтамі і празаікамі, каб выдаць і літаратурны зборнік. У планах — устанавіць у райцэнтры да рэспубліканскага свята помнік знакамітаму ўрадженцу рэгіёна.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ колькі гадоў таму “К” пісала пра найвялікшы турыстычны патэнцыял Глыбоччыны, які, на жаль, не выкарыстоўваецца напоўніцу. Знакамітыя людзі раёна — Язеп Драздовіч, Вацлаў Ластоўскі, Ігнат Буйніцкі, Павел Сухой, — прыгожая прырода, вядомыя Мосар, Івесь, Шо і багатая гісторыка-культурная спадчына — усё гэта цікава не толькі айчынам, але і замежнаму турысту. Як плануецца зрабіць Глыбоччыну больш прыцягальнай для турыстаў? Зразумела, у гэтым кірунку трэба прыкласці шэраг намаганняў, але высілкі, упэўнены, абавязкова акупляцца... І аддзел культуры таксама, думаецца, зацікаўлены ў развіцці турызму ў рэгіёне...

Галіна УНУКОВІЧ:

— Цалкам з гэтым згодная. Магу сказаць, што пэўныя зрухі ў турыстычным жыцці Глыбоччыны ўжо ёсць. Для нашага

рэгіёна гэтае пытанне было ўзнята на сумеснай калегіі Міністэрства культуры і Міністэрства спорту і турызму, што адбылася сёлета ў Гродне. Менавіта там я прэзентавала праект Турыстычнага квартала ў Глыбокім. Ён атрымаў станоўчую ацэнку спецыялістаў, і ім настолькі зацікавіліся, што наступная калегія Мінспорту адбылася ў нашым рэгіёне. Мэта была адна: пазнаёміцца з турыстычным патэнцыялам і, у прыватнасці, — з інфраструктурай Глыбокага. Мы дэманстравалі не адзінаковыя аб’екты, а казалі пра цэлы комплекс турпастуг, якія ў будучым зможа аказаць шматлікім турыстам, што завітаюць у раён.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што канкрэтна плануецца зрабіць у Глыбокім у рамках гэтага праекта?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Плануем рэканструяваць цэнтральную гарадскую плошчу, дзе знаходзіцца фантан. Вакол гэтага пляца знаходзіцца старадаўняя дама, якім трэба дадаць пэўнай гістарычнай стылізацыі XVIII — XIX стагоддзяў. Зробім у адным з будынкаў сучасную лаўку, рэтракафэ, размесцім у іншых дамах невялічкія музеі і, як ужо казала, — выставачную залу.

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Напрыклад, у Глыбоцкім раённым гісторыка-этнаграфічным музеі ўжо даўно існуе экспазіцыя “Яўрэйская

Глыбоччына: гадавая перспектыва Дня пісьменства

Камерцыйным маршрутам

Дом культуры займеў “танцавальную прыбудову”, якая ў хуткім часе прыме першых наведвальнікаў.

Дэталі да агульнай карціны

Што ж можа дзі-джэй?

Гарадскі пасёлак Падсвілле вядомы нашай газеце даўно. У рэдакцыю пастаянна прыходзілі шматлікія матэрыялы пра крэатыў супрацоўнікаў мясцовага Дома культуры. Таму, калі надарылася магчымасць выехаць на Глыбоччыну, першым наведаным сельскім аб’ектам культуры, натуральна, стаў менавіта Падсвільскі гарпасялковы ДК.

У першую чаргу хочацца распавесці пра працу мясцовых культработнікаў па аказанні платных паслуг. А план на год для ўстаноў — не малы: трэба зарабіць каля 30 мільёнаў рублёў. За 9 месяцаў бягучага года клубныя работнікі выйшлі на даволі значную лічбу — 23 мільёны рублёў. І, як запэўніла дырэктар Падсвільскага гарпасялковага

дома культуры Тамара Спяцанава, план платных паслуг яе ўстанова культуры выканае.

— Найбольш грашовых прыбыткаў атрымліваем ад правядзення канцэртных мерапрыемстваў, — распавяла Тамара Уладзіміраўна. — Справа ў тым, што яшчэ пяць гадоў таму на базе нашай установы была адкрыта філарманічная пляцоўка. Прымалі ў Падсвіллі шматлікія творчыя калектывы з Віцебшчыны ды і, бадай, усёй рэспублікі...

Пры ўстанове аказваюць 17 відаў платных паслуг — ад дыскатэчных мерапрыемстваў і шоу-праграм да “агеньчыкаў” і спектакляў.

Адзіная праблема ўстаноў, па словах Таццяны Спяцанавай, — гэта малая колькасць наведвальнікаў танцавальных вечараў, хоць установа культуры і забяспечана ўсім неабходным абсталяваннем: тут ёсць сучасная гукаўзмацняльная, светлавая апаратура і нават плазменны тэлевізар, па якім пад час дыскатэчных мерап-

рыемстваў паказваюць музычныя кліпы. На думку дырэктара, праблемае становішча складалася ў першую чаргу з-за кадравага фактара: дзі-джэй, што працуе пры ўстанове, не заўсёды ў стане задаволіць патрэбы моладзі.

Пераканаўся ў тым, што “кадры вырашаюць усё”, наведваюшы яшчэ адну ўстанову культуры, размешчаную прыкладна за пяць кіламетраў ад Падсвілля, — Галубіцкі сельскі цэнтр культуры. Як распавяла дырэктар установы Наталля Молакава, дыскатэчныя мерапрыемствы, што ладзяцца ў СЦК, амаль заўсёды праходзяць з аншлагам. І справа тут не ў якаснай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры (яна ўжо даўно састарэла і патрабуе замены), а ў тым, што дзі-джэем установы на грамадскіх пачатках працуе яе сын Андрэй. Хлопец заўсёды вывучае попыт моладзі аграгарадка з дапамогай анкет і апытанняў, якія ладзіць не толькі пад час дыскатэчных мерапрыемстваў, а нават з выкарыстаннем Інтэрнэта: просіць пакадаць заяўкі на тую або іншую музыку на сваёй старонцы ў Сусветным павуціні — і выконвае іх у бліжэйшы суботні вечар.

лаўка". Чаму б яе, напрыклад, не перанесці ў будучы Турыстычны квартал? Выстаўка гэтая, пераканана, зацікавіць не толькі мэтавага турыста!

Галіна УНУКОВІЧ:

— Рыхтаваўся праект супрацоўнікамі аддзела спорту і турызму Глыбоцкага райвыканкама ў непасрэднай сувязі з аддзелам культуры. Бо я ўпэўнена, што культура і турызм тут павінны дзейнічаць поруч. Ды і цяпер экскурсіі па горадзе ладзяць супрацоўнікі Раённага гісторыка-этнаграфічнага музея. Тых жа прадстаўнікоў Мінспорту мы вазілі пасля экскурсіі па Глыбокім у наш знакаміты Мосар, а гэта менавіта аб'ект культуры, бо Мосарскі культурна-дэндралагічны комплекс з'яўляецца філіялам музея. Там працуюць два экскурсаводы, а тэрыторыя філіяла — 16 гектараў.

А чаму б не зладзіць у райцэнтры разнастайныя тэатралізацыі, у якіх галоўную ролю будзе граць Барон Мюнхгаўзен? Напрыклад, ён бы мог сустракаць гасцей на ўваходзе ў краязнаўчы музей, або праводзіць экскурсіі па горадзе...

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Цікавая ідэя. Магчыма, возьмем яе на ўзбраенне. Хаця не магу сказаць, што нашы музейныя супрацоўнікі сядзяць склаўшы рукі. Напрыклад, за раённым музеем у нас ёсць невялікая пляцоўка, там мы збіраем у летні час дзядзючкі, што прыходзяць на экскурсію, і ладзім майстар-класы. Напрыклад, паказваем, як даўней ботам распальвалі самавар, як пілавалі дрывы, як кавалі жалеза... У будучым, калі ў Глыбокім з'явіцца Турыстычны квартал, мы будзем абавязкова ладзіць там падобныя дзеі.

ступваюць нашы творчыя калектывы, прывозім туды і майстроў народнай творчасці, рэалізуем сувенірную прадукцыю. Гэты досвед дапаможа нам, упэўнена, і ў далейшай дзейнасці.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Хацелася б, натуральна, каб у тую ж Івесь, на возера Шо, прыезджала больш турыстаў, бо пакуль, што ні кажы, іх там малавата... Без патрэбнай інфраструктуры аддзел культуры будзе проста не ў стане самастойна "выцягнуць" гэты накірунак працы...

Галіна УНУКОВІЧ:

— Хочам стварыць у гэтых мясцінах буйны турыстычны комплекс. У Івесі была закрыта школа, цяпер на базе дадзенай установы мы робім дзіцячы аздараўленчы лагер. Сёлета пад гэтыя мэты было выдаткавана прыкладна 17 мільёнаў з раённага бюджэту. Сума, канешне, не вельмі значная, але варта толькі пачаць. А сёлета там ужо адпачывалі дзеці. Магчыма, з цягам часу там з'явіцца база адпачынку для ўсіх наведвальнікаў гэтага прыгожага мястэчка Глыбоцкага раёна.

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Раней у тым жа Івеськім культурным гістарычна-турыстычным цэнтры было толькі 15 месцаў для адпачынку, цяпер — 25. Але ўсё адно гэтага малавата. А там сапраўды ёсць дзе разгарнуцца.

Галіна УНУКОВІЧ:

— У нас ёсць задумкі пабудоваць у тых мясцінах лазню, прыдбаць веласіпеды, лыжы, канькі, санкі, каб можна было б задзейнічаць гэты аб'ект нават у зімовы час. І, зразумела, трэба, каб там для турыстаў пастаянна выступалі аўтэнтычныя калектывы, прадавалася сувенірная прадукцыя. Увогуле, я пераканана ў тым, што аддзелу культуры неабходна

На людным месцы

Ліда: музейная кватэра

Экспанаты з "прапіскай"

У 1960-х, засяляючыся ў чатырох у маленькую двухпакатую кватэру, мы млілі ад шчасця. Гэтая хрушчоўка была першай кватэрай нашай сям'і. Я добра памятаю, якая мэбля там стаяла, што за дыванкі ляжалі на падлозе і з-пад якога абajuра лілося святло...

Аўтарскі праект Таццяны Нікіфаравы, старшага навуковага супрацоўніка Лідскага гісторыка-мастацкага музея, "Хрушчоўка 60-х" вяртае нас у мінулае стагоддзё: у музейна-вобразны пакой са старанна ўзноўленымі інтэр'ерам і атмасферай тых гадоў. Знаёмая вешалка, авоска са шклянкімі малочнымі бутэлькамі, радыёла і швейная машынка, чорна-белы тэлевізар, жалезны ложка, насценны дыванок з "Трыма мядзведзямі", вязаныя сурвэткі і вышыўкі ў рамках. Здаецца, вось-вось з'явіцца любімая бабуля з талеркай блінцоў і запрасіць за круглы стол з плюшавым абрусам...

— Ідэя стварыць такую выстаўку ўзнікла нечакана: у музеі вызвалілася невялікая памяшканне, — распавядае Таццяна Нікіфарова. — Яго архітэктурна чымсьці нагадала мне хрушчоўку. Экспазіцыю дапамагла стварыць падшыўка райгазеты за 1967-ы...

Усе экспанаты — рэальныя прадметы той эпохі. У гэтым — "разыначка" выстаўкі. Музей-

шчыкі знаходзілі іх ва ўласных кватэрах, у значных, на месцы зносу старых забудов. Асаблівае месца займаюць рэчы, вырабленыя на мясцовых прадпрыемствах шклозаводзе "Нёман", абутковай фабрыцы, малочна-кансервавым заводзе і заводзе электравырабаў.

У музейнай хрушчоўцы наўмысна няма дакументаў, фотаздымкаў, што распавядаюць пра канкрэтных людзей, — гэта абагульнены вобраз тагачаснай кватэры. Тут можна пагартыць старыя газеты і часопісы, пабыць сам-насам з часам.

**Ала БІБКАВА
Шчучын**

**На здымку: музейная хрушчоўка.
Фота Ліліі ЛАПШЫНОЙ**

Краязнаўства: свой погляд на гісторыю

Міндоўг прыйшоў у госці

Адзін з навучальна-выхаваўчых накірункаў нашай дзейнасці называецца "Мая Бацькаўшчына". З гэтай нагоды бібліятэка прыступіла да рэалізацыі праекта "Госці з розных валасцей".

Знаёмім чытачоў з гістарычнымі персанажамі. Сярод іх — князі ВКЛ Міндоўг і Вітаўт... Праект разлічаны для школьнікаў сярэдняга ўзросту. Наступнага госця яны вызначаюць самі. Кожнаму з іх прысвячаецца і кніжная выстаўка.

Усе прэзентацыі праекта рыхтуюцца з дапамогай камп'ютарных праграм. Да прыкладу, мерапрыемства "Жанчыны сям'і Гаў-

рылы Хартонавіча Вашчанкі" распавяло пра ўплыві бабулі, маці і жонкі на жыццё і творчасць беларускага мастака. Біяграфіі жанчын раскрываліся праз учынкi. Кожная з кабет — уважлівае дабрыні. Яе Вашчанка перадаў і сваім дзецям.

Мультымедыяная прэзентацыя прысвячалася і князюне Барбары Радзівіл. Гаворка ішла пра тагачасны лад жыцця, род Радзівілаў, творчасць мастака Яна Матэікі, які прысвяціў Барбары і Сігізмунду II свае карціны.

Праект "Госці з розных валасцей" стартаваў нядаўна, але ўжо карыстаецца пошптам. Школьнікі чакаюць сустрэч, рыхтуюць мноства пытанняў. Рыхтуемся і мы!

**Марына МУРДАК, бібліятэкар
Дзіцячай бібліятэкі № 1 Мінска**

Орша: бібліятэчны праект

Знайсці свой скарб

Незвычайнае мерапрыемства прайшло ў Дзіцячай бібліятэцы імя Уладзіміра Караткевіча. Называлася яно "Нясумны вечар". У мурах колішняга калегіума сабралася больш за 500 чалавек.

На вечар бібліятэка змяніла шылды. Аддзел абслугоўвання стаў "Поле чудаў": тут чытачоў чакалі казачныя героі, прадстаўленыя тэатра "Батлейка", конкурсы і гульні. У сектары перыядыкі дзейнічала "Арт-студыя", дзе госці і самі малявалі, і становіліся мадэлямі для партрэтаў ды шаржаў мастака Уладзіміра Жытнова. "Машына часу" ў сектары

краязнаўства прапаноўвала віртуальную вандроўку ў мінулае. Педагог ДШМ № 2 Уладзімір Савіцкі ў абліччы манаха вёў заняткі ў школе езуітаў, а майстры з гарадскога Дома рамёстваў навучалі падлеткаў рукадзеллю.

Пакой масавых мерапрыемстваў стаў "Пячорай мёртвага Джо". Чытальная зала ператварылася ў "Выслу скарбаў". Ва ўнутраным дварыку выступалі артысты царкавай студыі, праходзіла дэфіле тэатра моды "Нюанс". Падсілкавацца можна было ў харчуні "Тры печуры".

**Валянціна КОШЫКАВА, загадчык
Дзіцячай гарадской бібліятэкі
імя Уладзіміра Караткевіча
Орша**

Бяспека жыцця

Незвычайны аўтобус

Дзеці і падлеткі Савецкага раёна сталіцы цягам года ўдзельнічаюць у мерапрыемствах, накіраваных на засваенне асноў бяспечнай жыццяздзейнасці.

Гэта злёт юных выратавальнікаў-пажарных, конкурс дзіцячай творчасці "Выратавальнікі вачыма дзяцей", палявы лагер "Юны выратавальнік", "Палітра бяспекі"... Днямі ж незвычайны аўтобус, на бартах якога нанесена сацыяльная рэклама супрацьпажарнага кірунку, выправіўся ў рэйс па сталі-

цы. Яго пасажырамі сталі члены Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі выратавальнікаў-пажарных мінскай сярэдняй школы № 148. На ўсіх аўтобусных прыпынках — ад вуліцы Максіма Багдановіча да плошчы Бангалор — юныя выратавальнікі раздавалі ўлёткі па разнастайных кірунках пажарнай бяспекі. Напрыклад, "Цяпло павінна быць бяспечным!" — цяпер гэта вельмі актуальная тэма, бо з надыходам халадоў людзі ў дамах часцей пачалі карыстацца электрапрыборамі.

**Таццяна БЫЧАНOK,
спецыяліст групы прапаганды
і навучання Савецкага РАНС**

Намеснік старшыні Глыбоцкага райвыканкама Галіна Унуковіч (злева) і начальнік аддзела культуры Таццяна Малатоўнік.

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

па Турквартале

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А калі праект турыстычнага квартала плануецца ўвасобіць у жыццё? Налета? Праз некалькі гадоў?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Натуральна, мы хочам нашы планы рэалізаваць найхутчэй. Але тут, як і заўсёды, галоўнае пытанне — фінансавае. Цяпер пачынаем працу сваімі сіламі. Як ужо казалі, чысцім берагі гарадскіх азёр, паступова паляпшаем матэрыяльна-тэхнічную базу ўстаноў культуры. Але ж не ўсё адразу...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Напэўна, адна з галоўных праблем у развіцці турыстычнай сферы — адсутнасць дыктоўнай гасцініцы, бо тая, што ёсць, пакідае жадаць лепшага...

Галіна УНУКОВІЧ:

— Так, і гэта сапраўды праблема. Але ўжо распрацаваны праект пабудовы ў горадзе новай гасцініцы, а стары гатэль, хутчэй за ўсё, будзе служыць прыбудовай да яе. Да таго ж, не варта забываць, што ў Глыбокім цяпер дзейнічаюць восем прыватных гасцініц, так што задаволіць попыт мы сёння здольныя. Можна таксама спыніцца, напрыклад, у Чачалях, гэта кіламетры за тры ад горада, — там ёсць база адпачынку.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А як будзе яшчэ задзейнічаны ў развіцці сферы турызму аддзел культуры?

Галіна УНУКОВІЧ:

— Лічу, без культурна-турыстычнай сферы турызму не зможа выйсці на той высокі ўзровень, што запланаваны ў Глыбокім. Напрыклад, тых жа прадстаўнікоў Мінспорту на ўездзе ў раён сустракаў народны тэатр фальклору "Цярэшка", а ўжо ў самім горадзе на цэнтральнай плошчы — Барон Мюнхгаўзен. Рабілі тое ўпершыню, і гэта вельмі спадабалася нашым гасцям.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пра "раскрутку" таго ж Мюнхгаўзена "К" пісала яшчэ два з паловай гады таму, і вельмі радуе, што некаторыя нашы прапановы цяпер увабляюцца ў жыццё.

Галіна УНУКОВІЧ:

— Тэатралізацыі, сустрэчы ў нацыянальных касцюмах — гэта захоплівае і ўравае турыстаў. Ды і на саміх могілках, дзе пахаваны Мюнхгаўзен, засталіся дзве калоны, усталяваныя ў гонар абвешчання канстытуцыі 3 мая 1791 года. Так што для культурна-турыстычнага ў Глыбокім — багатая дзялянка працы. Напрыклад, тое ж наша кафэ "Стары горад": у ім можна і трэба ладзіць разнастайныя абрады, вяселлі на старадаўні манер, цікавыя мерапрыемствы для наведвальнікаў...

Таццяна МАЛАТОЎНІК:

— Наш народны тэатр фальклору ўжо атрымліваў дывідэнды ад турыстычнай дзейнасці. І мы гэтую "дзялянку" будзем асвойваць і далей. Напрыклад, да нас, у Івеські культурны гісторыка-турыстычны цэнтр, непадалёк ад якога знаходзіцца месца, вызначанае як цэнтр Еўропы, пастаянна наведваюцца турысты не толькі з Беларусі, але і з іншых краін, у першую чаргу — са Швецыі. Там заўсёды вы-

прыкласці ўсе намаганні для таго, каб турыстычная сфера раёна прыносіла прыбытак і культуротнікам. Асабліва ўвага — вырабу сувенірнай прадукцыі. Цяпер мы распрацоўваем раённую праграму "Сувеніры Глыбоччыны". Будзем з дапамогай раённага Дома рамёстваў вырабляць сувеніры з саломы, керамікі, лазы і гэтак далей. Мы ўжо святкавалі 150-годдзе з дня нараджэння Ігната Буйніцкага, зрабілі памятны медаль і да гэтага мерапрыемства, і ўсім сёлённым удзельнікам "Magnificat'a", але гэта толькі пачатак. Наша друкарня можа вырабляць шматлікія паштоўкі, канверты, буклеты, нататнікі... Гэты накірунак, лічу, — вельмі перспектыўны. Наперадзе яшчэ шмат працы, але ў ёй зацікаўлены ўсе: і кіраўніцтва райвыканкама, і самі работнікі сферы культуры.

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Глыбоцкі раён — Мінск
Фота аўтара**

Дэталі да агульнай карціны

Бібліятэка для турыстаў

Свае творчыя распрацоўкі маюць і глыбоцкія бібліятэкары.

Так, напрыклад, у Галубіцкай сельскай бібліятэцы, якую ўзначальвае Леакадзія Грэмандзь, — 12 відаў платных паслуг. Сярод іх, акрамя звычайных — ксеракапіравання і выдачы кніг з камерыцыйнага фонду, — прапісаліся і зусім новыя: правядзенне масавых мерапрыемстваў, падрыхтоўка электронных прэзентацый, выдача DVD-дыскаў і многія іншыя. Нездарма за дзевяць месяцаў бягучага года тут ужо аказалі платных паслуг на суму прыкладна ў 650 тысяч рублёў.

У Падсвільскай сельскай бібліятэцы гэты паказчык невялікі большы. Загадчык

установы Святлана Яцкоўская пастаянна цікавіцца новымі формамі працы з насельніцтвам. Стварыла электронную прэзентацыю "Сем чудаў Глыбоччыны", якой, без перабольшвання, зацікавіцца любы турыст, што наведвае гэтую крэатыўную бібліятэчную ўстанову. Супрацоўнікі выдаюць разнастайную літаратуру, напрыклад, крытычныя артыкулы па творчасці мясцовых паэтаў, ладзяць бібліятэчныя ўрокі для школьнікаў, могуць пад заказ зрабіць сцэнарый правядзення таго або іншага мерапрыемства... Карацей, і тут — шмат крэатыўу ды творчага падыходу да працы. Таму, думаецца, гэты артыкул пра культурна-турыстычны накірунак нашай газеты не апошні.

Сёння Лаўрышаўскі праваслаўны манастыр, адроджаны ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, ведаюць паломнікі з розных мясцін нашай краіны. Манастыру належыць асабліва роля не толькі ў гісторыі Беларускай Праваслаўнай Царквы, але і, відавочна, у гісторыі Беларусі наогул. Аднак літаральна да апошняга часу абсалютна ніхто не валодаў дакладнай інфармацыяй пра першапачатковае месца знаходжання гэтай старадаўняй абіцелі. І толькі сёла было праведзена сапраўднае археалагічнае раследаванне, што дало свой плён.

наоучы ад Вітаўта і заканчваючы Станіславам Панятоўскім. Існуе паданне: каля 1505 года, калі татары, спусташышы наваколле Навагрудка, наблізіліся да Лаўрышаўскага манастыра, Гасподзь паслаў чуд праз свайго ўгодніка Елісея: татарскім коннікам здалося, што манастырскі двор запоўнены адборнай конніцай. Таму яны ў страху кінуліся ўцякаць...

Менавіта гэты чуд і паслужыў падставой для кананізацыі прападобнага Елісея мітрапалітам Іосіфам Солтанам на Віленскім саборы ў 1514 годзе, што відавочна, сталася для манастыра перыядам

лены толькі крамянёвыя артэфакты са слядамі апрацоўкі, якія адносяцца да эпохі мезаліту і маюць адпаведны ўзрост — восем тысяч гадоў.

А таму ўвагу даследчыкаў прыцягнула мясцовасць, размешчаная ўсяго за чатыры кіламетры на поўдзень ад вёскі Лаўрышава, з яе Успенскай царквой, пабудаванай у 1798 г. Меркавалася, што першапачаткова яна была менавіта манастырская. Акрамя таго, Сяргею Рассадзіну ўдалося высветліць, што тэрыторыя ў раёне царквы мясцовымі жыхарамі спрадвеку называлася “Закляш-

бо ў раскопе плошчай усяго ў 32 квадратныя метры выявіліся рэшткі кафлянай печы, каля датуецца, хутчэй за ўсё, XVI стагоддзем. Што асабліва цікава, тая печ, як і сама пабудова, была разбурана ў выніку нейкага бедства, ад чаго застаўся выразны пласт пажарышча. Гэта ўказвае на ўжо згаданую трагедыю 1530 г., калі манастыр быў знішчаны.

Акрамя таго, пад пластом XVI ст. былі знойдзены сляды больш ранніх перыядаў. У прыватнасці, выяўлена вялікая колькасць рэшткаў посуду XIII ст. Рельца адной з бутэлек мае нават ад-

Тэма беларускай дыяспары ў Забайкаллі неаднаразова ўзнімалася на старонках “К”, таксама, як і гісторыя перасялення нашых суайчыннікаў напрыканцы XIX стагоддзя ў далёкі Сібірскай край. Вярнуцца да гэтай тэмы прымусяць цікавы выпадак, непасрэдна звязаны з пошукам беларусам у трэцім пакаленні сваіх каранёў.

Нагадаем колькі фактаў з гісторыі. Напрыканцы XIX стагоддзя непадалёк ад Гомеля — на тэрыторыі цяперашніх Веткаўскага, Буда-Кашалёўскага і Чачэрскага раёнаў — склаўся цяжкі ўмовы для пражывання і вядзення сельскай гаспадаркі. Вёскі былі перапоўнены, востра не ставала зямлі для маладых сем’яў. Дзякуючы тагачаснай дзяржаўнай праграме некаторыя з нашых суайчыннікаў вырашылі знайсці сваё шчасце ў Сібіры.

Яны прыехалі ў гэтыя невядомыя мясціны на пачатку XX стагоддзя — на сваіх конях, таму невыпадкава іх празвалі самаходамі. Можна толькі ўявіць, што азначала падарожжа цягам доўгіх месяцаў. І тым не менш, настой-

Радзімы”, што апавядае пра лёс і жыццё перасяленцаў з Беларусі на новых месцах.

У Цюмені аўтар кнігі пазнаёміўся з Анатолем Судніковічам, бацькі якога пераехалі ў Сібір у 1903-м з вёскі Фалька, што пад Маладзечнам. Менавіта яму давалося ўдзельнічаць у вызваленні незаконна рэпрэсаваных. Пасля выхаду на пенсію Судніковіч заняўся пошукамі рэпрэсаваных беларусаў-перасяленцаў. З кожным годам пошукаў спіс іх імёнаў павялічваўся і дасягнуў 229 прозвішчаў. Анатоль Мікалаевіч перадаў Рыгору Андрэяўцу рукапіс са спісам рэпрэсаваных беларусаў за 1937 — 1938 гг., які і лёг у аснову кнігі, што выйшла ў 2009-м.

А зусім нядаўна на радзіму продкаў прыехаў спявак Міхась Басякоў з сібірскай вёскі Ерма-

Больш пытанняў, чым адказаў

Сенсацыі з Лаўрышаўскага манастыра

метную маркіроўку. Пры гэтым няма ні характэрных для падобных помнікаў свецкага характару рэшткаў шклянчых чарак, ні курільных трубак, ні знаходак жаночых упрыгожанняў. Такім чынам, відавочна, строгі манастырскі статут тут сапраўды выконваўся.

Пасля першага этапу раскопак, падзяліўшы сваімі думкамі Сяргею Рассадзіну, у гісторыкаў засталася больш пытанняў, чым адказаў, а таму да-

лейшыя работы, відавочна, будуць працягвацца. Тым больш, праграма даследавання Лаўры-

шаўскага манастыра разлічана на пяць гадоў, а арганізатары археалагічных раскопак адкрыты для супрацоўніцтва з усімі аматарамі айчынай гісторыі і культуры.

Тым часам, па словах Сяргея Рассадзіна, у недалёкай будучыні ў Лаўрышаўскім манастыры плануецца стварыць археалагічны музей. А тая камяні, што былі знойдзены на месцы колішняга манастыра, лягуць у падмурак новай лаўры, што ствараецца на Навагрудчыне.

К.А.
На здымку: знаходкі з лаўрышаўскай “прапіскай”.

На думку кіраўніка археалагічных раскопак, доктара гістарычных навук Сяргея Рассадзіна, мінулае гэтага ўнікальнага праваслаўнага комплексу — не проста загадка, а цэлая легенда, якая, у тым ліку, сведчыць пра перанос манастыра з аднаго месца на іншае.

Згодна са звесткамі Іпацьеўскага летапісу, у сярэдзіне XIII ст. манастыр быў створаны “На рэце на Немне межы Литвою и Новым городком”, насупраць сучаснай вёскі Лаўрышава. Заснавальнікам манастыра з’яўляецца святы Елісей Лаўрышаўскі. Пры гэтым некаторыя лічаць яго князем Рымонтам, сынам вялікага князя літоўскага Трайдзена, іншыя ж — нават самім вялікім князем Войшалкам.

Другая пасля 1225 года датаваная звестка пра манастыр адносіцца да 1398-га і звязана з яго зямельнымі ўладаннямі цягам XIV — XVI стст. Як вядома з архіўных крыніц, шчодрую дапамогу манастыру аказвалі магнаты Хадкевічы і Храптовічы, а таксама мясцовыя шляхцічы, якія з павагай ставіліся да праваслаўнай светыні. Манастыр атрымаў вёскі з сям’янамі, ворныя землі, сенажаці, права збору царкоўнай дзесяціны. Усё гэта афіцыйна зацвярджалася прывілеямі вялікіх князёў літоўскіх і каралёў польскіх, пачы-

найбольшага росквіту, які, на жаль, доўжыўся зусім нядоўга. Ужо ў 1530-м манастыр быў цалкам знішчаны татарамі, ад чых рук загінулі ўсе манакі. Аднак мяркуецца, што перад рабаваннем маёмасць манастыра і мошчы прападобнага Елісея былі схаваны пад зямлёй, і да сённяшняга дня іх лёс невядомы, нягледзячы на шматлікія пошукі гісторыкаў.

Такім чынам, каб знайсці цудоўныя мошчы святога, неабходна найперш вызначыць, дзе першапачаткова ўзнік манастыр. Не менш цікавае пытанне і ў тым, што ён з сябе тады ўяўляў. Па словах Сяргея Рассадзіна, трэба ўлічваць, што Лаўрышаўскі манастыр з’яўляўся адной з пяці лаўраў Кіеўскай Русі, а да таго — яшчэ і рэзідэнцыяй вялікага князя Войшалка.

Як адзначыў Сяргей Рассадзіна, яшчэ ў 1990-я гады гродзенскі археолаг, доктар гістарычных навук Аляксандр Краўцэвіч, што праводзіў даследаванні, выказаў здагадку: манастыр быў не там, дзе Свята-Елісееўскі мужчынскі манастыр існаваў у пачатку XX ст. і дзе ён быў адноўлены ўжо ў нашы дні — у мястэчку Незвішчы па-над Нёманам, што на Навагрудчыне. Са старажытных знаходак там выяў-

торкі”. Такім чынам, заставалася толькі знайсці сляды манастыра.

Ініцыятарам археалагічных раскопак выступіў яго настаўнік, айцец Яўсеўіч, які і запрасіў далучыцца да даследавання першаадкрывальніка легендарнага горада Казіміра. Таксама ў раскопках прынялі ўдзел студэнты Беларускага дзяржаўнага аграрна-тэхнічнага ўніверсітэта.

Па словах кіраўніка раскопак, даследаванню моцна перашкаджалі грунтавыя воды, якія з’явіліся ўжо на глыбіні ў паўтара метра. Зрэшты, гэтыя нязручнасці цалкам кампенсаваліся шматлікімі цікавымі знаходкамі, якімі быў насынены культурны пласт.

Чарговы раз можна толькі здзіўляцца інтуіцыі і прафесійнаму чуццю кіраўніка даследавання,

Спіс Судніковіча

Знаходкі за тысячы кіламетраў ад Радзімы

ліваць нашых людзей перамагла. Яны ўзвялі ў глухім месцы, дзе на дзясяткі кіламетраў не было нават палаяўнай заімки, тры вёскі: Ермакі, Асінаўку і Ялоўку. Пры гэтым назвы давалі паводле найменняў сваіх родных вёсак у Беларусі.

Тыя сібірскія паселішчы, па сутнасці, абмінула рэвалюцыйная хваля 1917-га года. Усё адбывалася мірна. Аднак калектывізацыя прыйшла і ў іхні глухі куток, паставіўшы людзей па розныя бакі барыкад. Той, хто быў багацейшы, зведзе ўсе пакуты пекла. З трох сібірскіх вёсак, дзе пасяліліся беларусы, былі арыштаваны дзясяткі людзей. Ніхто з іх так больш і не вярнуўся дахаць... Нехта з вясцоўцаў казаў, што іх недзе расстралялі. Але дзе? Так ніхто дакладна і не даведаўся, хаця пошукі вяліся не адзін дзясяткі гадоў.

...А роўна праз сто гадоў, калі “самаходы” з Гомельшчыны пасяліліся ў Сібіры, у тых жа самых мясцінах пабываў пісьменнік і даследчык з Беларусі Рыгор Андрэявец. У выніку ягонай паездкі ў Сібір з’явілася цікавая кніга “Дзве

кі. Ён не толькі хацеў пабачыць зямлю сваіх продкаў, але і выканаць наказ родзічаў: адшукаць хоць якія-небудзь звесткі пра сваіх прадзедаў, што зніклі немаведама дзе ў 1937 — 1938 гг.

Дапамог той самы выпадак. У Веткаўскай бібліятэцы на вочы Міхасю Басякову трапіла кніга Р.Андрэяўца “Дзве Радзімы”. Асабліва яго зацікавіў нарыс “Спіс Судніковіча”, дзе гаворка ішла пра іх мясціны і расстраляных там землякоў. Міхась Басякоў даведаўся з кнігі, што ягоны прадзед Яфрэм Басякоў і вядомы грамадскі дзеяч, аўтар падручніка “Геаграфія Беларусі” Аркадзь Смоліч знаходзіліся ў адзін і той жа час у Омскай турме, дзе і былі расстраляны. Па ўсёй верагоднасці, іх магілы знаходзяцца на тэрыторыі, якая прылягае да канца вуліцы імя 20-годдзя РККА ў Омску...

Наталля ДРАЗДОВА,
бібліятэкар ЦГБ імя Герцэна Гомель
На здымку: спявае Міхась Басякоў.

Далёка не кожны госць Брэста паспявае адкрыць усе яго таямніцы і архітэктурныя скарбы. Не з’яўляецца выключэннем і так званая калонія Варбурга — сем драўляных двухпавярховых дамоў па 1-м Мінскім завулку амаль у цэнтры горада над Бугам.

Наступствы Першай сусветнай вайны, якая зрабіла бежанцамі больш за два мільёны жыхароў Беларусі, былі моцна адчувальныя і пасля 1918 года. Вяртаючыся на радзіму, бежанцы вельмі часта не знаходзілі ацалелым сваё ранейшае жылло. Асабліва востра жыллёвае пытанне адчувалася ў прыфрантавым Брэсце, дзе было разбурана тры чвэрці будынкаў... Пасля падпісання Рыж-

Сем дамоў Варбурга

скай мірнай дамовы 1921-га, калі Брэст адышоў да Польшчы, гарадскія ўлады былі няздольныя вырашыць гэтае складанае пытанне. Тым не менш, у 1925 годзе ў горадзе будзецца квартал з дванаццаці васьмікватэрных двухпавярховых дамоў з высокімі, крытымі гонтай, дахамі, адпаведным дэкорам — гэта заканапскі стыль. Ініцыятыва будаўніцтва належала Феліксу Варбургу — кіраўніку міжнароднага дабрачыннага таварыства, заснаванага ў 1914-м.

Мірнае жыццё калоніі Варбурга абарвалася з пачаткам Вялікай Айчынай вайны: усе жыхары былі выселены фашыстамі ў гета і забіты. На тэрыторыі квартала размясцілі лагер для 1800 ваеннапалон-

ных савецкіх салдат, якія неўзабаве паўтарылі лёс саміх брэстчан...

Пасля Перамогі на 1-м Мінскім завулку працаваў перасильны лагер для палонных з ліку італьянцаў. Потым дамы калоніі былі перададзены ў жыллёвы фонд, пра лёс жа яе першых жыхароў, а таксама размешчаны на тэрыторыі Варбурга лагер савецкіх ваеннапалонных шырока не згадвалася да апошняга часу.

Нягледзячы на сённяшні заняпадны стан і адсутнасць гаспадароў, гэты невялікі архітэктурны комплекс кранае і ўражвае менавіта сваёй рэгіянальнай адметнасцю. Думаецца, у калоніі Варбурга можна было б размясціць гатэль ці маладзёжны хостэл, кавярні і сувенірныя крамы, Музей Памяці ваеннапалонных ці нават Цэнтр міжкультурнага дыялога. Чаму б і не?..

Ала СІДАРОВІЧ
На здымку: Варбург і міжваенны перыяд.

Богуш-Сестранцэвіч... Прозвішча гэтае ў XVIII — XIX стст. было даволі распаўсюджана і ў Беларусі, і ў Польшчы. І ў Расіі яго таксама добра ведалі. Дзве асобы з такім прозвішчам — даволі знакамітыя. Гэта — Станіслаў Богуш-Сестранцэвіч, які з 1773-га быў епіскапам на Беларусі, а праз 11 гадоў — мітрапалітам усіх рымска-каталіцкіх цэркваў у Расійскай імперыі, будаўнік храма Святога Станіслава ў Пецярбургу, заснавальнік першых у Расіі ўсяляўных гімназій, гісторык і асветнік. Але сёння нас цікавіць іншы Богуш-Сестранцэвіч, таксама Станіслаў, — жывапісец, бліскучы рысавальшчык, графік-жанрыст і графік-сатырык, выдатны анімаліст. Але зноў жа — з племені тых “забытых” і “прызабытых” у нас творцаў, якія ў свой час рабілі гісторыю беларускага выяўленчага мастацтва.

С.Богуш-Сестранцэвіч. “Віленскае грамадства”.

Два “светы” ВОСТРЫМ ПЯРОМ

“Жывапісны” люд і рысакі-птахі Станіслава Богуша-Сестранцэвіча

С.Богуш-Сестранцэвіч. “Рысакі”.

С.Богуш-Сестранцэвіч. Аўтапаратрэт.

Праўда, у 1940-м, калі мастак ужо 13 гадоў як пайшоў з жыцця, яго карціна пад назвай “Баль у Мінску” экспанавалася ў Маскве. Яе ўбачыла вядомая тады савецкая пісьменніца Ганна Караваева, будучы лаўрэат Сталінскай прэміі. Праз колькі дзён на старонках “Літаратурнай газеты” яна апублікавала артыкул пра выстаўку. Там былі такія словы пра карціну Богуш-Сестранцэвіча: “Напісаная ў эскізнай манеры, яна робіць незабыўнае ўражанне — настолькі сатырычна вострыя рашуча ўсе людзі, тыпы. Вось правінцыйныя какеткі, вось настаўніца гімназіі, худая, у пенснэ, старая дзева, якая ненавідзіць моладзь; вось настаўнік, хмурная істота, чалавек у футарале, мінскае параджэнне Белікава; вось манерная паненка, якая ўжо “нявесціца”, а побач самазадаволены бамбіза — яе будучы муж; пацешны хлапчук-падлетак, вялікагаловы, са смешнымі коскамі на шыі, напэўна, упершыню дапушчаны на гэты баль... Які сум, прэтэнцыёзнасць, тупасць!”

Такую ж “прэтэнцыёзнасць” прадстаўнікоў вышэйшага царскага чыноўніцтва мы бачым у вострагратэскавых вобразах самазадаволеных карцёжнікаў, багемных фарсуноў, балбатуноў і плеткароў у іншай акварэльнай кампазіцыі гэтага цыкла “Віленскае грамадства”, да якой прымыкае і яшчэ адна забавная сатырычная рэч — “Кветкі вялікага горада”. Вось такі выразны трыпціх. Карыкатура? Магчыма, але яна дае вельмі яркую, выразную, часам іранічную, “гумарыстычную” карціну таго свету, у якім жыў мастак на пачатку XX стагоддзя.

Але не толькі і не столькі сатырай на сучаснае яму грамадства быў вядомы Богуш-Сестранцэвіч. У гісторыю беларускага, літоўскага і польскага мастацтва ён увайшоў (або павінен увайсці) як выдатны бытавы “жанрыст” і бліскучы анімаліст, якога па адлюстраванні коней можна параўнаць, мабыць, толькі з рускім мастаком, яго папярэднікам Мікалаем Свярчковым. І ў гэтым плане ён пераўзыходзіць і свайго галоўнага настаўніка, баталіста і анімаліста акадэміка Багдана Вілевальдэ. Але пра ўсё па парадку.

Біяграфічныя звесткі пра Станіслава Богуш-Сестранцэвіча захавалася вельмі мала. Вядома толькі, што нарадзіўся ён у 1869 годзе, дзесьці ў Віленскім павеце (паводле іншай версіі — у самой Вільні), і што шляхецкая сям’я яго была не вельмі багатая. Першапачатковую адукацыю Станіслаў атрымаў у Віленскім рэальным вучылішчы. Далей “белая пляма” — ажно да паступлення ў Акадэмію мастацтваў у 1889-м. Так ён лёгка апынуўся ў батальным класе Багдана (Готфрыда) Вілевальдэ, таго самага прафесара, у якога раней навучаўся і наш Генрых Вейсенгоф. Зразумела, паступіць у гэтую вучальную ўстанову без прафесійнай падрыхтоўкі было немагчыма. Такім чынам, я лічу, што Станіслаў пасля Рэальнага вучылішча наведваў Віленскую рысавальную школу знакамітага тады Івана Трутнева, дзе і атрымаў навыкі ў жывапісе і малюнку. А як жа інакш?

І хаця Багдана Вілевальдэ сёння мала хто ведае, ён заслугоўвае таго, каб сказаць пра яго колькі слоў, бо без гэтага чалавека Богуш-Сестранцэвіч наўрад ці стаў бы цудоўным анімалістам і аўтарам шматлікіх кампазіцый з жыцця людзей і коней. Вілевальдэ ў 30 гадоў ужо стаў прафесарам Акадэміі. Заўважу, што званне гэтае атрымаў тады было больш складана, чым званне акадэміка, якое давалася мастаку за адзін або некалькі твораў, а прафесарства трэба было “здабываць” шматгадовай добрай працай на ніве педагогікі. Такім чынам, стаць прафесарам у 30 гадоў — рэдка выпадак. Цягам паўстагоддзя Вілевальдэ кіраваў класам батальнага жывапісу, сам напісаў шмат карцін, прысвечаных ваенным гістарычным перамогам Расіі і афіцыйным грамадскім падзеям. А яшчэ ён праславіўся як таленавіты анімаліст, знаўца коней, і менавіта гэта асабліва прыцягвала ўвагу студэнта Богуш-Сестранцэвіча. Можна дапусціць, што ў дзяцінстве на сваёй малой радзіме Стасік меў справу з конямі, якія ў шляхецкіх маёнтках былі самымі галоўнымі жывёлінамі ў гаспадарцы, паляванні, проста на адпачынку і адыгрывалі не апошняе ролю ў “эстэтычным” выхаванні дзяцей.

Адзін з вучняў Вілевальдэ — А.Спасцьён — так узгадвае настаўніка: “Мы ўсе яго паважалі за ягоную незвычайную дабрыню і шчодрасць, хаця выгляд у яго быў суровы. Многім вучням батальнага класа ён выдаваў са сваіх сродкаў стывендыі і розныя “вспоможения”, не кажучы ўжо пра фарбы, палотны, пэндзлі. Ён заўсёды клапаціўся аб вучнях не толькі свайго, але і іншых класаў”.

Заняткі ў Вілевальдэ былі плённымі не толькі дзякуючы асобным якасцям педагога, але перш за ўсё таму, што маладым баталістам даводзілася шмат працаваць над натурай. У класе не існавала сю-

жэтаў міфалагічных ці біблейскіх — баталісты звярталіся не да Антычнасці, а да падзей свайго часу, рускай гісторыі незалежна ад месца, адкуль паходзілі мастакі-пачаткоўцы. Яны павінны былі адлюстроўваць жанчын і мужчын, дзяцей і старых, сялян, гараджан, салдат, афіцэраў, купцоў, мяшчан, іхнія ўчынкi і перажыванні. Яшчэ яны малявалі і рысавалі коней, займаліся пейзажам, радзей — партрэтам. Такім чынам, батальны клас Акадэміі даваў усебаковую падрыхтоўку, і гэта растлумачвае, чаму там мог так ахвотна ў першы час вучыцца Богуш-Сестранцэвіч, будучы бліскучы майстра бытавога жанру.

На другім курсе Станіслаў зрабіў натурны эцюд каня ў яблыках і нечакана для сябе, пры падтрымцы, канешне ж, Вілевальдэ, атрымаў сярэбраны медаль! З таго часу юнак і стаў удзельнічаць у выстаўках Пецярбургскага таварыства мастакоў. У асноўным, экспанавалі графічныя творы з адлюстраваннем сцэн з жыцця беларускіх мястэчкаў і шляхецкіх сядзіб. Для распешчанага сталічнага “бамонднага” глядача такія каларытныя творы з “экзатычнага” народнага быцця беларусаў уяўлялі асабліва цікавасць.

Вядома, што, пад час навучання ў Акадэміі мастак часта хварэў (магчыма, на сухоты) і, зразумела, прапусьціў заняткі. Бюлетэняў тады не існавала, і хваробы вучня мала хвалявалі акадэмічных чыноўнікаў. Так здарылася па іроніі лёсу, што з трэцяга курса Станіслаў, учарашні медаліст, быў выключаны “за неспяховасць”! Нейкі час ашаломлены студэнт, яшчэ не ачуныўшы ад хваробы, бадзяўся па вуліцах Пецяра, затрымліваючыся на дзень-другі ў знаёмых. Калі ўжо сабраўся ехаць у Вільню, вясной наступнага, 1893-га, года, зноў жа, па патрабаванні настаўніка, яго знайшлі тыя ж чыноўнікі, папрасілі прабачэння (маўляў, не разабраўся) і аднавілі ў правах

студэнта. Але праз год зноў штосьці здарылася незразумела, і Сестранцэвіч сам падаў у акадэмічны савет прашэнне, у якім заяўляў аб “нежаданні працягваць выхаванне ў Імператарскай Акадэміі мастацтваў”. Прычыны застаюцца невядомымі і па сёння. Мо палічыў сябе такім падрыхтаваным у прафесійных адносінах, што вучыцца далей, губляючы час, для яго не мелаэнсу? Ці былі іншыя матывы, звязаныя з нейкімі канфліктнымі сітуацыямі паміж студэнтам і акадэмічным кіраўніцтвам? Ці якіясьці крыўды на нясправядлівае стаўленне не давалі яму спакою?.. Прыкладна праз тры гады, таксама нечакана, пакінуў Акадэмію і ягоны сябра Конрад Кржыжаноскі, будучы польскі экспрэсіяніст, які з’ехаў з Пецярбурга спачатку ў Мюнхен, потым — на малую радзіму, у Варшаву, а пазней — у Парыж...

І зноў — Вільня. Самае цікавае, што адразу пасля прыезду Богуш-Сестранцэвіч з галоўнай ідэяеца ў, так бы мовіць, “часопісную” творчасць, ілюструючы розныя перыядычныя выданні. А трохі пазней, пасля 1906 года, супрацоўнічае і з першай беларускай легальнай перыядычнай газетай “Наша ніва”. Канешне ж, ён быў знаёмы і з братамі Луцкевічамі, і з Алаізаў Пашкевіч (Цёткай), і з маладымі Янкам Купалам, Вацлавам Ластоўскім, Ядвігінім Ш. Друкуе Богуш-Сестранцэвіч свае ілюстрацыі да твораў беларускіх і польскіх пісьменнікаў, робіць замалёўкі і жанравыя кампазіцыі. Часам вобразы мастака змяшчаюць у сабе глыбокія, трапныя сацыяльныя характарыстыкі.

Такія тыпы, створаныя ім у ілюстрацыях да аднаго з першых беларускіх кніжных выданняў XX стагоддзя — апавядання Элізы Ажэшкі “Гедалі”, якое выпусціла “Наша ніва”. У літаратурным творы апісваецца хатні суд, які адбыўся ў доме

багатага хутараніна Карэйбы над няўдалым карабейнікам — бедалагам Гедалі, які захаваў сярод дробных штодзённых клопатаў душэўную чысціню і наіўны ідэалізм. Гэты маленькі стары чалавек быў злоўлены на полі Карэйбы, калі наядуся там паспелым гарохам. Цудоўныя, створаныя пяром мастака ў манеры беглага накіда партрэта лагоднага Гедалі і хітрага Карэйбы, а таксама і яго суседа шляхціча Тамкевіча, нічэмнага і ганарлівага, які ўсім сваім выглядам дэманстравалі пагарду да няшчаснага Гедалі...

З Вільні мастак часта выязджаў у “творчыя камандзіроўкі” ў Мінск ды іншыя гарады і мястэчкі Беларусі, дзе перш за ўсё яго цікавіла жыццё сялян, збяднелай шляхты і... арыстакратыі. А позірк у мастака быў надзвычай востры, часам — як джала пчалы, часам — мякка-іранічны, калі гаворка ішла пра становішча простых сялян-хлебарабаў, гандляроў, карчмароў, пастаяльцаў, паляўнічых, цыганоў, фурманоў і іншага “жывапіснага” люду.

Наогул, яркія, запамінальныя жывапісныя карціны і графічныя аркушы, выкананыя пяром і тушшу, нараджаліся з натуральных накідаў. Такія творы, як “У мястэчку”, “Работы ў фальварку”, “На паляванні”, “Уборка сена”, “У дарозе”, “Размова”, “Бегавы конь”, і сёння з’яўляюцца непераўздыменнымі па майстэрстве і эмацыйнай выразнасці. Большасць гэтых работ знаходзіцца ў музеях Літвы і Польшчы.

Вось, напрыклад, вельмі цікавая кампазіцыя “Злоўлены жўццом”. Кірмаш. На прылаўках — бітая заечына, цецерукі, якія вісяць на вешалах; страшэнна зацікаўленыя мужыкі, што заглядаюць у кош, дзе сядзіць “нехта спакойны”. А хто гэты “нехта” — сяляне пакуль не ведаюць. І мы — таксама. Але — смешна! Яшчэ адзін беларускі кірмаш і вясковія залёты ля воза з сенам. Ледзь намечаныя месчачковыя халупы, затое бачная босая дзвячочая нага на спіцы кола. А як прыгожа выгнута спіна! І якая хітрая ўсмешка ў ейных вачах! І які нягеллы гэты хлопец у святкі ды тоўстых закарэлых ботах...

Колькі цудоўных аркушаў мастак прысвяціў качавым цыганам. Яны гандлююць на базары конямі, займаюцца варажбаю для даверлівых гараджан, імчацца па дарозе ў запражанай парай вараных пралётцы або сустракаюць досвітак пад адкрытым небам побач з табуном... А якое захапленне выклікае артыстызм мастака пры адлюстраванні ў руху складаных ракурсаў вараных! Майстэрства, з якім ён схопліваў найдрабнейшыя асаблівасці таго або іншага каня, было надзвычайнае. Мастаком створана вялікая галерэя самых разнастайных выяў коней, адлюстраваных з такой дакладнасцю натурны, з такімі ведамі анатоміі, што яны ўяўляюць значны інтарэс не толькі ў мастацкіх, але і ў навукова-пазнаваўчых адносінах. Вось шалёна імчацца рысакі-птахі, віецца пугае, сцелецца пад капытамі пыльны шлях... І карцінна, у складаным ракурсе, адкінутая на падножку нага барадатага вазакі ў навакаванымі скураным боце!.. Эх, коні мае, коні!.. І чуецца хвацкая цыганская песня...

А вось ужо жывапісна карціна іншага роду — “Прачкі”. Нават на чорна-белай выяве відаць, як мастак цудоўна валодаў фарбамі. А ў колеры... Тут — сапраўдны імпрэсіянізм, асабліва ў адлюстраванні пераліваў вады і пейзажу на другім плане. На беразе возера стаяць у гордай і незалежнай постаці прачкі ў сваёй звыклі працы. У руках — памятка бялізна, якая складана пераліваецца ў промнях сонца на заходзе, побач — драўляныя вёдры. А ў глыбіні — удалечыні, на зялёным узгорку, — у залаціста-аранжавых тонах, віднеюцца простыя сялянскія пабудовы, што патаняюць у садах, хаткі пад насупленымі саламянымі стрэхамі, пуні, агароды — тыповыя беларускі краявід таго часу... Аўтар дасягае бліскучага выніку ўмелым спалучэннем каларыстычнага і танальнага рашэння. У карціне добра адчуваюцца “жывы” аб’ём і прастора, “жывая” матэрыяльнасць прадметаў, і зусім, як у імпрэсіяністаў, адсутнічае чарната фарбаў...

Не ведаю, як склаліся лёс і творчасць Богуш-Сестранцэвіча пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі: звестак пакуль не знайшоў. Вядома толькі, што пайшоў з жыцця ён у 1927-м, і было яму ўсяго 58 гадоў...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62. Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўкі:**
- Вываўка "Кераміка і фарфор Кітая".
- Вываўка "Кубанская зямля".
- Вываўка Р.Вашкевіча "Музей".
- Вываўка "Традыцыйнае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва Японіі".

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўка японскага мастацтва.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
- Вываўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "З крыніц адвечнай прыгажосці".
- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковое абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
- Вываўкі:**
- Вываўка "Дэкор АРТ. Старажытныя італьянскія традыцыі і сучасны інтэр'ер".
- Вываўка "Мінск — горад майго юнацтва".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Вываўка з уласных фондаў "Рукою Коласа" да 129-годдзя з дня нараджэння паэта. 3 27.10. па 11.11.
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
- Кожную суботу да 19 лістапада — інтэрактыўны праект літаратурнага музеяў Мінска "Музейныя хованкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

- Вываўкі:
- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
- "Тэатральныя лялькі — госці музея".
- "Планета творцаў і іх герояў".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

- Экспазіцыі:
- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўкі:
- "Пераможцы".
- "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці".

вызваленчага руху Венесуэлы".

- "Вялікія муміі Егіпта".
- Вываўка мастака Сяргея Радчанкі "Дотык".
- "Імператарскі Паўлаўск — палац і парк".
- "Святыя заступнікі славянскіх земляў".
- Экспазіцыі:
- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

Гомельскі парк

Прыватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крміналістыкі".
- Вываўкавыя залы:
- Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

- Вываўка "Манументальнае мастацтва Беларусі".
- Вываўка "Графіка 2011".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.

- Вываўка жывапісу **Васіля Пешкуна** "Дакрануцца да сонца".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

- Экспазіцыя:
- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
- Вываўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

Вываўкі:

- Вываўка творчага аб'яднання мастакоў "Артэль".
- Персанальная выстаўка жывапісу **Андрэя Крылова**.

Дом-музей І З'езда РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП".
- Вываўка "Узоры маёй душы".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя. У паўночна-ўсходняй вежы:
- Лятаючыя кветкі".
- "Даспехі часоў Паўночнай вайны".
- Фотавываўка Сяргея Плыткевіча.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
- Вываўка "Сказ аб Ігара трудным паходзе".
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
- Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

"Абаронцам Айчыны".

- Вываўка Алы Замай "Маё ваеннае дзяцінства".
- Вываўка тэкстыльных вырабаў Алены Мацяш "Домік з лапкікаў".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца.
- Вываўкі:
- Вываўка Бахрома Ісматова.
- Вываўка Вольгі Аляксандравай.
- "Галерэя герояў

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

- Вываўкі:
- Вываўка кнігі "Мастацтва для вечнасці".
- "Восеньскія журавіны". Паўночнае крыло палаца
- Вываўкі:
- **Пакой крывых люстэркаў.**
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій. *Зімовы сад*
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.
- Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і адзел па турызме (вул. Кірава, 8).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс.: 334 11 56.

- 22 — "Рускія сезоны XXI стагоддзя".
- 23 — "Шчаўкунок"
- 25 — "Снягурка"

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

- 26 — "Лебядзінае возера"
- 27 — "Алека. Балеро."
- 29 — "Вяселле Фігары"

ТЭАТРЫ *

- Тэл./факс.: 334 60 08.
- 22 — "Жан і Беатрыса"
- 23 — "Сталіца Эраўнд" С.Гіргеля.
- 24 — "Спектакль № 7".
- 25 — "Адэль" Я.Таранова.
- 26 — "Адамавы жарты"
- 28 — "Нязваны госць"
- 29 — "Гісторыя двух сабак"
- 29 — "Шчаслівы муж"

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

- 22 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" Ю.Энціна.
- 22 — "Бабін бунт"
- 25, 26 — "У нас усё добра"
- 28 — "Даратэя" Ц.Хрэнікава.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 23, 25 — "Прынцэса і свінапас"
- 27 — "Хлопчык Зорка"
- 28, 29 — "Адважныя браты"

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
 Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
 Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
 Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
 Дар'я АМЯЛ'КОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталіюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
 Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
 (017) 290-22-50 (прыёмная)
 (017) 286-07-97,
 (017) 334-57-23
 Тэлефон/факс: (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
 тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
 Ліцэнзійна на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
 тэл. (017) 334-57-35
 Аўтарскія рукапісы не адпавядаюць сваёй называю і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
 © "Культура", 2011.
 Індэксы 63875, 638752
 Наклад 8194
 Падпісана ў свет 20.10.2011 у 18.30
 Замова 5021
 РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

